C/1120
26.12.64

ସଂକଳ୍ପ

0/1120

(ଦେଶାତ୍ମବୋଧ ନାଟକ)

ନାଟ୍ୟକାର
ଶ୍ରୀ ବଳରାମ ମିଶ୍ର

ଆଦ୍ୟମୁଦ୍ରଣ
ସେପ୍ଟେମ୍ବର, ୧୯୬୩

ପ୍ରକାଶକ
ଜ୍ୟୋତ୍ସ୍ନା ପ୍ରକାଶନୀ
ବାଙ୍କାବଜାର
କଟକ—୨

ମୁଦ୍ରାକର
ଶ୍ରୀ ପ୍ରତାପ କୁମାର ଦାଶ
ବ୍ରଜେନ୍ଦ୍ର ପ୍ରେସ
କଟକ—୧

ପ୍ରଚ୍ଛଦପଟ୍ଟ ଶିଳ୍ପୀ
ଶ୍ରୀ ସଚ୍ଚିଦାନନ୍ଦ ମହାନ୍ତି

ସର୍ବସ୍ୱତ୍ୱ—
ନାଟ୍ୟକାରଙ୍କର

ମୂଲ୍ୟ—ଦୁଇଟଙ୍କା ପଚିଶ ନ. ପ.

କୃତଜ୍ଞତା ଜ୍ଞାପନ

"ସଂକଳ୍ପ ନାଟକର ପରିକଳ୍ପନା ପଛରେ ଥିଲା କଟକର "ଜୟଦୁର୍ଗା କଳାଭାରତୀ' ଏବଂ ପୁରୀର 'ରେଲୱେ ଇନ୍‌ଷ୍ଟିଟ୍ୟୁସନ୍ କ୍ଲବ୍"ର ଉଦ୍ୟୋକ୍ତା, କର୍ମକର୍ତ୍ତା, ହିତାକାଂକ୍ଷୀ ଓ ପୃଷ୍ଠପୋଷକ-ମାନଙ୍କର ଅଦମ୍ୟ ଉତ୍ସାହ, ପ୍ରେରଣା ଏବଂ ଓଡ଼ିଶାର ବହୁ ବରିଷ୍ଠ - ବରିଷ୍ଠ କଳାକାରଙ୍କର ସହଯୋଗିତା । ମୋର ପ୍ରତିଷ୍ଠା ଓ ଯଶ ଆକାଂକ୍ଷୀ ହିତାକାଂକ୍ଷୀ କଳାକାର ଏବଂ କଳା ଅନୁଷ୍ଠାନ ଦ୍ୱୟଙ୍କୁ ପ୍ରତିଦାନ ଦେବାର ସମ୍ବଳ ମୋର ନାହିଁ । ତେଣୁ ସିଷ୍ଟାଗୃହ ରକ୍ଷା କରିବାକୁ ଆନ୍ତରିକ କୃତଜ୍ଞତା କେବଳ ଜ୍ଞାପନ କରୁଛି ।

ଇତି
ନାଟ୍ୟକାର

—ନୃତ୍ୟ—

ରଘୁନାଥ ଦତ୍ତ ❊ ରମଣୀ ରଞ୍ଜନ ଜେନା

—ପରିଚାଳନା—

ଗୁରୁଚରଣ ମହାନ୍ତି (ଉପଦେଷ୍ଟା) ✳ ବିଜୟଚନ୍ଦ୍ର ମହାନ୍ତି
ଭବନାରାୟଣ ମହାପାତ୍ର ✳ ବାସୁଦେବ ରଥ
କୁଳମଣି ଦାସ (ଉଦ୍ୟୋକ୍ତା) ✳ ପୂର୍ଣ୍ଣଚନ୍ଦ୍ର ସିଂହ
ପଞ୍ଚାନନ ଲାହା (,,) ✳ ପ୍ରଭୃତି
ରାଧାନାଥ ବେହେରା

—ସ୍ମାରକ—

ହର ମୋହନ ସିଂହ ବି. ଡ଼ି. ମହାପାତ୍ର
ପଦ୍ମନାଭ ମହାନ୍ତି ✳ ଲକ୍ଷ୍ମୀଧର ହୋତା

— ରୂପସଜ୍ଜା

ଭାରତୀ ଚିତ୍ରାଳୟ, କଟକ

—ନିର୍ଦ୍ଦେଶନା—

କୃଷ୍ଣଚନ୍ଦ୍ର ସିଂହ ✳ ଗୋଲକ ଚନ୍ଦ୍ର ମହାନ୍ତି

—ଶିଳ୍ପୀ ପରିଚୟ—

ପୁରୁଷ	କଟକ ମଞ୍ଚରେ	ପୁରୀ ମଞ୍ଚରେ
ଦେବେନ୍ଦ୍ର···	ସଚ୍ଚିଦାନନ୍ଦ ମହାନ୍ତି···	ପୂର୍ଣ୍ଣଚନ୍ଦ୍ର ମଣ୍ଡଳ
ପ୍ରଭାତ···	କୃଷ୍ଣଚନ୍ଦ୍ର ସିଂହ ··	ସୋମନାଥ ମହାରଣା
ରମେଶ···	ସୁରେନ୍ଦ୍ରନାଥ ମହାନ୍ତି···	ଗୋଲକ ମହାନ୍ତି
ପର୍ଶୁରାମ···	ବିନୋଦବିହାରୀ ପଟ୍ଟନାୟକ··	ବାସୁଦେବ ରଥ
ସାମନ୍ତରାୟ—	ସତ୍ୟବାଦୀ ପରିଡ଼ା	ନାରାୟଣ ମହାପାତ୍ର
ସତୀନ୍ଦ୍ର—	କୃଷ୍ଣଚନ୍ଦ୍ର ପାଣ୍ଡେ	ବାସୁଦେବ ମହାପାତ୍ର
ଚକ୍ରଧର—	ରଘୁନାଥ ଦତ୍ତ	ସାଗର କୁମାର ଦାସ
ପଞ୍ଚାନନ—	ଶ୍ରୀଚରଣ ସାମନ୍ତରାୟ	ପ୍ରଭାତକର ମିଶ୍ର
ପ୍ରକାଶ—	ଘଟେପନ୍ ବୋଷ	ବି. ପଟ୍ଟନାୟକ
ଥାନାଅଫିସର—	ଅନିଲ୍‌ଦେ	ଡି. ଏନ୍. ତ୍ରିପାଠୀ
ସଦାଶିବ—	ମଦନ ଅଗ୍ରୱାଲ୍	କୈଳାସ ମାଝି
ଡ୍ରାଇଭର—	ପଞ୍ଚାନନ ଲହା	
ସନିଆ—	ବିଶ୍ୱନାଥ ସାହୁ	ଗୋପକୃଷ୍ଣ ମହାନ୍ତି
ଟୁନ୍-ଝୁନ୍ ଇଏ—	ପଦ୍ମନାଭ ମହାନ୍ତି	ସି: ଫ୍ରାନ୍‌ସିସ୍
ମଣ୍ଟୁ—	ଗୋବିନ୍ଦ	ବିଭୁପ୍ରସାଦ (ମୁନା)
ସ୍ତ୍ରୀ—		
ପୁଷ୍ପା—	ଅନିମା ପେଡ଼ଣୀ	ଶାନ୍ତା ଦେବୀ
ଲୀଳା—	ଚନ୍ଦ୍ରିକା (ଆଲି)	ଗୀତା ଦତ୍ତ

—ପ୍ରସିଦ୍ଧ ଔପନ୍ୟାସିକ ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ କାହ୍ନୁଚରଣ ମହାନ୍ତିଙ୍କ
କର କମଳରେ—

ସଂକଳ୍ପ

ପ୍ରଥମାର୍ଦ୍ଧ

୧ମ ଦୃଶ୍ୟ

[ଡାକ୍ତରଖାନାର ଗୋଟିଏ କକ୍ଷ । ସମୟ— ରାତି । ରୋଗଶଯ୍ୟା ଉପରେ ବସିଛି ପାଞ୍ଚ 'ଛ' ବର୍ଷର ପୁଅ ମଣ୍ଟୁ । ତା'ର ମୁଣ୍ଡରେ ବନ୍ଧା ହୋଇଛି ବ୍ୟାଣ୍ଡେଜ୍ । ପାଖରେ ବସିଛି ପୁଷ୍ପା । ତା' କପାଳରେ ମଧ୍ୟ ସାମାନ୍ୟ ଆଘାତର କ୍ଷତଚିହ୍ନ ଉପରେ ଲାଗି ରହିଛି ତୁଳା । ହାତରେ ରହିଛି ଔଷଧ ଗ୍ଲାସ୍ ।]

ପୁଷ୍ପା—ନେ; ପିଇଦେ—

ମଣ୍ଟୁ—ନାଇଁ···ନାଇଁ···ନାଇଁ, ମୁଁ କଚ୍ଛି ଖାଇବନି ।

ପୁଷ୍ପା —ମୋ ସୁନାଟା ପରା , ଇମିତି ଅମାନିଆ ହୁଅନ୍ତି ? ଔଷଧ ଖାଇ ଭଲ ହେଲେ ସିନା ବୋଉ ପାଖକୁ ଫେରିଯିବୁ ।

ମଣ୍ଟୁ—ତୁ ମୋ ବୋଉ ପାଖକୁ ମତେ ନେଇ ଯାଉନୁ କାହିଁକି ?

ପୁଷ୍ପା—ଭଲ ହେଲେ ସିନା ବୋଉ ପାଖକୁ ଫେରି ଯିବା, ନ ହେଲେ ଡାକ୍ତରବାବୁ କ'ଣ ଯିବାକୁ ଦେବେ ?

ମଣ୍ଟୁ—କାଇଁକି ଧାଇଁ ଧାଇଁ ପଳେଇବା । ଡାକ୍ତରବାବୁ ତ ବୁଢ଼ା ହୋଇଗଲେଣି । ଆମ ସାଙ୍ଗରେ କମା ଧାଇଁ ପାରିବେନି । ଚାଲ୍‌ନା ମାଉସୀ—ଚାଲି ଯିବା ।

ପୁଷ୍ପା—ଚାଲିଗଲେ ଘା'ଟା ଭଲ ହେବ କେମିତି ଯେ ?

ମଣ୍ଟୁ—ସବୁ ଦିନ ତ ଔଷଧ ଖାଉଚି ।'ହେଲେ ଘା'ଟା ଭଲ ହେଉନି । ତେଣେ ବୋଉ ମୋଲାଗି କେତେ କାନ୍ଦୁଥିବ ଯେ ! ମୋତେ ଘଲା ପାଖରେ ନ ଦେଖିଲେ ମୁଣ୍ଡପିଟି ହୋଇ କାନ୍ଦେ ।

ପୁଷ୍ପା—ସେଇଥି ପାଇଁତ କହୁଚି—ଔଷଧଟା ଖାଇ ଶୀଘ୍ର ଭଲ ହୋଇଯା । ବୋଉ ପାଖକୁ ଫେରିଯିବା । ତତେ ଦେଖିଲେ ସେ ଆଉ କେବେ କାନ୍ଦିବେନି । ନେ- -

ମଣ୍ଟୁ—ଘା'ତ ଭଲ ହେଉନି । କେତେଦିନ ହୋଇଗଲା, ବୋଉକୁ ଦେଖିନି । ଡାକ୍ତର ବାବୁତ ମୁଣ୍ଡର ପଟି ଖୋଲୁ ନାହାନ୍ତି । ତୁ ତାଙ୍କୁ କହୁନୁ—ବେଗେ ପଟିଟା ଖୋଲି ଦେବା ପାଇଁ ?

ପୁଷ୍ପା—ହଉ, ଆଗ ତୁ ଔଷଧ ଖାଇଦେ । କାଲି ତୋ ପଟିଟା ଖୋଲି ଦେବା ପାଇଁ ଡାକ୍ତରବାବୁଙ୍କୁ କହିବି ।

ମଣ୍ଟୁ—କାଲି ଖୋଲି ଦେବେ ତ ?

ପୁଷ୍ପା—ହଁ, କାଲି ନିଶ୍ଚେ ଖୋଲି ଦେବେ ।

ମଣ୍ଟୁ—କାଲି ବୋଉ ପାଖକୁ ଯିବା ?

ପୁଷ୍ପା—ହଁ, କାଲି ଯିବା । ନେ, ପିଇଦେ —

ମଣ୍ଟୁ—ତୁ ଆମ ଘରେ ଲକ୍ଷ୍ମୀବୁଡ଼ି ?

ପୁଷ୍ପା—ମୁଁ……?

ମଣ୍ଟୁ—କହନା ମାଉସୀ—ତୁ ମୋ ପାଖରେ ଲହିବୁତ ? ନଇଲେ ସତ କହୁଚ ମୁଁ କାନ୍ଦି କାନ୍ଦି ମଲାଯିବି ।

ପୁଷ୍ପା—(ଆଦରର ସହ) ମଣ୍ଟୁ!! (ଗ୍ଲାସ୍ ଉପରେ ଢାଙ୍କ ଧରଲା) ନେ, ବାପ, ପିଇଦେ—

ମଣ୍ଟୁ—ଭାଲ ପିତ୍ତ ମାଉସୀ…

ପୁଷ୍ପା—ପିତ୍ତ ଔଷଧ ଖାଇଲେ ସିନା ଭଲ ହବୁ । ମିଠା ଔଷଧ ଖାଇଲେ ପରା ଜମା ଘା' ଶୁଖିବ ନାଇଁ—

ମଣ୍ଟୁ—ଘା'ରେ ଔଷଧ ବୋଳ ଦେଉନୁ ? ଖୁଆଉଚୁ କାହିଁକି ? ମୋ ପେଟରେ କ'ଣ ଘା' ହେଇଚ ?

ପୁଷ୍ପା—ନାଇଁରେ, ଘା'ରେ ବୋଳଲେ ଘା' ପୋଡ଼ିବ । ପିଇଲେ ପାଟିକୁ ସିନା ପିତ୍ତ ଲାଗିବ । ହେଲେ ଘା'ଟା ଶୁଖିଯିବ । ନେ, ମୋ ସୁନାଟା ପରା, ପିଇଦେ—

ମଣ୍ଟୁ—ଉଁ…ଉଁ…ମୁଁ ପିଇବନି—

ପୁଷ୍ପା—(କୃତ୍ରିମ ରାଗରେ) ପିଇବୁନି ?

ମଣ୍ଟୁ—ନାଇଁ, ଭାଲ ପିତ୍ତ—

ପୁଷ୍ପା—ହଉ, ନ'ଖା । ନ ଖାଇଲେ ଘା' ଶୁଖିବ ନାଇଁ । ତୁ ତୋ ବୋଉ ପାଖକୁ ଯାଇ ପାରିବୁନି । (ଉଠି ଚାଲି ଯାଇଥିଲା)

ମଣ୍ଟୁ—ଉଁ, ନାଇଁ-ନାଇଁ-ଦେ—

(ପୁଷ୍ପା ଔଷଧ ପିଆଇ ଦେଲା)

ପୁଷ୍ପା—ସୁନା ପୁଅ ।

ମଣ୍ଟୁ—(ରାଗରେ) ହୁଁ, ତୁ ବଡ଼ ଖରାପ ମାଉସୀ । ପିତ୍ତ ଔଷଧ ଗୁଡ଼ାକ ଖୁଆଇ ଦେଇଚୁ । କାଲିଠୁ ଜମା ଖାଇବନି । ହଁ—

ପୁଷ୍ପା– ହଉ, କାଲି ପଢ଼େ ନ' ଖା । ଆଜ ଶୋଇପଡ଼ । ରାତି ଅନେକ ହେଲାଣି ।

ମଣ୍ଟୁ—(ରାଗରେ) ନାଇଁ, ମୁଁ ଶୋଇବିନି ।

ପୁଷ୍ପା—କରେ, ଶୋଇବୁନି କାହିଁକି ?

ମଣ୍ଟୁ—ମୋ ସାଙ୍ଗରେ କଥା କହନା—

ପୁଷ୍ପା—(ହସି) ହଉ ତୋ ସାଙ୍ଗରେ କଥା କହିବିନି । ତୁ ଚୁପ ହୋଇ ଶୋଇପଡ଼ ।

ମଣ୍ଟୁ—କହିଲି ପରା—ଶୋଇବିନି ।

ପୁଷ୍ପା—କାହିଁକି ?

ମଣ୍ଟୁ—ମୋତେ ଡର ମାଡ଼ିବ ।

ପୁଷ୍ପା—ଡର ? ଆରେ ଡର କାହିଁକି ମାଡ଼ିବ ? ମୁଁ ତୋର ପାଖରେ ଅଛି ?

ମଣ୍ଟୁ—ତୁ ଥିଲେ କ'ଣ ହେଲା ? ତୁ କ'ଣ ବୋମାକୁ ଅଟକାଇ ଦେଇ ପାରିବୁ ?

ପୁଷ୍ପା—ବୋମା ?

ମଣ୍ଟୁ—ହଁ, ଉଡ଼ାଜାହାଜଟା ପରା ସାଇଁକିନା ଉଡ଼ିଆସି ତାଇଁ··· ତାଇଁ କ'ନା ଆକାଶରୁ ବୋମା ଖସାଇ ଦେଉଚି ।

ପୁଷ୍ପା—କ'ଣ ସପନ ଦେଖିଥିଲୁ ?

ମଣ୍ଟୁ—ହଁ ପରା···ସପନରେ ଉଡ଼ାଜାହାଜ ଉଡ଼ି ଆସ·· ମୋ ବୋଉରେ···କେତେ ବଡ଼ ବଡ଼ ବୋମା !!

ପୁଷ୍ପା—ଏଣିକି ଆମ ଲୋକେ ତର ଜଗି ରହିଲେଣି । ଆଉ ବୋମା ଖସାଇ ପାରିବେନି । ତୁ ଭୟ କରନା । ଶୋଇପଡ଼—

ମଣ୍ଟୁ—ସେ ଦିନ ଲଢ଼େଇରେ କେମିତି ଖସାଇ ଦେଲେ ?

ପୁଷ୍ପା—ସେ ଦିନ ପରା ଆମ ଲୋକେ ପ୍ରସ୍ତୁତ ନ ଥିଲେ ।

ମଣ୍ଟୁ—କ'ଣ ନିଦରେ ଶୋଇ ପଡ଼ିଥିଲେ ? ସେଦିନ ଲଢ଼େଇରେ ମୁଁ ବି ଶୋଇ ପଡ଼ିଥିଲି ମାଉସୀ । ନଇଲେ ଟେଲ୍ଲେ ମାଲି-ମାଲି ଉଡ଼ାଜାହାଜର ଡେଣା ଚୂନା କରି ଦିଅନ୍ତି ।

ପୁଷ୍ପା—ସତେ ?

ମଣ୍ଟୁ—ତୁ ଆମ ମେଳ ଦେଖିନୁ ମାଉସୀ ! ମୁଁ, ଶରତ, ସୁରି, ଟୁଟୁ, ନଟ ଏକାଠି ହେଇଗଲେ ପଲ୍ଲ ତଳ ସାଇ ପିଲା ଆମକୁ ଡରନ୍ତି ।

ପୁଷ୍ପା ସତେ ? ତୁ ଏଡ଼ିକି ଗୁଣ୍ଡା ?

ମଣ୍ଟୁ—ଗୁଣ୍ଡା ନା ମାଉସୀ, ତାଙ୍କୁ ମାଲି-ମାଲି ମୁଣ୍ଡ ଫଟାଇ ଦେବା ।

ପୁଷ୍ପା- ହଉ, ଆଗ ତୁ ପାଠପଢ଼ି ବଡ଼ ହେଇଯା—

ମଣ୍ଟୁ—କାହିଁକି; ତୁତ ବଡ଼ ହେଇଚୁ ? ମୋ ବାପା···ବୋଉ, ଟୁଟୁର ନନା, ନଟର ଦାଦା—ସଭିଏଁ ବଡ଼ ହେଇଚନ୍ତି । ତମେ ସବୁ ଉଡ଼ାଜାହାଜରେ ଉଡ଼ି-ଉଡ଼ି ତାଙ୍କ ମୁଣ୍ଡ ଉପରେ ବୋମା ଖସାଇ ଦେଉନ ?

ପୁଷ୍ପା—ଲୋକେ ମରିଯିବେ ନାହିଁ ?

ମଣ୍ଟୁ—ମରନ୍ତୁ—

ପୁଷ୍ପା—ଛି, ମଣିଷ ମାରିବା ପରା ମହାପାପ । ଆମେ ତ ମଲା ମଣିଷକୁ ଜୀବନ ଦେଇ ପାରିବାନି । କେଉଁ ଅଧିକାରରେ ଜୀଇଁଲା ମଣିଷକୁ ଜୀବନରେ ମାରି ଦେବା ?

ମଣ୍ଟୁ—କାହିଁକି, ସେମାନେ ତ ମାଡ଼ ପକାଉଛନ୍ତି ।

ପୁଷ୍ପା—ସେଗୁଡ଼ାକ ଅନ୍ଧ ପଶୁ । ନହେଲେ ବୋମା ଫୁଟାଇ ମଣିଷର ଜୀବନ ଧନ ନଷ୍ଟ କରିଦେବାକୁ ମନ ବଳନ୍ତା କେମିତି ?

ମଣ୍ଟୁ—ସେଇଟା ପରା ଯୁଦ୍ଧ । ଯୁଦ୍ଧ କଲେ ମଣିଷ ମରିବେ ନାହିଁ ? ଆମେ ତ ଯୁଦ୍ଧ କଲେ ନାହିଁ । ସେଇଥି ପାଇଁ ଆମକୁ ମାଡ଼ ପକାଇଲେ ।

ପୁଷ୍ପା—କହିଲି ପରା—ଆମଲୋକେ ଯୁଦ୍ଧକୁ ପ୍ରସ୍ତୁତ ନ ଥିଲେ । ନହେଲେ ସେମାନେ କ'ଣ ଆମକୁ ବଳି ପଡ଼ନ୍ତେ ? ଆମକୁ ଚୀନାମାନେ ଭାଇ ବୋଲି ଡାକୁଥିଲେ । ଭାଇ ହୋଇ ଭାଇକୁ ଅବିଶ୍ୱାସ ବା କରି ଥାଆନ୍ତେ କେମିତି ?

ମଣ୍ଟୁ—ଅବକା ଯୁଦ୍ଧ କରିବେତ ?

ପୁଷ୍ପା—ହଁ, ନିଶ୍ଚୟ କରିବେ ।

ମଣ୍ଟୁ—ଆଉ କେବେ କରିବେ ? ଆଗତୁରା ଯୁଦ୍ଧ କଲେ ସିନା ସେମାନଙ୍କୁ ମାଡ଼ ପାରିବା ।

ପୁଷ୍ପା—ଆଗତୁରା ଯୁଦ୍ଧ କଲେ ଆମର ଅନ୍ୟାୟ ହେବ । ଆମେ ତ ଆଉ ପରର ଅନିଷ୍ଟ ଚାହୁଁ ନା । ଆମର ଅନିଷ୍ଟ ଯିଏ କରିବ ତାକୁ ଉଚିତ ଶାସ୍ତି ଦେବୁ । ଏଇ ମାତ୍ର ପରା ଆମ ଦେଶର ଗୌରବ ।

ମଣ୍ଟୁ—ମାଉସୀ ! ଏଥର ଯୁଦ୍ଧ ହେଲେ ମୁଁ ବି ଯୁଦ୍ଧ କରିବ ।

ପୁଷ୍ପା—ହଉ, ଆଗରୁ ପାଠ ପଢ଼ି ବଡ଼ ହୋଇଯା । ତା'ପରେ ଯୁଦ୍ଧକୁ ଯିବୁ । ଅବ୍‌କା ରାତି ଅନେକ ହେଲାଣି । ଆଖି ମୁଦ ଶୋଇପଡ଼ ।

ମଣ୍ଟୁ—କହିଲି ପରା—ମୋତେ ଡର ମାଡ଼ିବ ।

ପୁଷ୍ପା—ଆରେ, ସପନଟା ସତ ନୁହେଁରେ, ତୁ କାହିଁକି ଇମିତି ଡର ଯାଉଚୁ ? ମୁଁ ପରା ପାଖରେ ଅଛି । ଶୋଇ ପଡ଼ । ନ ଶୋଇଲେ ପୁଣି ଦେହ ଖରାପ ହେବ ।

ମଣ୍ଟୁ—ହେଲେ ହେବ ଯା, ହେଲେ ଶୋଇବିନି ।

ପୁଷ୍ପା—ତା' ହେଲେ ବୋଉ ପାଖକୁ ଯିବୁନି ?

ମଣ୍ଟୁ—ମୋତେ ମୋ ବୋଉ ପାଖକୁ ନେଇ ଯାଉନୁ ? ବୋଉର ଛାତି ତଳେ ମୁଣ୍ଡ ଗୁଂଜି ଶୋଇଲେ ପରା ମୋତେ ଡରମାଡ଼େନାହିଁ ! ଚାଲନା ମାଉସୀ, ବୋଉ ପାଖକୁ ଚାଲିଯିବା । ଏଇଠି ମୋ ଉପରେ ଯେବେ ବୋମା ପଡ଼ିଗଲା— ?

ପୁଷ୍ପା—ମଣ୍ଟୁ !! ସେ ଅଲକ୍ଷଣା କଥା ମୁହଁରେ ଧରନା ବାପ । ମୁଁ ପରା ତୋ ପାଖରେ ଅଛି । ମୋ ଛାତି ତଳେ ମୁଣ୍ଡ ଗୁଂଜି ତୁ ଶୋଇବୁ । ତୋର କେହି କିଛି କରି ପାରିବେ ନାହିଁ ।

ମଣ୍ଟୁ—ତୁ ମୋ ପାଖଲେ ଶୋଇବୁ ?

ପୁଷ୍ପା— ହଁ—

ମଣ୍ଟୁ—ତୁ କଣ ବୋଉ ହୋଇଚୁ କି-ମୋ ପାଖଲେ ଶୋଇବୁ ଯେ ?
(ମଣ୍ଟୁର କଥା ପୁଷ୍ପା ମନରେ ସାମାନ୍ୟ ଆଘାତ ଦେଲା ?)

ପୁଷ୍ପା—କାହିଁକି, ମୁଁ ବୋଉ ହେଲେ ତୁ କ'ଣ ମୋ ପୁଅ ହେବୁନି ?

ମଣ୍ଟୁ—ମୁଁ କାହିଁକି ତୋ ପୁଅ ହେବ ? ମୋର କ'ଣ ବୋଉ ନାହିଁ ।

ପୁଷ୍ପା—ମଣ୍ଟୁ !! (କଣ କହିବ କହିବ ହୋଇ କହି ପାରିଲା ନାହିଁ । ଆହତ ମନରେ ଉଠି ଝରକା ନିକଟକୁ ଚାଲିଗଲା । ମଣ୍ଟୁ ମଧ୍ୟ ଝରକା ନିକଟକୁ ଗଲା ।)

ମଣ୍ଟୁ—ମାଉସୀ ! ତୁ ଲଗିଚୁ ?

ପୁଷ୍ପା—(ଟେଫରଗୁହିଁ) ଏଁ; ନାଇଁରେ; ତୋ ଉପରେ କାହିଁକି ରଗିବ ? ତୁ ତ କିଛି ଦୋଷ କରନୁ । (ଦୀର୍ଘନିଶ୍ୱାସ) ସବୁ ଦୋଷତକ ମୋ ଭାଗ୍ୟର । (ଆଖି ଛଳ ଛଳ ହୋଇ ଆସୁଛି)

ମଣ୍ଟୁ—ଭାଗ୍ୟଲ ?

ପୁଷ୍ପା—ହଁ ରେ ମଣ୍ଟୁ, ସବୁ ଏଇ ଭାଗ୍ୟର ଦୋଷ । ସ୍ୱାମୀ, ଶାଶୁ, ଶ୍ୱଶୁର ଦିଅର, ନଣନ୍ଦ—ସବୁ ମୋର ଥିଲେ କିନ୍ତୁ···

ମଣ୍ଟୁ—କ'ଣ ସଭିଏଁ ବୋମା ମାଡ଼ିଲେ ମରିଗଲେ ?

ପୁଷ୍ପା—(ଚମକି) ମଣ୍ଟୁ !!

ମଣ୍ଟୁ ମାଉସୀ ! ତୁ କାନ୍ଦୁଛୁ ?

ପୁଷ୍ପା—ଏଁ···(ଲୁହ ପୋଛି) କାଇଁ, ନାଇଁତ । ତୁ ଶୋଇପଡ଼ ମଣ୍ଟୁ । ରାତି ଅନେକ ହେଲାଣି । ଦେହ ଖରାପ ହେବ । ତୁ ଉଠିବାକୁ ଜାଣିଲେ ଭାରି ବିରକ୍ତ ହେବେ । ଶୋଇପଡ଼
(ମଣ୍ଟୁକୁ ଖଟ ଉପରେ ଶୁଆଇ ଦେଲା)

ମଣ୍ଟୁ—ତୁ ମୋ ପାଖରେ ଶୋଇବୁତ ?

ପୁଷ୍ପା—ହଁ ତୁ ଆଗ ଆଖି ମୁଦି ଶୋଇପଡ଼ ।
(ଆପୁଡ଼ିବାକୁ ଲାଗିଲା ।)

ମଣ୍ଟୁ—(ଛଟ ପଟ ହେଉ ହେଉ) ମାଉସୀ, ବାଦ ଲଗୁନି । ଖାଲି ଡଲ ମାଡ଼ୁଚି । ତୁ ଗୀତଟିଏ ଗାଇବୁନି ?

ପୁଷ୍ପା—ଗୀତ ?

ମଣ୍ଟୁ—ହଁ, ତୁ ଗୀତ ଗାଇଲେ ମୋତେ ଆଉ ଡଲ ମାଡ଼ିବ ନାହିଁ । ମୋ ବୋଉ ପରି ନିତି ଗୀତ ଗାଇ ଗାଇ ମୋତେ ଶୁଆଉଥିଲା ।

ପୁଷ୍ପା—ଡାକ୍ତରଖାନାରେ···ଆଚ୍ଛା—

(ପୁଷ୍ପା ଗୀତ ଗାଇଲା । ଗୀତ ଶୁଣି ଶୁଣି ମଣ୍ଟୁ ନିଦରେ ଶୋଇପଡ଼ିଲା । ଗୀତ ମଝିରେ ପ୍ରବେଶ କରନ୍ତି ଆହତ ସୈନିକ ଦେବେନ୍ଦ୍ର । ଦେବେନ୍ଦ୍ରର ଦୁଇଟି ଯାକ ଆଖିରେ ବ୍ୟାଣ୍ଡେଜ ବନ୍ଧା ହୋଇଛି ।)

ଗୀତ

ଉଁ········ଉଁ·········ଉଁ·········ଉଁ·········

ଶୋଇପଡ଼ ଧନ ମୋର— ଶୋଇପଡ଼ ରାଜା
ରାତି ଡାକେ ସାଇଁ ସାଇଁ ॥ ୦ ॥

ଗାଆଁ ନାନି ଝଙ୍କାବର ଓହଳ ଦାଢ଼ିରେ
ଜୁଳୁଜୁଳିଆ ଚମ୍ପୁକ ମାରେ ରୁପା ଝାଇଁ ॥ ୧ ॥

କୋକମିନା କାନ କାଟି ନେବରେ ଅବୁଝା
ପିଡ଼ାରେ ବାନ୍ଧୁର ହନୁ ତଏଁ ଦୁମୁ ଦୁମୁ,
ଅନ୍ଧାର ଗୁଡ଼ ବାଘୁଣୀ ହୁଏ ହୁମୁ ହୁମୁ ।
ମାଆ କାଖତଳେ ପଶି ଶୋଇଲାଣି ଝିକ ପୁସି
ଘୁଡ଼ୁ ଘୁଡ଼ ବାଜାରେ
ପୋଖରୀ ଆଡ଼ରେ ଭୂତ ଝାଞ୍ଜ ପିଟେ ଝାଇଁ ଝାଇଁ ॥ ୨ ॥

—o—

ପୁଷ୍ପା—(ଗୀତାନ୍ତେ ଦେବେନ୍ଦ୍ରଙ୍କୁ ଦେଖିପାରି) ଆପଣ ?

ଦେବ—କ୍ଷମା କରିବେ । ଆପଣଙ୍କ ଗୀତ ଶୁଣିବାର ଆଗ୍ରହ ଏଡ଼ି ନପାରି ବହୁ କଷ୍ଟରେ ବାଟ ଅଣ୍ଡାଳି ଅଣ୍ଡାଳି ଚାଲି ଆସିଲି । କୋଡ଼ିଏବର୍ଷ ତଳେ ମୋ ବୋଉ ମୁହଁରୁ ଏ ଗୀତଟି ଶୁଣିଥିଲି ପୁଣି ଆଜି ଆପଣଙ୍କ ମୁହଁରୁ ଶୁଣି ପାର୍ଦ୍ଦ କୋଡିଏ ବର୍ଷ ତଳକୁ ଫେରିଗଲି । ସତରେ ଆପଣ ବେଶ୍ ଗାଇ ଜାଣନ୍ତି ।

ପୁଷ୍ପା—(ନୀରବ)

ଦେବ—ଆଚ୍ଛା, ମୁଁ ଆସୁଛି (ଗମନ ଉଦ୍ୟତ)

ପୁଷ୍ପା—ରହନ୍ତୁ ମୁଁ ଛାଡ଼ିଦେଇ ଆସିବି ।

ଦେବ—ନା, ମୋର କିଛି ଅସୁବିଧା ହେବ ନାହିଁ । ଏକା ଏକା ଚାଲି ଯାଇ ପାରିବି । ଆପଣ କାହିଁକି ଅଯଥା ପରିଶ୍ରମ କରିବେ ।

ପୁଷ୍ପା—ଏଇ ସାମାନ୍ୟ କଥାକୁ ଆପଣ ପରିଶ୍ରମ କହନ୍ତି ? ଆମପାଇଁ ଯୁଦ୍ଧ ଭୂମିରେ ଆପଣମାନେ ଯେଉଁ ପରିଶ୍ରମ କରନ୍ତି···

ଦେବ—ସେ ତ ଆମ କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ।

ପୁଷ୍ପା—ଜଣେ ଚକ୍ଷୁହରାଙ୍କୁ ସାମାନ୍ୟ ସାହାଯ୍ୟ କରିବା କ'ଣ ଆମର କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ନୁହେଁ ?

ଦେବ—(ଚମକି) ଚକ୍ଷୁହରା !

ପୁଷ୍ପା—(ଦେବେନ୍ଦ୍ରଙ୍କ ଅଘାତ ଅନୁଭବ କରିପାରି) ଓଃ, କ୍ଷମା କରିବେ । ଆପଣଙ୍କ ମନରେ ଆଘାତ ଦେଇଚି ।

ଦେବ– ନା, ସେ କିଛି ନୁହେଁ । ଆଖି ଥାଇବି ଦୁନିଆର ଆଲୋକ ଯେତେବେଳେ ଦେଖି ପାରୁନି—ମୁଁ ଅନ୍ଧ ନୁହେଁ ତ ଆଉ କଣ ? ତଥାପି ମୁଁ ଜଣେ ସୈନିକ । ପରଉପରେ ଭରସା ନ ରଖି ନିଜ ଗୋଡ଼ରେ ଠିଆ ହେବା ଆମର ଧର୍ମ । ଆଜ ସିନା ଆପଣ ହାତଧରି ବାଟ ବତାଇ ଦେବେ, କାଲି ଯେବେ ସତକୁ ସତ ମୋ ଆଖି ଦୁଇଟା ନଷ୍ଟ ହେଇଯାଏ··· ?

ପୁଷ୍ପା—ନା-ନା-ସେ ଆଶଙ୍କା କରନ୍ତୁ ନାହିଁ । ଠାକୁରେ ନିଶ୍ଚୟ ସାହା ହେବେ । ଆପଣଙ୍କର ଆଖି ଭଲ ହୋଇଯିବ । ପୁଣି ଆପଣ ନିଜର ଛାଉଣି ଭିତରକୁ ଲେଉଟି ଯିବେ । ଯୁଦ୍ଧ କରିବେ । ଦେଶର ସ୍ୱାଧୀନତା ଅକ୍ଷୁର୍ଣ୍ଣ ରହିବ ।

ଦେବ—(ହସି) ଆପଣ ବଡ଼ ଆଶାବାଦୀ ।

ପୁଷ୍ପା—ହଁ, ସେଇ ଆଶା ଟିକିକ ପାଇଁ ତ ବଞ୍ଚି ରହିଚି । ନଚେତ୍··

ଦେବ—ନଚେତ୍ ?

ପୁଷ୍ପା—କେଉଁ କାଳୁ ଆତ୍ମହତ୍ୟା କରି ମରି ସାରନ୍ତିଣି । ମୋର ବା ଏ ଦୁନିଆରେ ଆଉ କ'ଣ ଅଛି ବୋଲି ବଞ୍ଚି ରହନ୍ତି ? ଶତ୍ରୁର

ଅତର୍କିତ ଆକ୍ରମଣ ଫଳରେ ସ୍ୱାମୀ, ଶାଶୁ, ଶ୍ୱଶୁର...
(କହି ପାରିଲା ନାହିଁ । ତା' ଗଳା ଥରି ଉଠିଲା ।)

ଦେବ—କ'ଣ...?

ପୁଷ୍ପା—ନା—ନା—ମୋର ବିଶ୍ୱାସ—ସଭିଏଁ ବଞ୍ଚିଛନ୍ତି । କିନ୍ତୁ କାହାରି ସନ୍ଧାନ ମୁଁ ଏ ଯାଏ ପାଇ ପାରିଲି ନାହିଁ ।

ଦେବ– ସରକାରଙ୍କୁ ଜଣାଇଛନ୍ତି ?

ପୁଷ୍ପା—ହଁ, କିନ୍ତୁ କୌଣସି ଉତ୍ତର ପାଇନି ।

ଦେବ—ପାଇଯିବେ । କିଛି ବ୍ୟସ୍ତ ହୁଅନ୍ତୁ ନାହିଁ । ଛୁଆକୁ ତ ଭଲରେ ପାଇ ଯାଇଛନ୍ତି ?

ପୁଷ୍ପା—ଛୁଆ ? (ଦୁଃଖର ହସ ହସି) ଏ ମୋ ପୁଅ ନୁହେଁ ଆଜ୍ଞା ।

ଦେବ—(ବିସ୍ମୟରେ) ଆପଣଙ୍କ ପୁଅ ନୁହେଁ !

ପୁଷ୍ପା—ନା, ସେ ଭାଗ୍ୟ ମୋତେ ଭଗବାନ ଦେଇ ନାହାନ୍ତି । ଆହତ ଅବସ୍ଥାରେ ବରଫଗଦା ତଳୁ ଏ ଛୁଆଟିକୁ ମୁଁ ଉଦ୍ଧାର କରି ମୋର ସବୁକିଛି ଦୁଃଖ ଭୁଲିଯିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରିଛି । କିନ୍ତୁ—ପିଲାଟା ନିତି ମା'କୁ ତା'ର ଖୋଜି ହେଉଛି । ସବୁବେଳେ ମିଛକଥା କହି ତାକୁ ମୁଁ ସାନ୍ତ୍ୱନା ଦେଇ ଆସିଛି । ଯେତେବେଳେ ସେ ଭଲ ହେଇଯିବ...ମା'କୁ ତା'ର ଖୋଜି ବସିବ—ଜାଣେନା, ସେତିକିବେଳେ କି ଉତ୍ତର ତାକୁ ମୁଁ ଦେବି ? ?

ଦେବ—କାହିଁକି, ଆପଣ ତ ଅଛନ୍ତି । ଆପଣ ତା'ର ମା'—

ପୁଷ୍ପା—(ଦୁଃଖର ହସ ହସି) ବଣର ପକ୍ଷୀ ବନ୍ଧନ ମାନେନା ଆଜ୍ଞା—

ଦେବ—ବାନ୍ଧି ପାରିଲେ ବଣର ପକ୍ଷୀ ବନ୍ଧନ ଏଡ଼ି ପାରେନା । ପଥବଣା ହେଲେବି ବାଟ ଉଣ୍ଡି ଉଣ୍ଡି ପଞ୍ଜୁରି ପକ୍ଷୀ ଆପଣା ପିଞ୍ଜରାକୁ ଆପେ ଆପେ ଫେରି ଆସେ ।

ପୁଷ୍ପା—କିନ୍ତୁ···

ଦେବ ଆପଣ ଚେଷ୍ଟା କରନ୍ତୁ । ଦେଖିବେ ଆପଣଙ୍କର ସ୍ନେହ, ଆପଣଙ୍କର ଆଦର ଛୁଆଟିକୁ ନିଶ୍ଚୟ ବାନ୍ଧି ରଖିବ । ଛୁଆପିଲା-ସ୍ନେହରଙ୍କା । ସ୍ନେହ ପାଇଲେ ସେମାନେ ସବୁ କିଛି ଭୁଲି ଯାଆନ୍ତି ।

ପୁଷ୍ପା—ଚେଷ୍ଟା ତ କରୁଚି । ହେଲେ ବିଶ୍ୱାସ ହେଉନି—

ଦେବ—ଅବିଶ୍ୱାସ କରନ୍ତୁ ନାହିଁ । ଅବିଶ୍ୱାସ ହିଁ ହତାଶା । ବେଦରେ ପରା ଅଛି—ବିଶ୍ୱାସହିଁ ଭଗବାନ ।

ପୁଷ୍ପା—ଭଗବାନ ଯେବେ ନିଷ୍ଠୁର ହୁଅନ୍ତି—?

ଦେବ—ଭଗବାନ କେବେ ନିଷ୍ଠୁର ନୁହନ୍ତି । ନିଷ୍ଠୁର ଏଇ ମଣିଷର ମନ । ମଣିଷର ପ୍ରକୃତି । ସତରେ···ଆଚ୍ଛା, ଆପଣଙ୍କର ନାଁ ଜାଣି ପାରେକି ?

ପୁଷ୍ପା— ପୁଷ୍ପା—

ଦେବ—(ଚମକି) ପୁଷ୍ପା !!

ପୁଷ୍ପା— ଇମିତି ଚମକି ଉଠିଲେ ଯେ ?

ଦେବ—ନା, ଏଇ···

ପୁଷ୍ପା—ଅଟକି ଗଲେ ଯେ ? କହନ୍ତୁ—

ଦେବ—ମୋର ଜଣେ ଭଉଣୀ ଥିଲା । ତାର ନାଁ ବି ପୁଷ୍ପା । ତିନିଭାଇଙ୍କରେ ଗୋଟିଏ ବୋଲି ଭଉଣୀ । ଖୁବ୍ ବଡ଼ ଘରେ ବାହା ଦେଇଥିଲୁ । କିନ୍ତୁ, ଭଗବାନ ସେ ସୁଖ ଦେଖି ପାରିଲେ ନାହିଁ ।

ପୁଷ୍ପା—କ'ଣ ହେଲା ?

ଦେବ—ସେ ଦିନ ସାବିତ୍ରୀ ଅମାବାସ୍ୟା । ଉପାସ ପାଳିବ ବୋଲି ଭୋରରୁ ଉଠି ଗାଧୋଇବା ପାଇଁ ପୋଖରୀ କୂଳକୁ ଗଲା । ସାଙ୍ଗସାଥିଙ୍କ ସହ ଥଟ୍ଟା-ତାମସା, ପାଣି ଫିଙ୍ଗା-ଫିଙ୍ଗି ହେଉ ହେଉ ପାଦ ଖସି ଭିତରକୁ ଚାଲିଗଲା । ଆଉ ଫେରି ଆସି ପାରିଲା ନାହିଁ ।

(ଦେବେନ୍ଦ୍ରର କଣ୍ଠ ଥରି ଉଠିଲା ।)

ମଣ୍ଟୁ—(କଡ଼ଲେଉଟାଇ ନିଦରେ ବାଉଳି ହେଲା ।) ତୁ ତ ମୋ ବୋଉ ପାଖକୁ ନେଇ ଯାଉନୁ । କାଲି ଯେବେ ନ ନେବୁ—ମୁଁ ଧାଇଁ—ଧାଇଁ ପଳେଇବି ।

ପୁଷ୍ପା—(ଖଟ ପାଖକୁ ଆସି ମଣ୍ଟୁ ଦେହରେ କମ୍ବଳଟାକୁ ସଜାଡ଼ି ଦେଉ ଦେଉ) ଶୁଣିଲେ ତ, ନିଦରେ ବି ପିଲାଟା ମା'କୁ ତା'ର କେମିତି ଖୋଜି ହେଉଛି ।

ଦେବ—ମା' ପରା ସେ । ଜନ୍ମ ଦେଇଛି । ମା'କୁ କ'ଣ ସହଜରେ ଭୁଲି ହୁଏ ? ଆଚ୍ଛା, ମୁଁ ଆସୁଛି ପୁଷ୍ପାଦେବୀ ! ରାତି ଅନେକ ହେଲାଣି—

ପୁଷ୍ପା ଗ୍ଲାନ୍ତୁ, ଗ୍ଲୁଡ଼ ଦେଇ ଆସିବ । (ଖଟ ଉପରୁ ଉଠିଆସି କାଷର ବଣ୍ଟାଟିକୁ ଲଗାଇଦେଲା । ଦେବେନ୍ଦ୍ରର ହାତଧରି) ଗ୍ଲାନ୍ତୁ—

ଦେବ—ଆଜ ମୋର ଗୋଟିଏ କଥା ମନେ ପଡ଼ୁଛି ପୁଷ୍ପା ଦେବୀ ! ଅନେକ ବର୍ଷତଳେ ମୁଁ ଟାଇଫଏଡ଼ ରୋଗରେ ପଡ଼ି ଖ୍ରିଷଣ ଦୁର୍ବଳ ହୋଇ ପଡ଼ିଥିଲି । ମୋର ଭଉଣୀ ପୁଷ୍ପା ଇମିତି ହାତଧରି ମୋତେ ରିକ୍ସା ଉପରେ ବସାଇ ଦେଉଥିଲା । ସାଙ୍ଗରେ ଡାକ୍ତରଖାନାକୁ ନେଇ ଯାଉଥିଲା । ନିଜ ହାତରେ ଔଷଧ ଖୁଆଇ ଦେଉଥିଲା ।

ପୁଷ୍ପା—ମୋତେ ମେଇ ପୁଷ୍ପା ବୋଲି ଭାବୁ ନାହାନ୍ତି ?

ଦେବ—(ଆନନ୍ଦରେ) ପୁଷ୍ପାଦେବୀ !

ପୁଷ୍ପା—ଉଁ ହୁଁ, ଆପଣ କ'ଣ ନିଜ ଭଉଣୀକୁ ଇମିତି, "ଦେବୀ" କହୁଥିଲେ ?

ଦେବ—(ଆନନ୍ଦରେ) ଓଃ··

ପୁଷ୍ପା - ଗ୍ଲାନ୍ତୁ --

ଦେବ - ଫେର୍ ସେ "ନ୍ତୁ" କାହିଁକି ।

ପୁଷ୍ପା—ଓଃ, ମୋର ଭୁଲ ହୋଇଗଲା, ହଉ, ଗ୍ଲାଲବେତ -

ଦେବ—ଉଁ, ଫେର୍— ?

ପୁଷ୍ପା— ଓଃ, ଆଗ୍ଗ, ଆଗ୍ଗୁ—ଗ୍ଲାଲ -

(ଦେବେନ୍ଦ୍ରକୁ ସାଙ୍ଗରେ ନେଇ ପୁଷ୍ପା ଗ୍ଲାଲଗଲା । ଅନ୍ତରାଳରୁ ଶୁଭିଲା ଉଡ଼ନ୍ତା ଉଡ଼ାଜାହାଜର ଶବ୍ଦ । ବିଭିନ୍ନ ମାରଣାସ୍ତ୍ରମାନଙ୍କର ଶବ୍ଦ ଏବଂ ଲୋକଙ୍କର

ଆର୍ତ୍ତ କୋଳାହଳ । ମଣ୍ଟୁ ଚମକ ପଡ଼ ଚେଇଁ ଉଠି ଚିତ୍କାର କଲା —)

ମଣ୍ଟୁ—ବୋଉ !!! (ଗୃହଦ୍ଵାରକୁ କରୁଣଦୃଷ୍ଟି ନିକ୍ଷେପ କଲା । ପାଖରେ କେହି ନାହିଁ । ଶେଯଉପରୁ ଉଠି ଆସି ପୁଣି ଥରେ ଗୃହଦ୍ଵାରକୁ ଦୃଷ୍ଟି ନିକ୍ଷେପ କଲା । ପାଖରେ କାହାରିକୁ ପାଇଲା ନାହିଁ । ଚୋରଙ୍କ ପରି ପାଦ ଚପି ଚପି ବାହାରକୁ ଚାଲିଗଲା । ଟିକିଏ ପରେ ପ୍ରବେଶ କଲା ନର୍ସ ଲୀଳା । ଲୀଳାଙ୍କ ହାତରେ ଥିଲା ଔଷଧ ଶିଶି । ପ୍ରବେଶ କରି ପ୍ରଥମେ କକ୍ଷର ବର୍ତ୍ତିଟି ଜାଳିଲା । ଶେଯ ଉପରେ ମଣ୍ଟୁକୁ ନ ପାଇ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ହୋଇଗଲା ।)

ଲୀଳା—ଚନ୍ଦ୍ରଧର·· ଚନ୍ଦ୍ରଧର···

ଚନ୍ଦ୍ର—ଯାଉଚି ଲଦ୍ଦ ।

ଲୀଳା—(ମଣ୍ଟୁକୁ ଖୋଜି ହେଲା । ଅନେକ ସମୟ ବିତିଗଲା । ତଥାପି ଚନ୍ଦ୍ରଧର ଆସିଲା ନାହିଁ । ଲୀଳା ବିରକ୍ତ ହୋଇ ପୁଣି ଥରେ ଡାକିଲା) ଚନ୍ଦ୍ରଧର—

ଚନ୍ଦ୍ର—ଯାଉଚି······(ଆଖି ମଳି ମଳି ପ୍ରବେଶ କଲା—ଡାକ୍ତର-ଖାନାର ବେହେରା ଚନ୍ଦ୍ରଧର ।) ଭାରି ଇହା ଲଦ୍ଦ । ରାତି ଆସି କେତେ ହେଲାଣି ଯେ ?

ଲୀଳା—ଏ ବେଡ୍‌ର ପେସେଣ୍ଟ୍ କାହିଁ ?

ଚନ୍ଦ୍ର—ଶୋଇଥିବ —ଦେଖନ୍ତୁ —

ଲୀଳା – (ରାଗିଯାଇ) ଚନ୍ଦ୍ରଧର ! ତୋର ନିଦ କ'ଣ ଭାଙ୍ଗିନି ?

ଚନ୍ଦ୍ର—ମଲା ରାତି ଆସି କେତେ ହେଲାଣି ଯେ ! ତମେ ଯାଅ ମ ଲଦ୍ଦ, ଚୌକି ଉପରେ ଟିକିଏ ଘୁମେଇ ପଡ଼ିବ ।

ଲୀଲା—ଓଃ ଚନ୍ଦ୍ରଧର ! ଏ ବେଡ୍‌ରୁମ୍‌ର ରୋଗୀଟା ଗଲା କୁଆଡ଼େ— ଦେଖ ।

ଚନ୍ଦ୍ର—ବଳେ ଫେରି ଆସିବନି ? ତମେ କାହିଁକି ଇମିତି ବ୍ୟସ୍ତ ହେଇ ପଡ଼ୁଚ ? ଘରି ଇହା ଦଦ । ରାତି ନାହିଁ— ଦିନ ନାହିଁ ସବୁବେଳେ ଖାଲି କାମ-କାମ-କାମ । ଆଚ୍ଛା ଯୁଦ୍ଧ ଲଗିଲା ଯେ—ମଲା ଦରମଲା ସବୁ ଆସି ଏଇଠି ।

ଲୀଲା—କ'ରେ ମୁଁ ପଚାରୁଛି କ'ଣ, ତୁ କହୁଚୁ କ'ଣ ? ଯା' ଦେଖି ପିଲାଟା ଗଲା କୁଆଡ଼େ ? ପୁଷ୍ପାଦେବୀ ଗଲେ କୁଆଡ଼େ ?

ଚନ୍ଦ୍ର—ନାହିଁ, ମୁଁ ଦେଖି ପାରିବନି । ତମେ ଯାଅ ଦେଖିବ ।

ଲୀଲା (ରାଗରେ) ଚନ୍ଦ୍ରଧର !

ଚନ୍ଦ୍ର—(ଲମ୍ବା ହାଇ)

ଲୀଲା—ଦେଖୁଚ—ତୋର ଆଜ ରୁକଣୀ ପ୍ରତି ମମତା ନାହିଁ—

ଚନ୍ଦ୍ର—ମୋର ନ ଥିଲେ କଣ ହେଲା, ରୁକଣୀର ମମତା ମୋ ପାଇଁ ତେର ଅଛି । ମୁଁ ଛାଡ଼ିଲେ ସେ କ'ଣ ମୋତେ ଛାଡ଼ୁଚି ? ଆଗୋ ଦଦ, କାହାକୁ ସିନା ରୁକଣୀଟା ତାଳ ଗଛର ଛାଇ, ହେଲେ ଏଇ ଚକରୀ ପାଇଁ ପଣ୍ଡା ଅଣ୍ଟାର ଲେଙ୍ଗୁଟି କନା ।

ଲୀଲା—ହୁଁ । ହଉ, ଡାକ୍ତରବାବୁ ଆସନ୍ତୁ —

(ଚାଲି ଯାଉଥିଲା)

ଚନ୍ଦ୍ର—ଯାଅମ ଦଦ । ଏ ଚକରୀ ପରା ସୁଦର୍ଶନ ଚକ୍ର ପେଷି ପେଷି ଛ-ଛଟା ଡାକ୍ତରଙ୍କୁ ସାଫ୍ କରି ସାରଲୁଣି । ତମେ ପୁଣି

ତରତର କାହାକୁ ? ହେଇଟି ଝଡ, ମୋ କଥା ଶୁଣ ! ଆରାମରେ ଟିକଏ ଶୋଇପଡ଼ । ନଇଲେ ଏ ଚହଟ ଚକ୍‌କଣ ଚେହେରା ଖଣ୍ଡିକ ଆଉ ରହିବ ନାହିଁଟି ।

ଲୀଲା—ଆଚ୍ଛା ବାବା, ତୋ କଥା ରଖିବି । ତୁ ଆଗ ଯିବୁଟି, ଦେଖିବୁ ସେମାନେ ଗଲେ କୁଆଡ଼େ !

ଚନ୍ଦ୍ର—ଫେରୁତ ସେଇ ଇହା··କ ଗୋ, ରୋଗୀ ଯେତେବେଳେ— ବଢଲ ଫେରି ଆସିବନି ? ଯଦି ନ ଆସିଲା—ନାହିଁ । ଇମିତି ତ ନିତି କେତେ ମରୁଛନ୍ତି । ଏବେ ସେ ମରବ, ମରୁ । ତା' ପାଇଁ ତମର ଏତେ କାତର କାହିଁକି ? ଯାଅ, କୋଉଠି ଟିକଏ ଆରାମରେ ଗଡ଼ ପଡ଼ ।

ଲୀଲା—(ରାଗରେ) ହୁଁ—(ପ୍ରସ୍ଥାନ)

ଚନ୍ଦ୍ର—(ହସି) ନୂଆଢଙ୍ଗ—ନୂଆ ବୟସ । ପୁରୁଣା କଥା ଜାଣିବ କାହୁଁ ? ପରବାଏ ନାହିଁ ଗୋ ଝଡ । ବଳେ ସବୁ ଶିଖି ଯିବ । ମୁଁ ସବୁ ବତାଇ ଦେବ । କିଛି ଅସୁବିଧା ହେବ ନାହିଁ । ଇହା ପରି ପର ପାଇଁ ସବୁ ସୁବିଧା କରି କରି ମରିବାକୁ ବସିଲାଣି । (ଫେରି ଯାଉ ଯାଉ—ଅଟକି ପଡ଼ି) ଇହା ଖଟିଆତ ଫାଙ୍କା ଅଛି । ଏଇଠି ଟିକଏ ଗଡ଼ି ପଡ଼ିଲେ ନିଦଟା ଜମି ଯିବ । (ଖଟ ଉପରେ କମ୍ବଳ ଘୋଡ଼େଇ ହେଇ ଶୋଉ—ଶୋଉ···) ହର ହେ·····

ପୁଷ୍ପା—(ପ୍ରବେଶ) ବେହେରା, ତମେ·····

ଚନ୍ଦ୍ର—ଇହା, ଖଟିଆ ପରା ଫାଙ୍କା ଥିଲା··· ତେଣୁ—

ପୁଷ୍ପା—ମଣ୍ଡି କାହିଁ ?

ଚନ୍ଦ—ମଲ—ମଲ— ମୁଁ ପର ସେ କଥା ତମକୁ ପଗ୍ଚୁର ଥାଆନ୍ତି ।

ପୁଷ୍ପା—(ଚମକି) ଏଁ ! ପିଲଟା ଗଲା କୁଆଡ଼େ ?

ଚନ୍ଦ—ଆଛା ଇହା କଥା ହେ; ତମେ ଯେଉଁଠି ମୁଁ ସେଇଠି । ମୁଁ କେମିତି କହିବ—ସେ କୁଆଡ଼େ ଯାଇଚ !

ପୁଷ୍ପା—ଏଁ !! ମୁଁ ଅବକା କ'ଣ କରିବ ? ମଣ୍ଟୁ କ'ଣ ତା' ହେଲେ···(ଡାକିଲା) ମଣ୍ଟୁ··ମଣ୍ଟୁ··(ପ୍ରସ୍ଥାନ)

ଚନ୍ଦ—(ଅପଲକ ଆଖିରେ କିଛି ସମୟ ଚୁହିଁ ରହିବା ପରେ)—ହଉ ହେ···(ମୁହଁ ଘୋଡ଼ାଇ ହେଇ ଶୋଇଲା ।)

ଗ୍ରତି ପାହିଲା

ଲୀଳା—(ପ୍ରବେଶ କରି ସିଧା ସିଧା ଚ୍ଲିଲ ଯାଉଥିଲା । ହଠାତ୍ ଅଟକି ଯାଇ ବେଡ୍‌ରେ କିଏ ଶୋଇଛି—ଜାଣିବା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ଖଟ ପାଖକୁ ଫେରି ଆସିଲା । ମୁହଁ ଉପରୁ କମ୍ବଳ ବାହାର କଲା । ଚନ୍ଦ୍ର ଘୁଙ୍ଗୁଡ଼ି ମାରି ଶୋଇଛି) ଚନ୍ଦଧର ଏଇ ଚନ୍ଦଧର···

ଚନ୍ଦଧର—ଉଁ···(କଡ଼ ଲେଉଟାଇଲା)

ଲୀଳା—ଚନ୍ଦଧର ! ଆରେ ଉଠ୍ । ଡାକ୍ତର ବାବୁଙ୍କ ଆସିବା ବେଳ ହେଲାଣି ।

ଚନ୍ଦ—ଉଁ···ଟିକିଏ ଖଟିଆ ଚ୍ଚ'—

ଲୀଳା—ଖଟିଆ ଚ୍ଚ' ?

ଚନ୍ଦ—ହଁ ଲୋ···ଦେ ଜଲ୍‌ଦି ।

ଲୀଲା—(ରାଗରେ) ଚନ୍ଦ୍ରଧର !

ଚନ୍ଦ୍ର—ଓଃ, କହିଲ ପରା—ଖଟିଆ ଗୃ’ଦେ (ଉଠି ପଡ଼ି) ଏଁ, ଦଦ ତମେ । ମୁଁ ଭାବିଲିକ—ଇହାମାନେ···ମାନେ···ମୋ ନେତ ବୋଉ । ତମେ ରାଗିଲ କ ଦଦ ?

ଲୀଲା—ହଉ, ହଉ, ଉଠ୍ । ଡାକ୍ତରବାବୁଙ୍କ ଆସିବା ବେଳ ହେଲାଣି ।

ଚନ୍ଦ୍ର—(ଉଠୁ ଉଠୁ) ଖଟିଆ ଗୃ’ ନ ହେଲେ କ’ଣ ଖଟ ଗ୍ଲୁଡ଼ ହେଉଚ ଦଦ ।

ଲୀଲା—ଆରେ ଖଟିଆ ଗୃ’ କଣ ?

ଚନ୍ଦ୍ର—ମଲା, ଏତକ ଜାଣିନ ? ଇହା···ମାନେ ନୂଆ ତ—ଜାଣିବ କୁଆଡ଼ୁ ? ଖଟିଆ ଗୃ’ମାନେ ବେଡ୍ ଟି । ଆମ ଡାକ୍ତର ସାହେବମାନେ ପରା ଶିଖାଇ ଦେଇ ଯାଇଛନ୍ତି । ଅବକା ଏ ବୁଢ଼ା ବୟସରେ ତାଙ୍କ ଗୁଣ ଗାଉଚ, ଅଖା ଧୋଉଚ ।

ଲୀଲା—ହଉ, ହଉ, ଜଲଦି ଅପରେଶନ୍ ଥିଏଟର୍‌କୁ ଚାଲ୍ । ସେ ପିଲାଟାକୁ ଖୋଜିବା ପାଇଁ ଡାକ୍ତର ବାବୁ ଯାଇଛନ୍ତି । ବର୍ତ୍ତମାନ ଆସି ପହଞ୍ଚି ଯିବେ ।

ଚନ୍ଦ୍ର—ପହଞ୍ଚନ୍ତୁ । ମୁଁ ଯାଇ ପାରିବନି । ମୋ ଡିଉଟି ବେଳ ଖତମ୍ ହୋଇଗଲା । ଏଣିକ ମୋର ଛୁଟି ।

ଲୀଲା—ଆହୁରି ପରା ୪୫ ମିନିଟ୍ ବାକି ଅଛି । ଚାଲି ଯାଉଚ କୁଆଡ଼େ ?

ଚନ୍ଦ୍ର—ଆଉ ? ମୁଁ ଦୁଇଘଣ୍ଟା ଆଗରୁ ଆସି ଦଶଟା ମଡ଼ାକୁ ଘୋଷାଡ଼ି ଥିଲି ଯେ ? ସେ ଗୁଡ଼ାକ ଆଉ ସମସ୍ତ ନୁହେଁ

ପରି ? ଆଉ ନୁହେଁ । ମୁଁ ଚାଲିଲି —(ଚାଲି ଯାଉ ଯାଉ ଅଟକି ପଡ଼ି) ଇହା ବାବୁ, ଆଜି କଥା ମନେ ଅଛିଟି ?

ଲୀଲା—କୋଉ କଥା ?

ଚନ୍ଦ—ଇହାମ୍, ମାଟେନୀ ସିନେମା—

ଲୀଲା—(ରାଗରେ) ହୁଁ —(ପ୍ରସ୍ଥାନ)

ଚନ୍ଦ—(ହସି ଦେଇ) ପୁରୁଣା ଲୁଗା କାଚିଲେ ସିନା ମଇଳା ବାହାରିବ । ଏଇଟା ପରି ନୂଆ ଲୁଗା—ମଣ୍ତ୍ରଦିଆ । ହେଲେ ସେ ମଣ୍ତ୍ର ବେଶୀ ଦିନ ରହିବ ନାହିଁ ଗୋ ବାବୁ । (ଗାଡ଼ି ଆସି ବାଟରେ ଅଟକି ବାର ଶବ୍ଦ ଶୁଭାଗଲା) ଏଁ, ଗାଡ଼ି ଆସିଗଲା ! ବାଟରେ ଟେଲ ସରି ଯାଇ ପାରିଲା ନାହିଁ । ଭାରି ଇହା ଡାକ୍ତର ! (ଚନ୍ଦଧର ଭିତରକୁ ଚାଲିଗଲା । ଟିକିଏ ପରେ ପ୍ରବେଶ କଲା ପୁଷ୍ପା । ଦୁଃଖରେ ତା'ଛାତି ଭିତରଟା ଫାଟି ପଡ଼ୁଥିଲା । କକ୍ଷ ଭିତରକୁ ପ୍ରବେଶକରି କରୁଣବୋଳା ଦୃଷ୍ଟି ଚାରିଆଡ଼କୁ ନିକ୍ଷେପ କଲା । ମଣ୍ଟୁର ଖଣ୍ଡିଏ ଜାମା ଖଟ ତଳେ ପଡ଼ିଥିଲା । ଜାମାଟିକୁ ଉଠେଇ ଆଣି ଅଶ୍ରୁବୋଳା ଅପଲକ ଆଖିରେ ନିମିଷକ ପାଇଁ ଚାହିଁରହି ହଠାତ୍ ଭେଉ୍ ଭେଉ୍ ହେଇ କାନ୍ଦି ଉଠିଲା । ଠିକ୍ ସେତିକି ବେଳେ ପ୍ରବେଶ କରିଛି ଦେବେନ୍ଦ୍ର ।)

ପୁଷ୍ପା—ମଣ୍ଟୁ !!

ଦେବ—ପୁଷ୍ପା ! (ପୁଷ୍ପା କାନ୍ଦୁଥିଲା) ତମେ କହୁଥିଲ ନା ପୁଷ୍ପା—ବଣର ପକ୍ଷୀକୁ ବାନ୍ଧି ହୁଏନା ? ପୁଣି ଇମିତି କାନ୍ଦୁଚ କାହିଁକି ? କାନ୍ଦିଲେ କଣ ମଣ୍ଟୁ ଫେରି ଆସିବ ? ଛି ପୁଷ୍ପା, କାନ୍ଦ ନାହିଁ— ତମକୁ ମୋ ରାଣ—

ପୁଷ୍ପା—ଭାଇ—

ଦେବ—ପୁଅ ତା' 'ମା' ପାଖକୁ ଫେରି ଯାଇଛି । ଏଥିରେ ଦୁଃଖ କରିବାର କଣ ଅଛି ।

ପୁଷ୍ପା—କିନ୍ତୁ………

ଦେବ—ଜାଣେ ପୁଷ୍ପା—ମଣ୍ଟୁର ମା' କେଉଁଠି—ମଣ୍ଟୁ ଜାଣେନା । ସେ ଜୀବିତା କି ମୃତା—ସେ କଥା ବି ସେ ଜାଣେନା । ତଥାପି ମା'ର ମମତା ମଣ୍ଟୁକୁ ତମ କୋଳରୁ ଟାଣି ନେଇଚି । ମୁଁ ଜାଣେ—ତମେ ମଣ୍ଟୁକୁ ଖୁବ୍ ଭଲ ପାଅ । ତଥାପି ମା'ର ମାୟା—ମମତା ନିକଟରେ ତମର ସେଇ ସ୍ନେହ ଅର୍ଥହୀନ । ଅବାଞ୍ଛିତ । କୃତ୍ରିମ ମଧ୍ୟ ।

ପୁଷ୍ପା—(ଚମକି) କୃତ୍ରିମ !

ଦେବ—ହଁ, ତମେ ମା' ନୁହଁ । ତଥାପି ମା'ର ସ୍ନେହ ଅକୁଣ୍ଠିତ ଚିତ୍ତରେ ଦାନ କରିବାକୁ ତମେ ଆପ୍ରାଣ ପ୍ରୟାସ କରିଚ । ଯେତେ ମାଜିଲେବି ପିତ୍ତଳ କ'ଣ ସୁନା ହୋଇ ପାରେ ପୁଷ୍ପା ? ଯେତେ ରଙ୍ଗ ଦେଲେବି ସୁନା ସୁନା—ପିତ୍ତଳ—ପିତ୍ତଳ । ସେଇଥି ପାଇଁ ତ ମଣିଷ ଗୃହେଁ ନିଜ ଲୋକ, ନିଜ ଘର, ନିଜ ଗାଁ, ନିଜର ଦେଶ । ସ୍ୱାଧୀନତା ପାଇଁ ସେ ପାଗଳ ହୋଇ ଉଠେ । ପର ଘରର ଦୁଧ-ଭାତ ଅପେକ୍ଷା ନିଜ ଘରେ ଶାଗ…ପଖାଳ ଖାଇ ପଡ଼ି ରହିବାକୁ ମଣିଷ ଭଲ ପାଏ । ସେଇଥି ପାଇଁ ତ ମଣ୍ଟୁ ଫେରି ଯାଇଚି । ଏଥିରେ ବରଂ ତୁମର ଗର୍ବ ଅନୁଭବ କରିବାର କଥା ।

ପୁଷ୍ପା—ଏସବୁ ଆଦର୍ଶ, କେବଳ ପୋଥି—ପତ୍ରରେ ସମ୍ଭବ ହୋଇ ପାରେ ଭାଇ । ପାଞ୍ଚ-ଛ ବର୍ଷର ଝୁଅ । ଭଲ ଚାଲି ଶିଖିନା । ଗୁଡ଼ି ଦେଖିଲେ ଡରେ । ଦଉଡ଼ି ଦେଖିଲେ ପ୍ରାଣ-ବିକଳରେ କାନ୍ଦେ । ସେ ଯେ କେମିତି ରାତି ଅଧରେ ଗଲା .....

ଦେବ—ଭୟ କରନା ପୁଷ୍ପା । ଅନାଥର ଭଗବାନ ଭରସା ।

ପୁଷ୍ପା—ଭଗବାନ ! ଭଗବାନ !! ଭଗବାନ !!! କାହିଁ ତୁମର ସେ ଭଗବାନ ? ଯେଉଁଠି ମା' ପୁଅକୁ ହରେଇଛି, ପୁଅ ମା'କୁ ହରେଇଛି, ସ୍ୱାମୀ ସ୍ତ୍ରୀକୁ ହରେଇଛି, ସ୍ତ୍ରୀ ସ୍ୱାମୀକୁ ହରେଇଛି...ଭଗବାନ ତୁମର ଗଲେ କୁଆଡ଼େ ? ଭଗବାନ ଅନ୍ଧ । ଭଗବାନ ନିଷ୍ଠୁର । ଭଗବାନ ପଥର ।

ଦେବ—ଛି ପୁଷ୍ପା, ଇମିତି ଉତ୍ତ୍ୟକ୍ତ ହୋଇ ଉଠନ୍ତ ? ତୁମେ ପରା ହିନ୍ଦୁ ରମଣୀ । ଭଗବାନ ବିଶ୍ୱାସ ଟିକକ ହରାଇଲେ ଦୁନିଆରେ ଯେ ଆଉ କିଛି ରହିବ ନାହିଁ । ଗୀତାରେ ପରା ଅଛି—"ଯଦା ଯଦାହି ଧର୍ମସ୍ୟ ଗ୍ଲାନିର୍ଭବତି ଭାରତ, ତଦାତ୍ମାନଂ, ସୃଜାମ୍ୟହଂ ସମ୍ଭବାମି ଯୁଗେ ଯୁଗେ" ଗୀତା ମିଛ ନୁହେଁ ପୁଷ୍ପା । ଭଗବାନ ପଥର ନୁହନ୍ତି । ପାପର ସଂହାର ପାଇଁ ଭଗବାନ ନିଶ୍ଚୟ ଆବିର୍ଭାବ ହେବେ । ତୁମେ ଧୈର୍ଯ୍ୟଧର । ଇମିତି ଭାଙ୍ଗି ପଡ଼ ନାଇଁ ।

(ଆସିଛି ଚନ୍ଦ୍ରଧର)

ଚନ୍ଦ୍ର—ହେ ହେ, ଇହା, ତମେ ଆସି ଏଠି ? ଚେଣେ ତମଙ୍କୁ ଆମ ହିଦମଣୀ ଖୋଜ---ଖୋଜ ଇହାମାନେ ଅଥୟ ହୋଇ ଗଲେଣି । ଆସ ଔଷଧ ଖାଇବ ।

ଦେବ—ଆଚ୍ଛା--

(ଚନ୍ଦ୍ରଧର ଦେବେନ୍ଦ୍ରର ହାତ ଧରି ଭିତରକୁ ନେଇଗଲା। ପୁଷ୍ପା ପୂର୍ବ ପରି ଲୁହ ଭରା ଆଖିରେ ଦେବେନ୍ଦ୍ରର ଯିବା ବାଟକୁ ଚାହିଁ ରହିଲା ।)

ମଞ୍ଚ ଅନ୍ଧାର

—o—

୨ୟ ଦୃଶ୍ୟ

(ଡାକ୍ତରଖାନାର ବାରଣ୍ଡା । ସମୟ—ସକାଳ । ମଞ୍ଚ ଆଲୋକିତ ହେବା ପରେ ପ୍ରବେଶ କଲେ ଦେବେନ୍ଦ୍ର ଏବଂ ପୁଷ୍ପାର ନିଜ ଭାଇ ପଞ୍ଚାନନ । ଦେବେନ୍ଦ୍ରଙ୍କ ଆଖିରେ ପୂର୍ବପରି ବ୍ୟାଣ୍ଡେଜ୍ ବନ୍ଧା ହୋଇଛି ।)

ଦେବ—ଯେତେହେଲେ ପୁଷ୍ପା ନାରୀ । ମା'ର ସ୍ନେହ ଦେଇ ମଣ୍ଟୁକୁ ଭଲ ପାଉଥିଲା । ତେଣୁ ତାକୁ ସେ ଭୁଲିପାରୁନି ।

ପଞ୍ଚାନନ—ମୋତେ ବଡ଼ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ଲାଗୁଚି ଦେବବାବୁ ! ମଣ୍ଟୁ ଯେତେହେଲେ ପରଛୁଆ । ତା'ପାଇଁ ପୁଷ୍ପାର ଏତେ ଆତ୍ମୀୟତା କାହିଁକି ?

ଦେବ—ଆପଣ ସିନା ପର ବୋଲି ଭାବୁଚନ୍ତି, ହେଲେ ପୁଷ୍ପା ଯେ ମନେ ମନେ ମଣ୍ଟୁକୁ ପୁଅ କରି ନେଇଚି । ଜନ୍ମ ଦେବା ଅପେକ୍ଷା ମା'ର ମନ ବହୁ ଉଚ୍ଚରେ ପଞ୍ଚୁବାବୁ । ମା'ର ମନ ଯାହାର ନାହିଁ, କେବଳ ଜନ୍ମ ଦେଇ ସେ କେବେ ମା' ବୋଲାଇ ପାରେନା । ଏ ଦୁନିଆରେ ଇମିତି ଅନେକ ମା' ଅଛନ୍ତି—ଯେଉଁମାନେ ନିଜର ଜନ୍ମକଲା ଛୁଆର ତଣ୍ଟି ଚପି ମାରିଦେଇ ପାରୁଛନ୍ତି ।

ପଞ୍ଚାନନ—କିନ୍ତୁ—ସ୍ୱାମୀ, ଶାଶୁ, ଶ୍ୱଶୁରଙ୍କର ଦୁଃଖ ସିଏ ଭୁଲିଯାଇ ପାରିଲା—

ଦେବ – ଆପଣ ଭୁଲ ବୁଝିଛନ୍ତି ପଞ୍ଚୁ ବାବୁ । କୌଣସି ସ୍ତ୍ରୀ ନିଜର ସ୍ୱାମୀକୁ ଭୁଲି ପାରେନା । ଆପଣ ସେ ଦିନର ସେ କରୁଣ କାହାଣୀ ଶୁଣି ନାହାନ୍ତି—ହେଲେ ମୁଁ ସବୁ ଶୁଣିଚି । ପୁଷ୍ପା ନିଜର ସ୍ୱାମୀ, ଶାଶୁ ଶ୍ୱଶୁରଙ୍କ ପାଇଁ ଯେତେବେଳେ ବୋମାର ବିଷାକ୍ତ ଧୂଆଁ ଭିତରେ ପାଗଳ ହେଇଯାଇ ବୁଲୁଥିଲି—ବରଫଗଦା ତଳୁ ଆହତ ଅବସ୍ଥାରେ ପାଇଥିଲି ମଣ୍ଟୁକୁ । ମଣ୍ଟୁ ସେଦିନ ମୁହଁ ଖୋଲି କଥାସିନା କହିପାରି ନ ଥିଲା—ହେଲେ ବଡ଼ ବିକଳ ହେଇ ସେ ଜୀବନ ଭିକ୍ଷା ମାଗିଥିଲା । ସେଇଥିରେ ପୁଷ୍ପାର ନାରୀ ହୃଦୟରେ ମା'ର ମମତା ଜାଗି ଉଠିଲା । ସେ ମଣ୍ଟୁକୁ ଉପେକ୍ଷା କରି ପାରିଲା ନାହିଁ । ଧାଇଁ ଆସିଲା ଏଇ ଡାକ୍ତର-ଖାନାକୁ ।

ପଞ୍ଚାନନ—ବର୍ତ୍ତମାନ ତା'ହେଲେ କଣ କରାଯିବ ଦେବ ବାବୁ ? ମଣ୍ଟୁକୁ ଫେରି ପାଇବାର ଆଶା ତ ନାହିଁ । ମୋ ଭଉଣୀ ବଞ୍ଚିବ କେମିତି ?

ଦେବ—ଆପଣ ସେ ଆଶଙ୍କା କରନ୍ତୁ ନାହିଁ । ଆପଣ ବରଂ ଏଠି ନ ରହି ପ୍ରତ୍ୟେକ କ୍ୟାମ୍ପ, ପ୍ରତ୍ୟେକ ଡାକ୍ତରଖାନା ଏବଂ ଥାନାରେ ତା'ର ସ୍ୱାମୀ, ଶାଶୁ, ଶ୍ୱଶୁରଙ୍କର ସନ୍ଧାନ ନିଅନ୍ତୁ । ନିଜର ସ୍ୱାମୀକୁ ଫେରି ପାଇଲେ ନାରୀ ଦୁନିଆର ସବୁ କଷ୍ଟ ଦୁଃଖ ଭୁଲି ଯାଇପାରେ । ହୁଏତ ପୁଷ୍ପା—

ପଞ୍ଚାନନ—କିନ୍ତୁ, ଏ ଅବସ୍ଥାରେ ତାକୁ ଏକା ଛାଡ଼ିଦେଇ ଯିବି କେମିତି ? କାଳେ ଯେବେ—

ଦେବ —ନା-ନା-ଆପଣ ସେ ଅଶୁଭ ପରିକଳ୍ପନା କରନ୍ତୁ ନାହିଁ ।

ପଞ୍ଚାନନ—ମୋର କନ୍ତୁ ଘର ଭସ୍ମ ହେଉଚ ଦେବବ୍ରାବୁ । ସାପ ଦେଖିନାହିଁ ନା ତେଣୁ ଦଉଡ଼ି ଦେଖିଲେ ମୁଁ ଡରେ ! ତିନି-ତିନିଟା ଭଉଣୀଙ୍କର ମୃତ୍ୟୁ ପରେ ଏହି ଗୋଟିକ ବହୁ କଷ୍ଟରେ ବଞ୍ଚିଛି । ସାନ ଡାକ୍ତରବାବୁ କହିଲପରି ସେ ଯେବେ ପାଗଳ ହୋଇଯାଏ !! କମ୍ବା—

(କଥା ମଝିରେ ପ୍ରବେଶ କରନ୍ତି ଜଣେ ପାଗଳ ।)

ପାଗଳ—ମରିଯାଏ ? ମରୁ !. ଗୋଟି ଗୋଟି ହୋଇ ସମସ୍ତେ ମରିଗଲେ ସୃଷ୍ଟିରେ ଶାନ୍ତି ପ୍ରତିଷ୍ଠା ହୋଇ ପାରିବ । କ'ଣ ପଞ୍ଚାନନ ସେନାପତି, Ami Correct ?

ଦେବ—ପଶୁରାମ ! ତମେ ଫେର୍ ଫାଟକ ଡେଇଁ ଚାଲି ଆସିଲ ?

ପାଗଳ—ମୁଁ କଣ ତୁମପରି ପାଗଳ ହେଇଚି ?

ଦେବ—ହଉ-ହଉ-ସେ ପାଗଳାମି ବନ୍ଦକରି ଓ୍ୱାର୍ଡ଼କୁ ଚାଲିଯାଅ । ଡାକ୍ତରବାବୁ ଜାଣିଲେ ପୁଣି ବିରକ୍ତ ହେବେ ।

ପାଗଳ—What for ? କାହିଁକି ସେ ବିରକ୍ତ ହେବେ ? Who is he ?

ଦେବ—ସେ ପରା ଡାକ୍ତର ।

ପାଗଳ—ଡାକ୍ତର ? ସେ ପୁଣି କଣ ?

ଦେବ—ଦେଖୁଚ ତମେ ସତରେ ପାଗଳ ହେଇଗଲଣି ।

ପାଗଳ—(ରାଗିଯାଇ) What ? ମୁଁ ପାଗଳ ହେଇଚାଲି ? ମାନେ Poet ପଶୁରାମ ପଟ୍ଟନାୟକ ପାଗଳ ? Impossible ! ଅସମ୍ଭବ ! ପାଗଳ ତୁମେ । ହିଁ···ହିଁ···ତୁମେ ପାଗଳ !

ଦେବ—ବେଶ୍-ବେଶ୍-ତୁମର କଥା ହେଉ—ମୁଁ ପାଗଳ । ତୁମେ ଯିବଟି, ଯାଅ—

ପାଗଳ—(ହସି) କହୁଥିଲନା-ପାଗଳ ତୁମେ ବୋଲି ? ସତରେ ତୁମେ ବସ୍ତଟ ପାଗଳ । କଓ, ମୁଁ କାହିଁକ ତା' ଭିତରକୁ ଯିବ ? ମୁଁ କଣ ତୁମପରି ପାଗଳ ହୋଇଚ ? ଯାର ମରିବା କଥା···ସେ ନିଶ୍ଚୟ ମରିବ । କେହି ତାକୁ ଅଟକାଇ ପାରିବେ ନାହିଁ । ତୁମେ ସିନା ପାଗଳ ବୋଲି ଏଠି ପଡ଼ି ରହିଛ ।

(ତରୁଣ ଡାକ୍ତର ଯତୀନ୍ଦ୍ରଙ୍କ ପ୍ରବେଶ)

ଯତୀନ୍ଦ୍ର—ପର୍ଶୁରାମ, ଫେର୍ ଫାଟକ ଡେଇଁ ଚାଲି ଆସିଲ ?

ପାଗଳ—ଏଇ ଡାକ୍ତରଟା କ'ଣ ପାଗଳ ନୁହେଁ ସଓ୍ୟାନ ? ମୁଁ ଫାଟକ ଡେଇଁ ଚାଲି ଆସିଲିଣି, ଅଥଚ ପାଗଳା ଡାକ୍ତର କହୁଚ—ଫାଟକ ଡେଇଁ ଚାଲି ଆସି ପାରିଲ ?

ଯତୀନ୍ଦ୍ର—ପାଗଳାମୀ ବନ୍ଦ କରି ଓ୍ୟାର୍ଡ଼କୁ ଯାଅ କହୁଚ —

ପାଗଳ—କାହିଁକି ? କ'ଣ ତୁମେ ମଲା ଲୋକର ଜୀବନଟାକୁ ଫେରାଇ ଦେବ ? ମିଛ । ତୁମେ ଜୀବନ ଦେଇ ପାରିବ ନାହିଁ କି ଜୀବନ ନେଇ ପାରିବ ନାହିଁ । ଭେଲକି ଲଗାଇ ଲୋକଙ୍କୁ ଭୁଲାଇ ସିନା ଏ ଧର୍ମଶାଳା ଭିତରେ ବାନ୍ଧି ରଖିଚ । ହେଲେ, ସେ ଭେଲକିରେ ଭୁଲିବା ଲୋକ ମୁଁ ନୁହେଁ ଡାକ୍ତର । ଏମାନେ ସିନା ପାଗଳ ବୋଲି ଏଠି ପଡ଼ିରହିଛନ୍ତି । Fools ! ଚାଲି ଯାଅ-ଚାଲି ଯାଅ ମୋ ସାମନାରୁ କହୁଚ, ନଚେତ୍ ଗୁଳି କରି ମାରି ଦେବି ।

ଯତିନ୍ଦ୍ର—ହଜ୍ଞ, ପରେ ଗୁଳି କରି ମାରି ଦେବ । ବର୍ତ୍ତମାନ ଓ୍ୱାର୍ଡ଼କୁ ଯାଇ ବିଶ୍ରାମ କର ।

ପାଗଳ—No ; ଏଇ ମୁହୂର୍ତ୍ତରେ ମୁଁ ସମଗ୍ର ମାନବ ଜାତିଟାକୁ ଗୁଳିକରି ମାରି ଦେବି । ଧରାପୃଷ୍ଠରୁ ମାନବ ସଭ୍ୟତାକୁ ଲୋପ କରିଦେବି । ତା' ହେଲେ ଆଉ ଯୁଦ୍ଧ ବିଗ୍ରହର ଆଶଙ୍କା ରହିବ ନାହିଁ । ଚିରସୁନ୍ଦର ପୃଥିବୀରେ ରାମରାଜ୍ୟ ପ୍ରତିଷ୍ଠା ହୋଇ ପାରିବ । (ହସି) How do you appriciate my idea Doctor ?

ଯତିନ୍ଦ୍ର—ବାଃ ଚମତ୍କାର ପରିକଳ୍ପନା ।

ପାଗଳ—ତୁମେ ନୀରବ ରହିଲ ଯେ ଅନ୍ଧ ଯଶୋୟାନ ?

ଦେବ—ଏଁ, ହଁ-ହଁ-ସୁନ୍ଦର-ସୁନ୍ଦର ପରିକଳ୍ପନା ।

ପାଗଳ—(ପଞ୍ଚୁ ପ୍ରତି) ଆଉ ଆପଣଙ୍କ ମତ ?

ପଞ୍ଚାନନ—ହଁ-ହଁ-ଆପଣ ଠିକ୍ କହିଛନ୍ତି ।

ପାଗଳ—(ଆତ୍ମତୃପ୍ତିର ହସ)

"The world today is wild, with the delirium of hatred. The conflicts are cruel and unceasing in anguish. Crooked are its paths, tangled its bounds of greed" (ପ୍ରସ୍ଥାନ)

ପଞ୍ଚାନନ—ଏ ଲୋକଟା ପାଗଳ ହେଲା କେମିତି ଡାକ୍ତର ?

ଯତିନ୍ଦ୍ର— ନିଜର ସ୍ତ୍ରୀ ଓ ପୁଅକୁ ହରାଇ ପାଗଳ ହୋଇ ଯାଇଛି ।

ପଞ୍ଚାନନ—(ଚମକି) ଏଁ—

(ଝଡ଼ବେଗରେ ଭିତରୁ ଡାକି ଡାକି ପ୍ରବେଶ କଲା ନର୍ସ ଲୀଳା)

ଲୀଲା —ଡାକ୍ତର—ଡାକ୍ତର ! ପୁଷ୍ପା ଦେବୀ ବେହୋସ୍ ହୋଇ ପଡ଼ିଲେ ।

ପଞ୍ଚା ଓ ଦେବ —ଏଁ !!! ବେହୋସ୍ ହୋଇ ପଡ଼ିଲେ !

(ସମସ୍ତଙ୍କର ପ୍ରସ୍ଥାନ । ମଞ୍ଚର ଆଲୋକ ଧିରେ—ଧିରେ କମି ଆସି ସନ୍ଧ୍ୟାର ଇଙ୍ଗିତ ଦେଲା ।)

(ଝାଳ-ନାଳ ହୋଇ ପ୍ରବେଶ କଲା ଚନ୍ଦ୍ରଧର । ଝାଳ ପୋଛୁ ପୋଛୁ ପିଣ୍ଡା ଉପରେ ବସି ପଡ଼ିଲା ।)

ଚନ୍ଦ୍ରଧର—ଧେତ୍ । ଘର ଇହା ଗୃହକସ । ଦିନେ—ଅଧେ ହେଲେ ସିନା ମଣିଷ ସମ୍ଭାଳନ୍ତା । ରାତି-ନାହିଁ ଦିନ ନାହିଁ—ଖାଲି ଶବ ଘୋଷାଡ଼ା ଚାଲିଚି । ଓହୋ, ମଣିଷ ଆଜି ଦିନକ ଭିତରେ ଦ'ଗଣ୍ଡା ଶବ ଘୋଷାଡ଼ିଲାଣି । ଧେତ୍ —

(ଆସିଚ୍ଛି ରମେଶ ବାବୁଙ୍କ ଗୃହର ସନିଆ)

ସନିଆ —(ଚମକି ପଡ଼ି) କିଓ ବାବୁ, କାହାକୁ ଧେତ୍ କହୁଚ ? ନାହିଁ-ନାହିଁ— ମତେ ଧେତ୍ କହିବ ? ଜାଣିଚ ମୁଁ କିଏ ?

ଚନ୍ଦ୍ର — ହଁ ହୋ । ହେଇ-ହେଇ ଇହା କିଏ ହବ ? ଯୋଗୀଟେ ତ । ମରିବାକୁ ଆସିଚ ଯେତେବେଳେ ବେଗେ ନାଁ ଲେଖାଇ ବେଡ୍ ଉପରେ ଶୋଇପଡ଼ । ଇହାତ ରହିଚି— ଶବ ଘୋଷାଡ଼ିବାକୁ—

ସନିଆ—କ'ଣ ହେଲା ? ମୁଁ ମରିବ ? ମୋ ଶବ ଘୋଷାଡ଼ିବ ତମେ ? ନାହିଁ··ନାହିଁ··ତମେ ତ ଘରି ବଡ଼ି-ବଡ଼ି କଥା କହି ଯାଉଚ ହେ । ମତେ କ'ଣ ବୋଲି ପାଇଚ କି ?

ଚନ୍ଦ୍ର—ଆରେ, ଇହାତ ରକ୍ତମତ ଝଗଡ଼ା ସୁରୁ କର ଦେଲାଣି !
ହାୟରେ କପାଳ—ଆଜ କା' ମୁହଁ ଚାହିଁଥିଲି କେଜାଣି ।

ସନିଆ—କି ଦୁଃଖ ପଡ଼ିଚି କହୋ ଭାଇ । ଇମିତି କପାଳକୁ ମାର ହଉଚ କାହିଁକି ?

ଚନ୍ଦ୍ର—ମୋ ଦୁଃଖ କଥା କାହିଁକି ପଚାରୁଚ ଭାଇ । ରାମଙ୍କ ବନବାସ ଦୁଃଖରୁ ମୋ ଦୁଃଖ ବଳି ପଡ଼ିଲାଣି । ହେ ହେ, ଇହା ତେଣେ ଭଦ୍ରଲୋକ ଗୋଟାକୁ ଜବାବ ଦେଇ ଆସିଚ । ଏଣେ ସିନେମା ସମୟ ସୁରୁ ହେଇ ଯିବନା କ'ଣ । ବାବୁଟି ତେଣେ ବାଟ ଚାହିଁ-ଚାହିଁ ଟହଲ ମାରୁଥିବେ । ହେଲେ ଆମ ବଡ଼ ରାଣୀଙ୍କର ପତ୍ତା ଭାଙ୍ଗୁନି ? ହୁଁ— ଭାର ଇହା—

ସନିଆ—ମଲ, ମୁଁ ପରା ତମ ବଡ଼ ରାଣୀଙ୍କୁ ସଙ୍ଗରେ ନେଇ ଯିବାକୁ ଆସିଚ ।

ଚନ୍ଦ୍ର—ଏଁ, କ'ଣ କହିଲ ? ମୋ ବଡ଼ ରାଣୀଙ୍କୁ ନେଇଯିବ ?

ସନିଆ—ହଁ ହେ, ମୋ ଖାଉନ୍ଦ ପରା ଡକାଇ ପଠାଇଛନ୍ତି । ତାଙ୍କୁ ଟିକଏ ଡାକ ଦେବ ନାଇଁ ?

ଚନ୍ଦ୍ର—ଇହା କ'ଣ କହିଲ ? ମୁଁ ଡାକ ଦେବ ? କୋଉ ନବାବ କଉ ତମ ଖାଉନ୍ଦ ?

ସନିଆ—ମଲ, ତମେ ଜାଣିନ ? ଆମ ଖାଉନ୍ଦ ଭାରି ବଡ଼ ଲୋକ । ବହୁତ ଟଙ୍କା ରଖିଛନ୍ତି ।

ଚନ୍ଦ୍ର—ଏଁ ! ତୁମବାବୁ ଏଡ଼କ ବଡ଼ଲୋକ ? ଭାଇ, ମତେ କହିବ ନାହିଁ ତମ ବାବୁଙ୍କ ଘର କେଉଁଠି ?

ସନିଆ—ଆମେ ପରା ନୂଆ ହୋଇ ଏ ଗାଁକୁ ଆସିଛୁ । ଏଇ ଦେଖ—ସେଇ ଯୋଡ଼ ତେନ୍ତୁଳିଗଛ କରକୁ କୋଠା ଘରଟା ଦେଖା ଯାଉନି—ସେଇଠି ପରା ଭଡ଼ାକୁ ଅଛୁ ।

ଚନ୍ଦ୍ର—ଇହାତ ଜବର ଲୋକ ହେ ।

ସନିଆ—ମଲା, ଏଇ ଖଣ୍ଡ-ମଣ୍ଡଳରେ ପରା ତାଙ୍କ ନାଁ ପଡ଼ିଚ । ତମେ ଜାଣିନ କେମିତି ହେ ? ରମେଶବାବୁ-ବଡ଼ ଜାନତବାଟି ।

ଚନ୍ଦ୍ର—ଭାଗ୍ୟ କହିବ ଯାକୁ । ଇହାତ ଅତି ଗୃଲକ ଅଛି । ମୋତେ ଚଟାକାଟି ଦେଇଚ । ହଉ, ହେଲା । ଇହାବ କଣ୍ଟି କମ୍ ଗୃଲକ ନୁହେଁ ।

ସନିଆ—ତମ ବଦରାଣୀଙ୍କୁ ଡାକଦବ ନାହିଁ ?

ଚନ୍ଦ୍ର—(ରାଗରେ) ନାଇଁ —

ସନିଆ—ମଲା, ତେଣେ ପରା ମଜୁ ଛଟପଟ ହୋଇ ମରୁଚ—

ଚନ୍ଦ୍ର—ମରୁ ।

ସନିଆ— ତମେ ତ ଆଚ୍ଛା ଲୋକ ହେ ଦେଖୁଚ ।

ଚନ୍ଦ୍ର—ଆଚ୍ଛା ନୁହେଁ ତ ଇହା କ'ଣ କରୁ ହେଇଚ ? ହେଇଟି ଶୁଣ ଯାହା କରୁଚ କର, ହେଲେ ରୋଗୀଟାକୁ ଏଠି ଭର୍ତ୍ତି କରି ଭଡ଼ ଜମାଓ ନାଇଁ । ଇହା ଶବ ଧୋଷାଡ଼ ଧୋଷାଡ଼ ମରି ସାରିଲାଣି ।

ସନିଆ—ମଲା ମଲା କଥା ତ କହୁଚ । ମଲା କୋଉଠି ?

ଚନ୍ଦ୍ର—ଓହୋ, ବାବୁ—ତୁମକୁ ହାତଯୋଡ଼ି ଜୁହାର କରୁଚ । ଇହାକୁ ଆଉ ରଗେଇ ଦିଅ ନାଇଁ ।

ସନିଆ—ମଲ୍, ମୋ ବଡ଼ ରାଣୀଙ୍କୁ ଡାକ ଦେଉନ ? ମୋ କାମ ସରିଗଲେ ମୁଁ ଚାଲିଯିବି ।

ଚନ୍ଦ୍ର—ହେଁ ହେ ଇହା କହିଲ ପରା—ବଡ଼—ଫିଡ଼ କେହି ନାହିଁ । ଏ ସନ୍ଧ୍ୟାବେଳେ ଏଠି କଣ ବଡ଼ ଥାଆନ୍ତି ?

ସନିଆ—ଗଲେ କୁଆଡ଼େ ?

ଚନ୍ଦ୍ର—ମୁଁ ଜାଣିନି ।

ସନିଆ—ହଉ, ଆସିଲେ କହି ଦେବ...ଏଁ ? ମନେ ରହିବଟି ?

ଚନ୍ଦ୍ର—ହଁ ହେ ଇହା, ମନେ ରହିବ । ତମେ ଯାଅ—

ସନିଆ—(ଯାଉ ଯାଉ-ଫେରିଆସି) ବେଗେ ଯିବାକୁ କହି ଦେବ । ଏଁ...

ଚନ୍ଦ୍ର—ହଁ ହେ, ତମେ ଯାଅ—

(ସନିଆର ପ୍ରସ୍ଥାନ)

ଲୀଳା—(ପ୍ରବେଶ) କିଏ ଆସିଥିଲା କି ଚନ୍ଦ୍ର ?

ଚନ୍ଦ୍ର—ଇହା ଆଉ କହନା—କହନା ବଡ଼—ଜବରଦସ୍ତ ଜାନୁଆର ଟାଏ । ଭାଗ୍ୟ ଭଲ—ଖସିଗଲା । ନଇଲେ ଇହା ସବୁ ପଣ୍ଡ କରି ଦିଅନ୍ତା । ହଉ, ବେଗେ ଚାଲିବଟି—

ଲୀଳା—କୁଆଡ଼େ ?

ଚନ୍ଦ୍ର—ଇହା, ଭୁଲିଗଲଟି ? ସିନେମା ଦେଖି ଯିବାକୁ ପରା କଥା ଦେଇଥିଲ । ତେଣେ ଇହା ଟିକେଟ କାଟି ଅନେଇ ବସିଥିବ । ଚାଲ ବେଗେ, କ'ଣ ରେକେର୍ଯା ଡାକ ଦେବି ?

ଲୀଲା—ମୁଁ ଯାଇ ପାରିବି ନାହିଁ ।

ଚକ୍ର—ଏଁ ! ଯାଇ ପାରିବନି ? ତେବେ ଇହାଟା କଣ ଭାବିବ କହିଲ—

ଲୀଲା—ଭଲ, ସେଥିରେ ମୋର କଣ ଅଛି ?

ଚକ୍ର—ଆଗୋ ଦିଦି, ତମର ଭଲ ପାଇଁ କହୁଚି । ଇହାର କଥା ରଖ । ଭାଗ୍ୟ ଫେରି ଆସିବ ।

ଲୀଲା—(ରାଗରେ) ଚକ୍ରଧର ! ମୋତେ କଣ ବୋଲି ପାଇଚ କି ? ଦେଖୁଚି, ଦିନକୁ ଦିନ ତମେ ସୀମା ଲଙ୍ଘନ କରି ଚାଲିଚ ! ଖବରଦାର କହୁଚି—ଆଉ କେବେ ଯଦି ଏ ସବୁ କଥା କୁହ—

ଚକ୍ର—(ରାଗରେ) ହଁ, ନ କହିବ କାହିଁକି ? ଆପେ ଆପେ ବାଟ ପାଇଗଲକି ନା···ହଉ, ହେଲା—

ଲୀଲା—ଚକ୍ରଧର, କ'ଣ ତମେ ସବୁ କହି ଯାଉଚ ।

ଚକ୍ର—ଖାଲି କଥା କହୁନି ମ । କାର୍ଯ୍ୟରେବି ଦେଖାଇ ଦେବି । ମୁଁ ଚକ୍ରଧରଟି ।

ଲୀଲା—ଚକ୍ରଧର ।

ଚକ୍ର—ରଖ ହେ । ନୂଆ କାନଫୁଲଟିର ବଳ ପାଇଚକିନା—ତେଣୁ ଏତେ ବଢ଼ପଣ ଦେଖାଇ ହଉଚ । ହଉ···କୋଉଠିକାର କାନଫୁଲଟି ସେ—ତାକୁ ଇହା ଅଚ୍ଛା କରି ଦେଖି ନେବି ଯେ—

(ପ୍ରସ୍ଥାନ)

ଲୀଲା—(ଚନ୍ଦ୍ରଧର ଯିବା ବାଟକୁ ଚାହିଁ, ଘୃଣାରେ) ହୁଁ—

ପଞ୍ଜା—(ପ୍ରବେଶ) ସିଷ୍ଟର—ମୋ କଥା ବ ପୁଷ୍ପା ରଖିଲ ନାହିଁ ।
କ'ଣ କରାଯିବ କୁହତ ?

ଲୀଲା—ମୁଁ ବା' ଆଉ କ'ଣ କରିପାରେ । ଆପଣ ତ ନିଜେ ଦେଖିଚନ୍ତି-ହୋସ୍ ଫେରି ପାଇଲା ପରେ କେତେ ପ୍ରକାର ବୁଝାଇ କହିଲି । ହେଲେ ସେ ଔଷଧ ଖାଇଲେ ନାହିଁ । ସେଇ ଆଉ ପିଲା ନୁହନ୍ତି ଯେ ଜବରଦସ୍ତି ଖୁଆଇ ଦେବି ।

(ବାହାରୁ ପ୍ରବେଶ କଲେ ବୃଦ୍ଧ ଡାକ୍ତର ସାମନ୍ତରାୟ ।)

ସାମନ୍ତରାୟ—କ'ଣ ହେଇଚି ନର୍ସ ।

ଲୀଲା—ଡକ୍ଟର, ପୁଷ୍ପାଦେବୀ ହୋସ୍ ଫେରି ପାଇଲା ପରଠାରୁ ଔଷଧ ଖାଇବାକୁ ଜମା ରାଜି ହେଉ ନାହାନ୍ତି ।

ସାମନ୍ତରାୟ—ରାଜି ହେଉ ନାହାନ୍ତି ?

ଲୀଲା—Yes Doctor ?

ସାମନ୍ତରାୟ—ତମେ ତା'ହେଲେ ଅଛ କାହିଁକି ?

ଲୀଲା—ଡକ୍ଟର !

ସାମନ୍ତରାୟ—ଗୋଟାଏ ରୋଗୀକୁ ଔଷଧ ଖୁଆଇ ପାରୁନ ? ଅଥଚ ଶହ ଶହ ରୋଗୀଙ୍କର ସେବା କରିବ କେମିତି ?

ଲୀଲା—କିନ୍ତୁ ଡକ୍ଟର, ରୋଗୀ ବୁଝିଲେ ସିନା ହବ ।

ସାମନ୍ତରାୟ—ବୁଝିବା ଭଳି ଅବସ୍ଥା ଯା'ର ନାହିଁ- ସେ ବୁଝିବ କେମିତି ?

ପଞ୍ଚାନନ—ହଁ, ଡାକ୍ତରବାବୁ ଆମେ ବୁଝାଇ, ବୁଝାଇ ଥକଗଲୁଣି । ହେଲେ ସେ ବୁଝୁନି ।

ସାମନ୍ତରାୟ—କ'ଣ କହୁଚନ୍ତି ?

ପଞ୍ଚାନନ—କହୁଛି—ଯାର ବଞ୍ଚି ରହିବାର ଇଚ୍ଛା—ସିଏ ସିନା ଔଷଧ ଖାଇବ । କିନ୍ତୁ ମୋର କ'ଣ ହେବ । କିଏ ମୋର ଅଛି ବୋଲି ବଞ୍ଚି ରହିବ ?

ସାମନ୍ତରାୟ—ଓଃ......

ପଞ୍ଚାନନ—ବର୍ତ୍ତମାନ କଣ କରାଯିବ ଡାକ୍ତରବାବୁ ! ମୋ ଭଉଣୀ ବଞ୍ଚିବ କେମିତି ?

ସାମନ୍ତରାୟ—ଆପଣ କିଛି ବ୍ୟସ୍ତ ହୁଅନ୍ତୁ ନାହିଁ । ଚାଲନ୍ତୁ, ମୁଁ ଆପଣଙ୍କ ପଛେ ପଛେ ଯାଉଛି ।

ପଞ୍ଚାନନ—ଆପଣ ଟିକିଏ ଶୀଘ୍ର ଆସିବେ ଡାକ୍ତର ବାବୁ । ଦିନ ଦି'ଟା ବେଳେ ପୁଷ୍ପାର ଔଷଧ ଖାଇବା କଥା । ଆସି ସଂଜ ହେଲାଣି । ଜମା କାହାର କଥା ମାନୁନି ।

ସାମନ୍ତରାୟ—ଆଚ୍ଛା ଆଚ୍ଛା—ଆପଣ ଚାଲନ୍ତୁ । ମୁଁ ଯାଉଚି— (ପଞ୍ଚାନନଙ୍କ ପ୍ରସ୍ଥାନ । ଡାକ୍ତରବାବୁ ଚିନ୍ତିତ ମନରେ ପଞ୍ଚାନନଙ୍କ ଯିବା ବାଟକୁ ଚାହିଁ ରହିଲେ ।)

ଲୀଲା—ବଡ଼ ଏକଜିଦିଆ ଲୋକ ଡକ୍ଟର । ଜମା କାହାର କଥା ମାନିବ ନାହିଁ ।

ସାମନ୍ତରାୟ—ମୁଁ ବି ସେଇକଥା ଭାବୁଛି ନର୍ସ । ପୁଷ୍ପାର ଅବସ୍ଥା ଆସି ଯାହା ହେଲାଣି—ଆତ୍ମୀୟ ଲୋକଙ୍କର ସନ୍ଧାନ ନ ପାଇଲେ ସେ ନିଶ୍ଚୟ ପାଗଳ ହୋଇ ଯିବ ।

ମିଳା—ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ସମ୍ବାଦ ପାଇବାକୁ ଆଉ କେତେ ଦିନ ଲାଗିବ ଡକ୍ଟର ? ଆତ୍ମୀୟ ଲୋକଙ୍କର ସନ୍ଧାନ ନ ପାଇ—ରୋଗୀ ଗୁଡ଼ାକ ପାହା ହେଲେଣି, ଅବସ୍ଥା ଜମା ସମ୍ଭାଳି ହେଉନି । ବିଶେଷତଃ ମଣ୍ଟୁ ଗୁଲିଗଲା ଦିନ ପରଠାରୁ—ପୁଷ୍ପା ଦେବୀଙ୍କର ଅବସ୍ଥା ଅତି ସାଙ୍ଘାତିକ ହୋଇ ପଡ଼ିଚି ।

(ଆସିଛନ୍ତି ଥାନା ଅଫିସର)

ଥାନା ଅଫିସର—ହ୍ୟାଲୋ ଡକ୍ଟର, ଗୁଡ଼୍ ଇଭ୍ନିଙ୍ଗ୍ ।

ସାମନ୍ତରାୟ—ଗୁଡ଼୍ ଇଭ୍ନିଙ୍ଗ୍ ! କ'ଣ ଆଜି କିଛି ସମ୍ବାଦ ପାଇଛନ୍ତି ?

ଥାନା ଅଫିସର—ହଁ । (ଫଟୋ ଦେଖାଇ) ଲୋକଟାର ଅବସ୍ଥା ଇମିତି ବିକୃତ ହୋଇ ଯାଇଚି ଯେ ଏ ଫଟୋ ଖଣ୍ଡିକରୁ ଜମା ଚିହ୍ନି ହେଉନି ।

ସାମନ୍ତରାୟ--(ଫଟୋ ଦେଖି) କିଏ ହୋଇ ପାରେ ବୋଲି ଆପଣଙ୍କର ସନ୍ଦେହ ?

ଥାନା ଅଫିସର—ପ୍ରଭାତ !

(ପଶି ଆସିଛି ପୁଷ୍ପା । ପଛେ-ପଛେ ପଞ୍ଚାନନ ।)

ପୁଷ୍ପା—ଏଁ, କାହା ନାଁ କହିଲେ ଇନ୍ସପେକ୍ଟର ବାବୁ !

ସାମନ୍ତରାୟ - ଓଃ, ସର୍ବନାଶ ! ତମେ କାହିଁକି ବେଡ଼୍ରୁ ଉଠି ଆସିଲ ? ଯାଅ ଭିତରକୁ ଯାଅ । ତମ ଲୋକ ହୋଇଥିଲେ, ବଲେ ତମ ପାଖକୁ ଖବର ଯାଇ ପହଞ୍ଚି ଯିବ । ପଞ୍ଚାନନ ବାବୁ, ଭିତରକୁ ନେଇ ଯାଆନ୍ତୁ—

ପୁଷ୍ପା—ତଥାପି ମତେ ଠକିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରୁଛନ୍ତି ଡାକ୍ତର ବାବୁ ? ମୁଁ ଭଲ କରି ଜାଣେ—ଆଜି ଇନ୍‌ସପେକ୍ଟର ବାବୁ ମୋ ଲୋକଙ୍କର ଖବର ଦେବାକୁ ଆସିଛନ୍ତି । କୁହନ୍ତୁ ନା ଇନ୍‌ସପେକ୍ଟର ବାବୁ—

ଥାନା ବାବୁ—ନା ନା—ଆପଣଙ୍କ ଲୋକ ବୋଧହୁଏ ନୁହନ୍ତି । ଦୁଇଦିନ ହେଲା ବରଫ ଗୁଡ଼ାକ ତରଳି ଆସୁଥିବାରୁ ଦଶ ବାରଟି ମୃତ ଦେହର ସନ୍ଧାନ ମିଳିଛି ।

ପୁଷ୍ପା—ଶବ ! କାହାର ଶବ ଇନ୍‌ସପେକ୍ଟର ବାବୁ ?

ସାମନ୍ତରାୟ—ଓଃ, ପୁଷ୍ପା ଦେବୀ, ତମେ ଯାଅନା ଭିତରକୁ—ଇମିତି ବ୍ୟସ୍ତ ହୋଇ ପଡ଼ୁଚ କାହିଁକି ?

ପୁଷ୍ପା—ମତେ ଲୁଚାଇବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରନ୍ତୁ ନାହିଁ ଇନ୍‌ସପେକ୍ଟର ବାବୁ । ଆପଣଙ୍କର ପାଦ ଧରୁଚି-ସତ କୁହନ୍ତୁ-ନଚେତ୍ ଆପଣଙ୍କ ପାଦତଳେ ମଥା ପିଟି ପିଟି ମରିଯିବି ।

ଥାନାବାବୁ—ଓଃ, ପୁଷ୍ପା ଦେବୀ । ଏ କଣ କରୁଚନ୍ତି ? ଉଠନ୍ତୁ !

ପୁଷ୍ପା—ମୋତେ ଆଗ କହନ୍ତୁ—

ଥାନାବାବୁ—କହିବା ଛଡ଼ା ଆଉ ଚାରା ନାହିଁ । ଗୋଟାଏ ଶବ ଦେହରୁ କନ୍ତୁ ଖଣ୍ଡିଏ କଲମ ପାଇଚୁ, ତା' ଦେହରେ ଲେଖା ହୋଇଚି—"ପ୍ରଭାତ" ।

ପୁଷ୍ପା—ଏଁ !! ପ୍ର···ଭା···ତ···

(ପୁଷ୍ପାର ମୁଣ୍ଡ ଘୁରିଗଲା, ବେହୋସ ହୋଇ ପଡ଼ିଲା)

ପଞ୍ଚାନନ—ପୁଷ୍ପା !!

ସମସ୍ତେ—ପୁଷ୍ପା !!

ଅନ୍ଧାର

୩ୟ ଦୃଶ୍ୟ

(ବୃଦ୍ଧ କନ୍‌ଟ୍ରାକ୍ଟର ରମେଶବାବୁଙ୍କ ଭଡ଼ାଘରର ଗୋଟିଏ କକ୍ଷ । ପ୍ରଭାତ ଶୋଇଚି ଖଟ ଉପରେ । ଗୋଡ଼ରେ ତା'ର ବନ୍ଧା ହୋଇଚି ବ୍ୟାଣ୍ଡେଜ୍ । ଭଲ ଚାଲି ପାରୁନି ।)

ପ୍ରଭାତ—ସନିଆ—ସନିଆ—(ନିଜେ ଉଠିବାକୁ ଚେଷ୍ଟାକଲା । ଠିକ୍ ସେତିକି ବେଳେ ଗୋଟାଏ ଟ୍ରେ'ରେ ଚା' ନେଇ ପ୍ରବେଶ କଲା ସନିଆ)

ସନିଆ—ମଲି—ମଲି—ଇମିତି ଉଠି ଆସୁଚ କୁଆଡ଼େ ? ଏ ସନିଆ କ'ଣ ମରିଗଲାଣି ?

ପ୍ରଭାତ— ନାଇଁରେ ବାଥ୍‌ରୁମ୍‌କୁ ଟିକିଏ ଯାଇଥାନ୍ତି ।

ସନିଆ— ନାଇଁ—ନାଇଁ—ଚାଲି-ବୁଲି କଲେ ଗୋଡ଼ଟା ଯେବେ ଆଉ କ'ଣ ହୋଇଗଲା ! ଏ ଯେଉଁ ବେସିନି ଖଟତଳେ ଥୁଆ ହୋଇଚି—ସେଥିରେ ଯା'କରୁଚ କର । କ'ଣ ବେସିନି ଦେବି ?

ପ୍ରଭାତ—ନାଇଁ, ଥାଉ । ଚା'ଦେ —

ସନିଆ—ନିଅ-(ଚା' ଦେଲା ! ପ୍ରଭାତ ଚା'ପିଇବାକୁ ଆରମ୍ଭ କଲା) ଆଜି ଚା'ଟା କେମିତି ଲାଗୁଚମ ବାବୁ ? ବଢ଼ିଆ ହୋଇଚି ନା ? ଆଜି ନିଜ ହାତରେ ପତ୍ରି ମଚଲେଇ ଦେଇ ବନେଇଚି ।

ପ୍ରଭାତ - ବେଶ୍ ହେଉଛି । ଯାହାର ମନ ନିର୍ମଳ---ତାର ପରା ସବୁ ଜିନିଷ ସୁନ୍ଦର, ସୁସ୍ୱାଦୁ ।

ସନିଆ—ଯାଅମ ବାବୁ, ସବୁବେଳେ ତ ତମେ ଇମିତି କହୁଚ ।

ପ୍ରଭାତ—ସତରେ ସନିଆ---ତୁମମାନଙ୍କର ଏଇ ପ୍ରଗାଢ଼ ସ୍ନେହ, ଆଦର ଓ ଆନ୍ତରିକତା ଭିତରେ ମୁଁ ସବୁ କିଛି ଭୁଲି ଯାଇ ପାରୁଚି । ଭାବୁଚି—ସତେକି ମୁଁ କୋଉ ଜନ୍ମରେ ରମେଶ ବାବୁଙ୍କର ପୁଅ ଥିଲି । ଆଉ ତୋର ସାନ ଭାଇ ଥିଲି । ନଚେତ୍......

ସନିଆ—ଏ କି କଥା କହୁଚମ ବାବୁ । ବୋମାମାଡ଼ରେ ଚେତା ହରାଇ ପାହାଡ଼ ତଳେ ଗଡ଼ୁଥିଲ । ଆମ ଖାଉନ୍ଦେ ତମକୁ ପାଇ କେମିତି ଭଲ ସେ ଅପନ୍ତରାରେ ଗୁଡ଼ ଆସି ଥାଆନ୍ତେ ? ପରର ଦୁଃଖ ଦେଖିଲେ ପରା ଆମ ଖାଉନ୍ଦଙ୍କ ଛାତି ଫାଟିଯାଏ । ହେଲେ ବାବୁ, ମୋ ବେଳକୁ ଆଉ ତାଙ୍କର ସେ ଶିକା ଦଉଡ଼ି ଛିଣ୍ଡୁ ନି । ହେଉଟି-ବାବୁମ, ମୋ ପାଇଁ ତମେ ଭଲି ଖାଉନ୍ଦଙ୍କୁ ଥରଟିଏ କହିବ ନାଇଁ ?

ପ୍ରଭାତ---କୋଉ କଥା ?

ସନିଆ— ମଲା, ସତେ ଯେମିତି ଅଜଣା ଗୁଉଲର ଭାତ ଖାଉଚ । ଏଇମ—ଏ ମନଟା ପରା ବଡ଼ ଉଛନ୍ନ ହେଲାଣି । ଏ ସହରକୁ ଆସି କେତେଦିନ ହେଇଗଲାଣି ଯେ । ହେଲେ ଲେଉଟିଯିବା କଥା ମୁହଁରେ ଧରୁ ନାହାନ୍ତି ।

ପ୍ରଭାତ—କଣ ଘର କଥା ମନେ ପଡ଼ୁଛି ?

ସନିଆ—ଖାଲି ପଡୁଚି କ'ଣ ମ ବାବୁ—ସପନରେ ପରା ଗୋଟି ଗୋଟି ହେଇ ସବୁ କଥା ଦିଶି ଯାଉଛି ।

ପ୍ରଭାତ—ହୁଁ—(ଗାଢ଼ ନିଶ୍ୱାସ)

ସନିଆ—ବାବୁ, ମୋ ପାଇଁ ଟିକଏ କହିବ ନାହିଁ ? ମୁଁ ପରା ଦଣ୍ଡକ ପାଇଁ ଦାଣ୍ଡଦୁଆର ଟପୁ ନ ଥିଲି ।

(ସନିଆର ଏଇ ସ୍ୱଜନପ୍ରୀତିରେ ପ୍ରଭାତ ବିଚଳିତ ହୋଇ ଉଠୁଥିଲି ।)

ସନିଆ—ବାବୁମ, ମୋ ପାଇଁ ଆଜ ଟିକେ କୁହମ ବାବୁ ?

ପ୍ରଭାତ—ହଉ-ହଉ, ରମେଶ ବାବୁ ଆସନ୍ତୁ । ତାଙ୍କୁ କହି ତୋର ଗାଁକୁ ଫେରିଯିବାର ବ୍ୟବସ୍ଥା କରିଦେବି ।

ସନିଆ—ହେଇଟି ବାବୁ, ଏତକ କରି ଦେଇ ପାରିଲେନା-ହେହକ ଯାକ ତମର କଣାଖରିଦା ହୋଇ ରହନ୍ତି । (ଦେହ୍ରି ଉଠଉ-ଉଠଉ) ତମେ ସିନା ବାବୁ ଆମ ଘରବାଲୀକୁ ଜାଣିନ ; ସେ ପରା ମୋତେ ଦଣ୍ଡେ ନ ଦେଖିଲେ ଗ୍ଲୁନିଆରେ କବାଟ କିଳି ଘରକୋଣେ କାନ୍ଦ ବସେ । କେତେ ଆତୁରରେ ମୋର ଲେଉଟାଣି ବାଟକୁ ଅନାଇଁ ବସିଥିବ ସେ—

ପ୍ରଭାତ—କାନ୍ଦ ବସେ ? ଅଚ୍ଛା—(ସନିଆ ଚାଲି ଯାଉଥିଲା ।) ସନିଆ ମୋତେ ଟିକଏ ବାଥ୍‌ରୁମକୁ ନେଇଯା—

ସନିଆ—ମଲା, ବେସିନ ପରା ଖଟ ତଳେ ଥୁଆ ହୋଇଛି । ତା' ଭିତରକୁ ଯିବ କାହିଁକି ?

ପ୍ରଭାତ—ନାଇଁରେ, ନେଇଯା । ମୁଁ ଅଧା ଟକାଏ—

ରମେଶ—(ଭିତରୁ) ଆସନ୍ତୁ—ଆସନ୍ତୁ--ଡାକ୍ତରବାବୁ—(ପ୍ରବେଶ) ଏଇ ହଉଚନ୍ତି ଆପଣଙ୍କର ପେସେଣ୍ଟ୍ ।

ପ୍ରଭାତ—ନମସ୍କାର ଡାକ୍ତର ବାବୁ ।

ସଚ୍ଚିଦାନନ୍ଦ—ନମସ୍କାର । (ସନଆର ପ୍ରସ୍ଥାନ)

ରମେଶ—ତେଜପୁର ଡାକ୍ତରଖାନାରେ ଏ ବ୍ୟାଣ୍ଡେଜ୍ ଟି ବନ୍ଧା ହୋଇଥିଲା । ସେଠିକାର ଡାକ୍ତରଙ୍କ କହିବା ଅନୁଯାୟୀ ବ୍ୟାଣ୍ଡେଜ୍ ଆସନ୍ତା କାଲି ଖୋଲିବାର କଥା ।

ସଚ୍ଚିଦାନନ୍ଦ—ହୁଁ । ଆଚ୍ଛା—ଆପଣ ଡାକ୍ତରଖାନାରେ ଆଡ୍‌ମିଟ୍ କରି ଦେଉ ନାହାନ୍ତି ? ଆପଣ ତ ଜାଣନ୍ତି ବର୍ତ୍ତମାନ ଅବସ୍ଥାରେ କୌଣସି ଉପାୟରେ ପ୍ରାଇଭେଟ୍ କେଶ୍ ଆଟେଣ୍ଡ୍ କରି ହେଉନି । ତା' ଛଡ଼ା ଡାକ୍ତରଖାନାରେ ଭଲ ନର୍ସିଂ ମଧ୍ୟ ପାଇବେ ।

ରମେଶ—ଆଜି ସେ କଥା ବୁଝି ଆସିବା ପାଇଁ ମୋ ମ୍ୟାନେଜରଙ୍କୁ ପଠାଇଥିଲି । ଶୁଣିଲି—କୁଆଡ଼େ କ୍ୟାବିନ୍ ଖାଲି ନାହିଁ । ତେଣୁ ମୁଁ ଭାବୁଛି ଏଇଠି ବ୍ୟାଣ୍ଡେଜ୍ ଟା ଖୋଲି ଦେଲେ ଭଲ ହୁଅନ୍ତା ।

ସଚ୍ଚିଦାନନ୍ଦ—ଆଚ୍ଛା, କାଲି ତେବେ ବ୍ୟାଣ୍ଡେଜ୍ ଖୋଲିବା ପାଇଁ ଚେଷ୍ଟା କରିବି । ଆପଣ କିନ୍ତୁ ଜଣେ ନର୍ସ୍‌କୁ ଡକାଇ ଥିବେ ।

ରମେଶ—ସେମାନେ କ'ଣ କଥା ମାନୁଛନ୍ତି ଡାକ୍ତର ବାବୁ ? ବର୍ତ୍ତମାନର ଜରୁରୀ ପରିସ୍ଥିତିରେ ଓଭରଟାଇମ ଡିଉଟି କରି ମଧ୍ୟ ସେମାନେ କୁଆଡ଼େ ଠିକ୍ ସମୟରେ ସବୁ ବେଡ୍ ଆଟେଣ୍ଡ୍ କରି ପାରୁ ନାହାନ୍ତି । ଆପଣଙ୍କର ନର୍ସ ସୁଜାତାକୁ ଖବର ଦେଇଥିଲି ଯେ—ସେ ସିଧା ସିଧା ମନାକରି ଦେଲେ ।

ପ୍ରଭାତ—ସାର୍, ଭଲ ହୁଅନ୍ତା—ଯଦି ଡାକ୍ତରଖାନାରେ ଭର୍ତ୍ତି ହୋଇଯାଏ—

ରମେଶ—ସୁବିଧାରେ ବେଡ୍ ପାଇଲେ ସିନା ! ମୁଁ ପରା ନିଜେ ଦେଖି ଆସିଛି—ବେଡ୍ ଅଭାବରୁ ଅନେକ ରୋଗୀ ବାରଣ୍ଡାରେ ପଡ଼ି ରହିଛନ୍ତି ।

ଧଡନ୍ଦ୍—ଆଚ୍ଛା, ଏଇଠି ତେବେ ବ୍ୟାଣ୍ଡେଜଟା ଖୋଲିଦେବା । ଏତ ଆଉ ଶିରିୟସ୍ କେଶ୍ ନୁହେଁ । ତେଣୁ ଭାବିବାର କିଛି ନାହିଁ । ଆଚ୍ଛା ରମେଶବାବୁ ମୁଁ ଆସୁଛି ।

ରମେଶ ଓ ପ୍ରଭାତ—ନମସ୍କାର ।

ଧଡନ୍ଦ୍—ନମସ୍କାର । (ପ୍ରସ୍ଥାନ)

ପ୍ରଭାତ—ଆଜି କ'ଣ କିଛି ସମ୍ବାଦ ପାଇଛନ୍ତି ଆଜ୍ଞା ?

ରମେଶ—ଏଁ...ହଁ, ଚେଷ୍ଟାତ କରୁଚି । ହଁ ପ୍ରଭାତ, କହିବାକୁ ଭୁଲି ଯାଇଥିଲି । ନେତାଜୀ ସୁଭାଷ ବୋଷଙ୍କ ସଂକଳ୍ପ ଦେଖି ମୁଁ ଯଦି ପୁଣି ଏକ ନୂତନ ଫୌଜ ଗଢ଼ି ବସେ— କେମିତି ହୁଅନ୍ତା ?

ପ୍ରଭାତ—ଭଲ ହୁଅନ୍ତା । ହେଲେ—

ରମେଶ—କଣ ପାରିବି ନାହିଁ ବୋଲି ଭାବୁଚ ?

ପ୍ରଭାତ—ନା, ସେ ଆଶଙ୍କା ମୋର ନାହିଁ । ତେବେ...

ରମେଶ—ତେବେ ?

ପ୍ରଭାତ—ଏଦିଗରେ ସରକାରଙ୍କ ପରାମର୍ଶ ନେଲେ ଭଲ ହୁଅନ୍ତା ।

ରମେଶ—ସବୁ କଥାକୁ ସବୁବେଳେ ସରକାରଙ୍କ ଉପରେ ନିର୍ଭର କରିବା ତ ଉଚିତ ହେବନି ପ୍ରଭାତ । ତା ଛଡ଼ା—ଦେଶ ପାଇଁ ସରକାରଙ୍କର ଯେତିକ ଦାୟିତ୍ୱ—ତା' ଠାରୁ ବେଶୀ ଦାୟିତ୍ୱ—ଜନତାର । ଯେଉଁ ଦେଶର ଜନତା ନିଜର ପ୍ରକୃତ ଦାୟିତ୍ୱ ଉପଲବ୍ଧି କରି ପାରିଛି—ସେଇ ଦେଶ ସେତେ ଶକ୍ତିଶାଳୀ ଓ ସମୃଦ୍ଧ ହୋଇ ପାରିଛି ।

ପ୍ରଭାତ—ତା' ଅବଶ୍ୟ ସ୍ୱୀକାର କରୁଛି । ତଥାପି······

ରମେଶ—ସରକାରଙ୍କର ସାହାଯ୍ୟ ଓ ସହଯୋଗ ନିତାନ୍ତ ଆବଶ୍ୟକ ? କିନ୍ତୁ, ମୋର ଇଚ୍ଛା କ'ଣ ଜାଣ ପ୍ରଭାତ ? କଥା କହି ଅଯଥା ସମୟ ନଷ୍ଟ କରିବା ଅପେକ୍ଷା କାର୍ଯ୍ୟରେ ଦେଖାଇ ସରକାରଙ୍କର ସାହାଯ୍ୟ, ସହଯୋଗ ଲୋଡ଼ିଲେ ବରଂ ଭଲ ହେବ । ମୋର ବିଶ୍ୱାସ-ସରକାର ନିଶ୍ଚୟ ସହଯୋଗ କରିବେ । ଜନତା ନିଶ୍ଚୟ ଆମକୁ ସମର୍ଥନ କରିବ । ଆଉବ ମୋର ଦୃଢ଼ ବିଶ୍ୱାସ୍—ତୁମେ ଏ ଉଦ୍ୟମର ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଦାୟିତ୍ୱ ଗ୍ରହଣ କରିବ ।

ପ୍ରଭାତ—ସାର୍, ମୁଁ···

ରମେଶ—ହଁ, ପ୍ରଭାତ, ତୁମେହିଁ ଦେଶର ଏ ବିରାଟ ଦାୟିତ୍ୱ ଗ୍ରହଣ କରିବା ପାଇଁ ଉପଯୁକ୍ତ ବ୍ୟକ୍ତି ।

ପ୍ରଭାତ—ସାର୍, ଜୀବନରେ ଯିଏ ବନ୍ଧୁକ ଧରି ଶିଖିନି···

ରମେଶ—ଶିକ୍ଷା କେହି ମା' ପେଟରୁ ପାଇ ଜନ୍ମ ହୋଇ ନ ଥାଆନ୍ତି ପ୍ରଭାତ । ସମସ୍ତେ ଏଇ ପୃଥିବୀକୁ ଆସିବା ପରେ ହିଁ

ଶିଖି ଥାଆନ୍ତି । ମୋର ବିଶ୍ୱାସ-ତୁମେ ନିଶ୍ଚୟ ପାରିବ । ତୁମେ ଜଣେ ସୁଦକ୍ଷ ଓଭରସିୟର ।

ପ୍ରଭାତ—ଜଣେ ସାମାନ୍ୟ ଓଭରସିୟର···

ରମେଶ—ହଁ, ଓଭରସିୟରହିଁ ପଥ ପ୍ରଦର୍ଶକ । ତୁମେ ନୂତନ ନୂତନ ପଥର ସନ୍ଧାନ ଦେବ । ଆଉ ଆମ ଫୌଜ ସେଇ ପଥ ଦେଇ ଆଗେଇ ଯିବ । କ'ଣ ପାରିବ ତ ?

ପ୍ରଭାତ—ମୋତେ ଭାବିବାକୁ ସମୟ ଦିଅନ୍ତୁ ସାର୍ ! ଏତେ ବଡ଼ ଗୁରୁ ଦାୟିତ୍ୱ······

ସନିଆ—(ଚା' ସହ ପ୍ରବେଶ) 'ବାବୁ ଚା'—ଏଁ, ଡାକ୍ତର ବାବୁ ଚାଲିଗଲେଣି ! ମଲା, ଏ କେମିତିକା ଲୋକମ ! ହୁଁ—(ଫେରିଗଲା) .

ରମେଶ—ହୁଁ —

ପ୍ରଭାତ—ସାର୍ ! ଆପଣଙ୍କୁ ମୋର କିଛି କହିବାକୁ ଥିଲା ?

ରମେଶ—କ'ଣ ?

ପ୍ରଭାତ—କାଲି ତ ନିଶ୍ଚୟ ବ୍ୟାଣ୍ଡେଜ୍ ଖୋଲା ହେବ । ମୁଁ ଭାବୁଛି ନିଜେ ଥରେ ଯାଇ ଦେଖି ଆସନ୍ତି ।

ରମେଶ—ମୋତେ ତା'ହେଲେ ତୁମେ ଅବିଶ୍ୱାସ କର ?

ପ୍ରଭାତ—ନା' ସାର୍, ସେ ଧୃଷ୍ଟତା ମୋର ନାହିଁ । ତଥାପି—

ରମେଶ—ଯିବାକୁ ଚାହିଁ ? ବେଶ୍, ଯାଇପାର । ହେଲେ—

ପ୍ରଭାତ—ହେଲେ ?

ରମେଶ—ନା—ମୁଁ କଣ କହୁଥିଲିକି—ନିଜେ ଯେତେବେଳେ ତୁମ ଲୋକଙ୍କର ସନ୍ଧାନ ନେବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରି ବିଫଳ ହୋଇଛ—ତମେ ଯାଇ ଅଧିକା କ'ଣ କରିବ ? ପୁଣି ଏଇ ଅବସ୍ଥାରେ...

ପ୍ରଭାତ—ତଥାପି ସାର୍...ଯେତେହେଲେ ମଣିଷର ମନତ ! ନିଜର ମା, ବାପା, ଭାଇ, ଭଉଣୀ—ସ୍ତ୍ରୀକୁ ହରାଇ...

ରମେଶ—ବୁଝୁଚି ପ୍ରଭାତ ! ତୁମେ କିଛି ବ୍ୟସ୍ତ ହୁଅ ନାହିଁ । ମୋତେ ବିଶ୍ୱାସ କର ।

ପ୍ରଭାତ—ଅବିଶ୍ୱାସ ବି କରି ପାରୁନି ସାର୍ । ତଥାପି—ଯେତେଥର ମୁଁ ନିଜେ ଯିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରିଚି—ଆପଣ ମୋତେ ଅଟକାଇ ରଖୁଛନ୍ତି କାହିଁକି ?

ରମେଶ—ଓ...ତୁମର ଏତେ ବଡ଼ ଦୁଃଖ ପାଇଁ ଦାୟୀ ତେବେ—ମୁଁ ?

ପ୍ରଭାତ—ନା-ନା—ମୋତେ-ଇମିତିଭାବେ ଆପଣ ଭୁଲ୍ ବୁଝନ୍ତୁ ନାହିଁ ।

ରମେଶ—ମୋର ଅଜ୍ଞାତ ହୋଇ କିଛି ନାହିଁ ପ୍ରଭାତ—ଯେଉଁଥି-ପାଇଁ ମୁଁ ତୁମକୁ ଭୁଲ୍ ବୁଝିବି । ତୁମେ ଯଦି ସତରେ ଯିବାକୁ ଚାହଁ—ଯାଇପାର । ମୁଁ ଅଟକାଇବି ନାହିଁ । ହେଲେ—ତୁମେ ଯିବ କୁଆଡ଼େ ?

ପ୍ରଭାତ—କାହିଁକି, ଯେଉଁଠୁ ଆସିଥିଲି ।

ରମେଶ—ମଣିଷ ପାଉଁଶଗଦା ଭିତରେ ନିଆଁ ସିନା ଦେଖେ, ହେଲେ ତୁମେ ପାଣି ଦେଖିବାକୁ ପଣ କରି ବସିଚ । ଏ କ'ଣ କେବେ ସମ୍ଭବ ହୋଇପାରେ ପ୍ରଭାତ ?

ପ୍ରଭାତ—ସାର୍, ଆପଣ କଣ କହୁଛନ୍ତି ମୁଁ କିଛି ବୁଝି ପାରୁନି ।

ରମେଶ—ହିଁ, ଇମିତି ଅବୁଝା ହୁଅ ବୋଲି ତ ବେଳେବେଳେ ଅନ୍ଧାର ଭିତରେ ତୁମେ ଆଲୋକର ପରିକଳ୍ପନା କର ।

ପ୍ରଭାତ—(ବିସ୍ମୟରେ) ସାର୍ !!

ରମେଶ—ତୁମର ସେ କର୍ମପେଣ୍ଠ ଆଜି ପେଣ୍ଠ ହୋଇ ରହିନି ପ୍ରଭାତ । ବୋମା ମାଡ଼ରେ ତୁମ ପେଣ୍ଠ ଭୂଇଁରେ ଆଜି ମୁଣ୍ଡ ଟେକି ଠିଆ ହୋଇଛି ବଡ଼ ବଡ଼ ବାଲୁକାସ୍ତୂପ । ତୁମେ ସେ ଧୂଳିଗଦା ଭିତରେ କି ଜିନିଷ ଖୋଜି ବୁଲିବ ?

ପ୍ରଭାତ—ଏ କଥା ତ ଆପଣ ମୋତେ କେବେ କହି ନ ଥିଲେ ।

ରମେଶ—ଆବଶ୍ୟକ ନ ଥିଲା । ତା' ଛଡ଼ା ତୁମେ ଖବରର ଖବର କାଗଜ ପଢୁଛ । ରେଡ଼ିଓ ଶୁଣୁଛ । ମୁଁ ଜାଣିଥିଲି ତୁମେ ସବୁ କଥା ଜାଣ । ତୁମେ ଯେ ଏତେଟା ନିର୍ବୋଧ ବୋଲି ମୋର ଧାରଣା ନ ଥିଲା ।

ପ୍ରଭାତ—ସାର୍ !

ରମେଶ—ଆଚ୍ଛା ପ୍ରଭାତ, କ'ଣ ମା'—ବାପା, ଭାଇ-ବନ୍ଧୁ କେବଳ ତୁମ ଜୀବନର ସର୍ବସ୍ୱ ? ଏ ଦେଶଟା କିଛି ନୁହେଁ ?

ପ୍ରଭାତ—ଆପଣ ତା'ହେଲେ ଭାବୁଛନ୍ତି—ମଣିଷର ଧନ, ଜୀବନ କିଛି ନୁହେଁ ? ଯେଉଁ ଦେଶରେ ଧନ ନାହିଁ, ଜୀବନ ନାହିଁ, ସୁଖ ନାହିଁ, ଶାନ୍ତି ନାହିଁ—ସେଇ ଦେଶ କ'ଣ ପ୍ରକୃତି ଦେଶ ? ସେଇ ଦେଶପ୍ରୀତି କ'ଣ ମଣିଷର କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ?

ରମେଶ—ଓଃ···ଦେଶ ଅପେକ୍ଷା ମଣିଷର ଜୀବନଟା ତା'ହେଲେ ତୁମ ଆଖିରେ ବଡ଼ ହୋଇ ଠିଆ ହୋଇଛି ? କିନ୍ତୁ ଜୀବନ ଯେ ଅସ୍ଥିର—ଅସ୍ଥାୟୀ—ଏକଥାତ ତୁମେ ନିଶ୍ଚୟ ସ୍ୱୀକାର କରିବ ? ଆଉ ଦେଶ ?

ପ୍ରଭାତ—ମୋତେ କ୍ଷମା କରନ୍ତୁ ସାର୍ ! ଆଜି ବାଧ୍ୟହୋଇ ମୁଁ ଆପଣଙ୍କର ଅବାଧ୍ୟ ହେଉଛି । ମୋତେ ଆଜି ଯିବାକୁ ଅନୁମତି ଦିଅନ୍ତୁ ।

ରମେଶ—ଆଜି ଯିବ ?

ପ୍ରଭାତ—ହଁ ଆଜି-ଏଇ ମୂହୂର୍ତ୍ତରେ—

ରମେଶ—ଏଇ ଅବସ୍ଥାରେ ?

ପ୍ରଭାତ—(ନିଜର ଗୋଡ଼କୁ ଦେଖି) ଓଃ···ମୁଁ ପାଗଳ ହୋଇଯିବି ସାର୍ ! ମୁଁ ପାଗଳ ହୋଇଯିବି –

ରମେଶ—ତୁମେ ଏତେ ଦୁର୍ବଳ ବୋଲି ମୋର ଧାରଣା ନ ଥିଲା ପ୍ରଭାତ !

ପ୍ରଭାତ—ନ ହେବି କେମିତି ସାର୍ !

ରମେଶ—ବେଶ୍—ବେଶ୍—ବ୍ୟାଣ୍ଡେଜ୍‌ଟା ଖୋଲି ଯାଉ ! ନିଜେ ଯାଇ ସବୁକଥା ନିଜ ଆଖିରେ ଦେଖି ଆସିବ । ଶୁଣି ଆସିବ । ତା' ପରେ···

ପ୍ରଭାତ—ତା'ପରେ କ'ଣ ସାର୍ ? କ'ଣ ମୁଁ ଶୁଣି ଆସିବି ?

ରମେଶ—ନା-ନା-ସେ କିଛି ନୁହଁ । ବରଂ ତୁମେ ନିଜେ ଶୁଣି ଆସ—ମୁଁ କାହିଁକି ସେ କଥା କହିବି ?

ପ୍ରଭାତ—କୋଉ କଥା ସାର୍ ! କୁହନ୍ତୁ, ଆପଣଙ୍କୁ ହାତଯୋଡ଼ି ଅନୁରୋଧ କରୁଚି ସାର୍—କୌଣସି କଥା ଗୋପନ ରଖନ୍ତୁ ନାହିଁ । କହନ୍ତୁ, ମୋ ବାପା, ବୋଉ, ଭାଇ ବନ୍ଧୁଙ୍କର କ'ଣ ହୋଇଚି ! କେଉଁଠି ସେମାନେ ଅଛନ୍ତି । କ'ଣ କରୁଛନ୍ତି ? କୁହନ୍ତୁ ସାର୍...

ରମେଶ—ମୁଁ କିଛି ଜାଣେନା ପ୍ରଭାତ । କହିଚି ତ ମୁଁ ଚେଷ୍ଟା କରୁଛି । ହେଲେ କୌଣସି ସନ୍ଧାନ ପାଇନି ।

ପ୍ରଭାତ—ଏକଥା କ'ଣ ସତ ସାର୍ ?

ରମେଶ—ତୁମର କ'ଣ ଅବିଶ୍ୱାସ ହେଉଚି ?

ପ୍ରଭାତ—ହଁ—

ରମେଶ—(ବିସ୍ମୟରେ) ପ୍ରଭାତ ! ତୁମେ ମୋ ମୁହଁ ଉପରେ ମୋତେ ଅବିଶ୍ୱାସ କରି ପାରୁଚ ?

ପ୍ରଭାତ—ବିଶ୍ୱାସ କଲାଭଳି ମନ ଯାହାର ନାହିଁ—ସେ ଅବିଶ୍ୱାସ ନ କରିବ କେମିତି ?

ରମେଶ—ଓଃ—ଦେଖୁଚି, ଗୋଡ଼ ସାଙ୍ଗକୁ ତୁମ୍ଭ ମୁଣ୍ଡଟା ବି ବିଗିଡ଼ି ଯାଇଚି ।

ପ୍ରଭାତ—ହଁ—ମୋ ମୁଣ୍ଡ ବିଗିଡ଼ି ଯାଇଚି । ମୁଁ ପାଗଳ ହୋଇ ଯାଇଚି । ନଚେତ୍—

ରମେଶ—ନଚେତ୍ ?

ପ୍ରଭାତ—ମୁଁ ବୁଝିପାରୁନି ସାର୍—ଆପଣଙ୍କର ମୋ—ପ୍ରତି ଏତେ ମମତା କାହିଁକି ? ମୁଁ ଆପଣଙ୍କର କିଏ । କାହିଁକି ମୋତେ ଇମିତି ଭାବେ ଏଠି ଅଟକାଇ ରଖିଛନ୍ତି ?

ରମେଶ—ବିପଦ ବେଳେ ଜଣେ ଲୋକକୁ ସାହାଯ୍ୟ କରିବା କ'ଣ ମୋର ଅପରାଧ ?

ପ୍ରଭାତ—ଶହ-ଶହ ଲୋକ ଯେଉଁଠି ଜୀବନ ବିକଳରେ ରାସ୍ତା କଡ଼ରେ ମୁଠିଏ ଭାତପାଇଁ ପ୍ରାଣ ହରାଉଛନ୍ତି---ସେଇଠି ଆପଣଙ୍କର ଏ ଉଦାରତା ଗଲା କୁଆଡ଼େ ? ଆଜି ମୋ ବେଳକୁ ଏତେ ଦୟା, ଧର୍ମ, ମାୟା, ମମତା, ସ୍ନେହ କାହିଁକି ? ମୁଁ ଆପଣଙ୍କର କିଏ ?

ରମେଶ –ତୁମେ ନିର୍ବୋଧ !

ପ୍ରଭାତ—ହଁ, ନିର୍ବୋଧ ବୋଲି ତ ନର୍ସିଂ ହୋମରେ ଏଠି ମୁଁ ପଡ଼ି ରହିଛି ।

ରମେଶ– ପ୍ରଭାତ !

ପ୍ରଭାତ—ମୁଁ ଯାଉଛି ସାର୍—(ହଠାତ୍ ନିଜର ବ୍ୟାଣ୍ଡେଜ୍ ନିଜ ହାତରେ ଖୋଲିବାକୁ ଉଦ୍ୟତ)

ରମେଶ—ପ୍ରଭାତ ! ଏ ତୁମେ କ'ଣ କରୁଛ ?

ପ୍ରଭାତ—ମୋତେ ଆଉ ବାଧା ଦିଅନ୍ତୁ ନାହିଁ ସାର୍ । (ଉଠି ପଡ଼ିଲା)

ରମେଶ—ଶୁଣ ପ୍ରଭାତ ! (ପ୍ରଭାତ ଅଟକି ଗଲା) ମୋ କଥା ମାନ, ଏଇ ଅବସ୍ଥାରେ ତୁମେ କୁଆଡ଼େ ଯାଅ ନାହିଁ । ତୁମର ଭଲ ପାଇଁ ମୁଁ କହୁଛି ।

ପ୍ରଭାତ—ମୋତେ ଆଉ ଭୁଲେଇବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରନ୍ତୁ ନାହିଁ ସାର୍ । (ଆଗେଇ ଯାଉଥିଲା) ମୁଁ ନିଶ୍ଚୟ ଯିବି—

ରମେଶ—ପ୍ରଭାତ—ଶୁଣ, ତେବେ ।

(ପ୍ରଭାତ ଅଟକିଗଲା)

ରମେଶ—ତୁମର ଏଇ ଦୁର୍ବଳ ମସ୍ତିଷ୍କରେ ହୁଏତ ବିକୃତ ଘଟି ପାରେ ବୋଲି କଥାଟାକୁ ଗୋପନ ରଖିବାପାଇଁ ଅନେକ ଚେଷ୍ଟା କଲି । କିନ୍ତୁ—

ପ୍ରଭାତ—କହନ୍ତୁ ସାର୍ । ମୋ ଲୋକଙ୍କର କ'ଣ ହୋଇଚି ?

ରମେଶ—ସେମାନେ—ସେମାନେ ଆଉ ନାହାନ୍ତି ।

ପ୍ରଭାତ—ସାର୍ !!!

ରମେଶ—ହଁ ପ୍ରଭାତ, ଅନେକ ଦିନ ତଳେ ତୁମ ଲୋକଙ୍କର ମୃତ୍ୟୁ ସମ୍ବାଦ ମୁଁ ପାଇଥିଲି । ତୁମ ବାପା ବୋଉଙ୍କ ମୃତ ଶରୀରର ଫଟୋ ମଧ୍ୟ ମୋ ଡ୍ର'ରେ ବର୍ତ୍ତମାନ ସୁଦ୍ଧା ଗଚ୍ଛିତ ରହିଛି । ଦେଖିବ ? (ପ୍ରଭାତର ମୁଣ୍ଡ ଘୂରି ଗଲା । ସେ ତଳେ ପଡ଼ି ଯାଉଥିବା ଅବସ୍ଥାରେ—ରମେଶବାବୁ ଟେକି ନେଇ—) ପ୍ରଭାତ !!!

ଅନ୍ଧାର

୪ର୍ଥ ଦୃଶ୍ୟ

(ଡାକ୍ତରଖାନାର ବାରଣ୍ଡା । ସମୟ-ଦିନ । ପରଦା ଉଠିବା ପରେ ପ୍ରବେଶ କଲା ନର୍ସ ଲୀଲା ଏବଂ ଯତିନ୍ଦ୍ର ।)

ଯତିନ୍ଦ୍ର ମୋତେ ବଡ଼ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ଲାଗୁଚି ଲୀଳା—ତୁମ ଭଳି ଝିଅର ହଠାତ୍ ଏ ପରିବର୍ତ୍ତନ ହେଲା କେମିତି ?

ଲୀଳା—ଏଥିରେ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ହେବାର କଣ ଅଛି ଡାକ୍ତର ? ପରିବର୍ତ୍ତନ ଯେ ଏ ସୃଷ୍ଟିର ଧର୍ମ । ମୁଁ ତ ଆଉ ସୃଷ୍ଟିରୁ ଅଲଗା ନୁହେଁ ।

ଯତିନ୍ଦ୍ର—ତୁମେ ତା'ହେଲେ ନିଜର ଦୋଷ ସ୍ୱୀକାର କରୁଚ ?

ଲୀଳା - ଡା: ସାମନ୍ତରାୟ ରାଏ ଦେଇଛନ୍ତି ଯେତେବେଳେ, ସ୍ୱୀକାର ନ କରିବି କେମିତି ?

ଯତିନ୍ଦ୍ର—କାହିଁକି, ଅଭିଯୋଗର ଇନ୍‌କୋୟାରି ବେଳେ ପ୍ରତିବାଦତ କରି ପାରନ୍ତି । ତା' ନ କରି ନୀରବରେ ଗୋଟାଏ ବେନାମୀପତ୍ରର ଅଭିଯୋଗକୁ ମାନି ନେଲ କାହିଁକି ?

ଲୀଳା ତାହାହିଁ ମୋର ଉଚିତ ଥିଲା । ମୁଁ ତ ଆଉ ପୁରାଣର ସୀତା ନୁହେଁ ଯେ—ଜ୍ୱଳନ୍ତ ଅଗ୍ନି କୁଣ୍ଡରେ ଝାସ ଦେଇ

ନିଜ ଚରିତ୍ରର ପରିଚୟ୍ଭ ଆପଣମାନଙ୍କୁ ଦେଇ ଥାଆନ୍ତି । ମୁଁ ଜଣେ ସାମାନ୍ୟା ନର୍ସ; ଯାହାକୁ ବିପଦବେଳେ ସିନା ଲୋକେ ସେବିକା କହି ସମ୍ମାନ ଦିଅନ୍ତି, ଆଦର କରନ୍ତି; ହେଲେ ସମ୍ପଦ ବେଳେ ଆମର କୁତ୍ସା ରଚନା କରି ନାକ ଟେକନ୍ତି । ଆମକୁ ଘୃଣା କରନ୍ତି । ସତେ ଯେମିତି ଆମେ ଏ ସୃଷ୍ଟିର ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ ଅଭିଶପ୍ତ ଜୀବ ।

ଯତିନ୍ଦ୍ର—ଏ ତୁମର ଭୁଲ ଧାରଣା ଲୀଳା । ଲୋକେ ଇମିତି ଅନେକ ପ୍ରକାର କଥା କହନ୍ତି । ତା'ବୋଲି ତୁମେ ନିଜ ବ୍ରତ ଅଭିମାନ କରି ନୀରବ ରହିବ ?

ଲୀଳା—କର୍ମକ୍ଷେତ୍ରରେ ଅଭିମାନଟା ଅର୍ଥହୀନ ଡାକ୍ତର ।

ଯତିନ୍ଦ୍ର—ତେବେ ତୁମେ ଇସ୍ତଫା ଦେଲ କାହିଁକି ? କ'ଣ ଏଇ ସଂକଳ୍ପ ନେଇ ତୁମେ ଆଗେଇ ଆସିଥିଲ ସେବିକା ହେବାକୁ ? ଏଇ ତେବେ ତୁମର ଆଦର୍ଶ ?

ଲୀଳା—ମୁଁ କୌଣସି ଉପନ୍ୟାସ ବା ନାଟକର ନାୟିକା ନୁହେଁ ସାର୍ । ଏଇ ପୃଥିବୀର ଜଣେ ରକ୍ତମାଂସର ମଣିଷ । ଆଦର୍ଶଟା ବାସ୍ତବ ଜୀବନର ଏକ ଅର୍ଥହୀନ ଶବ୍ଦ ।

ଯତିନ୍ଦ୍ର— ତୁମେ ତା' ହେଲେ ଆଦର୍ଶକୁ ମାନନା ?

ଲୀଳା—ନା । ସେଇଥି ପାଇଁ ତ ସେବିକା ହେଇ ମଧ୍ୟ, ଏଇ କେତେ ଦିନ ହେଲା ନିଜକୁ ମୁଁ ନୃତ୍ୟ-ଗୀତରେ ଉତ୍ସର୍ଗ କରି ଦେଇଛି ।

ଯତିନ୍ଦ୍ର— ଓଃ··· ବେନାମୀ ଅଭିଯୋଗଟା ତା'ହେଲେ ସତ ?

ଲୀଳା—ମୁଁ ତ ସେ କଥା ଅସ୍ୱୀକାର କରୁନି ।

ଯତିନ୍ଦ୍ର—କିନ୍ତୁ—ତୁମେ ଏ ଭୁଲ କଲ କାହିଁକି ?

ଲୀଳା—ବେନାମୀ ଅଭିଯୋଗରେ ଏ କଥା କ'ଣ ଉଲ୍ଲେଖ ହୋଇନି ସାର୍ ? ଆପଣ ତ ଜାଣନ୍ତି-ରମେଶବାବୁ ଖୁବ୍ ବଡ଼ ଲୋକ ସୁନାଥାଳୀରେ ସେ ନିତି ଛେନା ଖାଆନ୍ତି । ଏଡ଼େ ସୁନ୍ଦର ସୁଯୋଗକୁ ହରାଇ—ମାତ୍ର ଟଙ୍କା ଶହେ କୋଡ଼ିଏଟା ପାଇଁ ଏ ନର୍କପୁରୀରେ ଘାଣ୍ଟି ହୁଅନ୍ତି କାହିଁକି ?

ଯତିନ୍ଦ୍ର—ଲୀଳା !!

ଲୀଳା—Yes ଡକ୍ଟର । ଦୁଧ-ଲହୁଣୀରେ ନ ଭାସି ଡାକ୍ତରଖାନାର ପୁଯ-ପାଣି, ମଳ-ମୂତ୍ରରେ ନିଜର ଜୀବନକୁ ଝଲଝଲ କରି ମାରିବ କାହିଁକି ?

ଯତିନ୍ଦ୍ର—ବନ୍ଦକର ଲୀଳା, ବନ୍ଦକର । ତୁମେ ଯେ ଦିନେ ଏତେ ତଳକୁ ଖସିଯିବ ବୋଲି ମୋର ଧାରଣା ନ ଥିଲା ।

ଲୀଳା—କାହିଁକି ? ମୁଁ କ'ଣ ମଣିଷ ନୁହେଁ ? ମୋର କ'ଣ ଲୋଭ ମୋହ କିଛି ନାହିଁ ?

ଯତିନ୍ଦ୍ର—ତା' ବୋଲି ତୁମେ—

ଲୀଳା—ଗୀତ ଗାଏ, ନାଚେ । ନାଚ-ଗାଇ ଜୀବନଟାକୁ ଉପଭୋଗ କଲେ ନାରୀ ଦୁଶ୍ଚରିତ୍ରା ବୋଲାଏ । ଏଇତ ?

ଯତିନ୍ଦ୍ର—(ନୀରବ)

ଲୀଳା—ଏତ ଅତି ଆଦିମ ପ୍ରବାଦ ଡକ୍ଟର ! ଆପଣ ସେ କଥା କହିବାକୁ କୁଣ୍ଠାବୋଧ କରୁଛନ୍ତି କାହିଁକି ? କଳାର ଆଦର ଯେ କଳଙ୍କର କାରଣ ।

ପ୍ରଭିନ୍ଦୁ—ତୁମେ ତେବେ ସବୁକଥା ଜାଣି ମଧ୍ୟ ଏ ବାଟ ବାଛି ନେଇଚ ?

ଲୀଲା—Yes ଡକ୍ଟର । ମୋ ଚଲାବାଟ ମୁଁ ଆପେ ଆପେ ବାଛି ନେଇଚି ।

ପ୍ରଭିନ୍ଦୁ—ଯେତେବେଳେ ଜୀବନର ଦୁର୍ଯୋଗ ମାଇଲ ଖୁଣ୍ଟରେ ପହଞ୍ଚିବ ସେତିକବେଳେ ଆଜର ଉଚ୍ଛୃଙ୍ଖଳତା ପାଇଁ ତୁମେ ଅନୁତାପ କରିବ ଲୀଲା । ଜାଣି-ଜାଣି ନିଜର ଜୀବନଟାକୁ ନଷ୍ଟକରି ଦିଅ ନାହିଁ ।

ଲୀଲା—ମୋତେ ବଡ଼ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ଲାଗୁଚି ସାର୍--ଯେଉଁମାନେ ମୋର ସୁନ୍ଦର ଭବିଷ୍ୟତ ପାଇଁ କାମନା କରନ୍ତି, ସେଇ ହିତାକାଂକ୍ଷୀମାନେ ବୈଦେହୀର ବେନାମୀ ପତ୍ରକୁ ଭିତ୍ତିକରି ମୋ ଚରିତ୍ରକୁ ସନ୍ଦେହ କରି ପାରିଲେ କେମିତି ?

ପ୍ରଭିନ୍ଦୁ—(ବିସ୍ମୟରେ) ବୈଦେହୀ ? ବେନାମୀ ପତ୍ରର ମୂଳେ ତା'ହେଲେ ବୈଦେହୀର ହାତ ଅଛି ?

ଲୀଲା—ହଁ, ମୋର ସେଇ ସନ୍ଦେହ ।

ପ୍ରଭିନ୍ଦୁ—କିନ୍ତୁ—Dr ସାମନ୍ତରାୟ କହୁଥିଲେ--ସେ କ୍ଲୁଆଡ଼େ ତୁମକୁ ଗୀତ ଗାଉଥିବା ଅବସ୍ଥାରେ ନିଜେ ଦେଖିଛନ୍ତି । ଆଉ ତୁମେ କ୍ଲୁଆଡ଼େ ସେଦିନ ଓଭରଟାଇମ୍ ଡିଉଟି କରିବା ପାଇଁ ସିଧା ସିଧା ମନା କରିଥିଲ ।

ଲୀଲା—କୌଣସି କଥା ମିଥ୍ୟା ନୁହେଁ ସାର୍ ! ସବୁ ସତ । କିନ୍ତୁ ଡକ୍ଟର, ଗୀତ କ'ଣ ଗାଆନ୍ତି କେବଳ ନିଜ ଜୀବନଟାକୁ ଉପଭୋଗ କରିବା ପାଇଁ ? ଜଣେ ରୋଗୀ ଯଦି ଗୀତ ଶୁଣି,

ନାଚ ଦେଖି ନିଜର ଦୁଃଖ, ଯନ୍ତ୍ରଣା ଭୁଲିଯିବାକୁ ଚାହିଁ ବସିଲି—ମୋର କ'ଣ ରୋଗୀର ଆଗ୍ରହକୁ ଏଡ଼ିଦେବା ଉଚିତ ହେବ ଡାକ୍ତର ?

ଯତିନ୍ଦ୍ର—ରୋଗୀ ତ ଅନେକ ସମୟରେ ଅନେକ କଥା ଚାହେଁ । ତା' ବୋଲି ମଲା ମୁହଁ ରେ 'କାସୀ ଚୋରାଣୀ ତ ଦିଆଯିବ ନାହିଁ । ତା' ଛଡ଼ା ତୁମେ ନର୍ସ—

ଲୀଳା—ଆଉ ନାରୀ ମଧ—

ଯତିନ୍ଦ୍ର—ଓ, ଉଚ୍ଛୃଙ୍ଖଳ ନାରୀ ମନ ତା'ହେଲେ ତୁମକୁ ଉଦ୍‌ଭ୍ରାନ୍ତ କରିଛି ?

ଲୀଳା—ହୋଇ ପାରେ—

ଯତିନ୍ଦ୍ର—ଲୀଳା !!

(ପ୍ରବେଶ କରନ୍ତି ଚନ୍ଦଧର)

ଚନ୍ଦ—ଡାକ୍ତରବାବୁ ! ବଡ଼ ବାବୁ ଡାକୁଚନ୍ତି···

ଯତିନ୍ଦ୍ର—ବଡ଼ ବାବୁ ?

ଚନ୍ଦ—ଇହା—ଫୋନ୍‌ରେ ଯଗ ଡାକୁଛନ୍ତି ।

ଯତିନ୍ଦ୍ର—ଆଚ୍ଛା, ତୁମେ ପୁଣି ଥରେ ବୁଝିବାକୁ ଚେଷ୍ଟାକର ଲୀଳା । ଜୀବନଟା ଏତେ ଶସ୍ତା ନୁହେଁ ଯେ—ଗୋଟାଏ ଖିଆଲରେ ପିଲାଖେଳ ପରି ଖେଳାଇ ଦେବ । ଜୀବନର ମୀମାଂସା ଏତେ ସହଜ ଓ ସୁବିଧା ନୁହେଁ ।

ଚନ୍ଦ—ବାବୁ, ଇହା ଯଗ ବଡ଼ ଜରୁରୀ କାମ ଥିଲି ବୋଲି ଡାକୁଚନ୍ତି ।

ଚନ୍ଦ୍ର— ମୁଁ ଶୁଣି ଆସେ ଲୀଳା—(ପ୍ରସ୍ଥାନ)

ଚନ୍ଦ – ଇନ୍ଦା ଦାଦା, ତମେ ସତରେ ଚାଲି ଯିବ ?

ଚନ୍ଦ୍ର—(ଭିତରୁ) ବୈଦେହି—

ଚନ୍ଦ— ଆଜ୍ଞା ଯାଉଚି—(ପ୍ରସ୍ଥାନ। ଅନ୍ୟ ଦିଗରୁ ପ୍ରବେଶ କଲେ ପୁଷ୍ପା। ସେ ବର୍ତ୍ତମାନ ଆଉ ସଧବା ନୁହେଁ — ବିଧବା)

ପୁଷ୍ପା—ଲୀଳା ଦେବୀ—ଆଜ କ'ଣ ଛୁଟି ନେଇଛନ୍ତି ?

ଲୀଳା—ନା' ତ—

ପୁଷ୍ପା—ସକାଳରୁ ଦେଖା ନ ଥିଲି'ଯେ—ଭାବିଲି କାଲେ ବୋଧହୁଏ ଛୁଟି ନେଇଥିବେ।

ଲୀଳା—ଆପଣ ଠିକ୍ ଭାବିଚନ୍ତି ପୁଷ୍ପାଦେବୀ। ଆଜଠୁ ମୁଁ ସବୁଦିନ ପାଇଁ ଛୁଟି ନେଇଚି।

ପୁଷ୍ପା—ସବୁ ଦିନ ପାଇଁ ?

ଲୀଳା—ହଁ, ପୁଷ୍ପାଦେବି, ମୁଁ ଇସ୍ତଫା ଦେଇଛି—

ପୁଷ୍ପା - ଇସ୍ତଫା ଦେଇଛନ୍ତି ? କାହିଁକି ?

ଲୀଳା – ସବୁ କଥାର ତ କାରଣ ନ ଥାଏ ପୁଷ୍ପାଦେବୀ। ଅନେକ ସମୟରେ ବିନାକାରଣରେ ମଧ୍ୟ ମଣିଷ ଭୁଲ୍ କରିବାକୁ ବାଧ୍ୟ ହୁଏ।

ପୁଷ୍ପା—ଆପଣ ଜାଣି-ଶୁଣି ତା'ହେଲେ ଭୁଲ କରୁଛନ୍ତି ? କିନ୍ତୁ କାହିଁକି ଲୀଳା ଦେବୀ, ଏଭୁଲ ଆପଣ କରିବାକୁ ଯାଉଚନ୍ତି କାହିଁକି ? ଆପଣଙ୍କ ସେବା, ଯତ୍ନ ଉପରେ ଆମର ଯେଉଁ

ଭରସା ଥିଲା—ସେ ସବୁଙ୍କୁ ଏଡ଼ି ଦେଇ କମିତି ରହିବେ ତେବେ ଚାଲିଯିବେ ?

ଲୀଳା—ସେବା—ଯତ୍ନ ତ ପଇସା ଦେଇ ଖରିଦ କରାଯାଇ ପାରେନା ପୁଷ୍ପାଦେବୀ । ମୁଁ ଚାକରୀ କରୁଥିଲି ବୋଲି—ଆପଣ-ମାନଙ୍କର ସେବା କରୁଥିଲି ସିନା; ହେଲେ ସେ ସେବା—ଯତ୍ନରେ କ'ଣ କେବେ ଆନ୍ତରିକତା ଥିଲା ?

ପୁଷ୍ପା—ଆପଣ ଏ ସବୁ କ'ଣ କହୁଚନ୍ତି ଲୀଳା ଦେବୀ ! ଆପଣଙ୍କ ସେବା-ଯତ୍ନରେ ଆମେ ଯେଉଁ ଆନ୍ତରିକତା, ଆଦର ପାଇଚୁ—ତା' କ'ଣ ଏ ଜୀବନରେ କେବେ ଭୁଲି ପାରିବୁ ?

ଲୀଳା— ଆପଣ ମୋର ଅଯଥା ପ୍ରଶଂସା କରୁଚନ୍ତି—

ପୁଷ୍ପା—ନା-ନା-ଲୀଳା ଦେବୀ, ମୁଁ ଯାହା କହୁଚି, ମୋ ଅନ୍ତରର କଥା । ଆମ ପାଇଁ ଆପଣ ଯାହା କରିଚନ୍ତି, ନିଜର ମା' ଭଉଣୀ ଏତେ ଆଦର, ସ୍ନେହ ଦେଇ ସେବା କରି ନ ଥାନ୍ତେ ।

ଲୀଳା—ସେବା ଯଦି ମୋର ଧର୍ମ—କ'ଣ କେବଳ ଚାକରୀରେ ଥିଲେ ତା' ସମ୍ଭବ ହୋଇ ପାରିବ ? ଯାହାର ଯାହା ମନୋବୃତ୍ତି ତାକୁ ସେ କେବେ ଉପେକ୍ଷା କରି ପାରିବ ନାହିଁ ପୁଷ୍ପାଦେବୀ ।

ପୁଷ୍ପା—କିନ୍ତୁ—

ଲୀଳା—ସେବା ମନୋବୃତ୍ତି ଯାହାର ସେ ଜୀବନରେ ସବୁବେଳେ ଶାନ୍ତି ପାଇଥାଏ ! ରୋଗୀଙ୍କର ହସ କିଣି ସେବିକାର ଆନନ୍ଦ

ନୁହେଁ ? ମୁଁ ଯଦ ଦଶଜଣଙ୍କର ମୁହଁରେ ହସ ଫୁଟାଇ ପାରିଲି—ପ୍ରତିଦାନରେ ସେମାନେ କ'ଣ ମୋ ମୁହଁରେ କାଣିଚାଏ ହସ ଦେଇ ପାରିବେ ନାହିଁ ? ଏ ଦୁନିଆରେ ଦାନର ପ୍ରତିଦାନ ଅଛି ପୁଷ୍ପାଦେବୀ । ତାକୁଇ ସମ୍ବଳ କରି ମୁଁ ମୋ କର୍ମପନ୍ଥା ବାଛି ନେଇଛି । ଆଚ୍ଛା ପୁଷ୍ପା ଦେବୀ, ମୁଁ ଆସୁଛି । (ପ୍ରସ୍ଥାନ । ବଡ଼ବସ୍ମୟ ନେତ୍ରରେ ନର୍ସର ଯିବା ବାଟକୁ ଚାହିଁ ରହିଲି ପୁଷ୍ପା । ଲୀଳାର ଆଦର୍ଶ—ପୁଷ୍ପାର ମନ ଓ ପ୍ରାଣରେ ପ୍ରଭାବ ବିସ୍ତାର କରିବାକୁ ଲାଗିଲି । ଆସିଛନ୍ତି ଡା: ଯତିନ୍ଦ୍ର ।)

ଯତିନ୍ଦ୍ର—ଲୀଳା…ଓ, ପୁଷ୍ପାଦେବୀ ! ଆପଣ ବୋଧହୁଏ ଆଜି ଯାଉଛନ୍ତି ?

ପୁଷ୍ପା—(ବିସ୍ମୟରେ) ଆଜି ? କୁଆଡ଼େ ଆଜ୍ଞା ?

ଯତିନ୍ଦ୍ର—ଘରକୁ—

ପୁଷ୍ପା—ଘରକୁ ?

ଯତିନ୍ଦ୍ର—ହଁ, ଭାଇପରା ସାଙ୍ଗରେ ନେଇ ଯିବାକୁ ଆସିଛନ୍ତି ?

ପୁଷ୍ପା—ଭାଇ ମୋତେ ସାଙ୍ଗରେ ନେଇଯିବେ ? କାହିଁକି ? ସେଠି ମୋର କିଏ ଅଛି ବୋଲି ଯିବି ?

ଯତିନ୍ଦ୍ର – ଆପଣଙ୍କୁ ତ ପୁଣି ଯେ କୌଣସି ଗୋଟାଏ ଘରକୁ ଯିବାକୁ ହେବ । ଭାଇ ଘରକୁ ଯେବେ ନ ଯାଆନ୍ତି— କ୍ୟାମ୍ପକୁ ଚାଲି ଯାଆନ୍ତୁ । ସେଇଠି ସରକାର ଆପଣ-ମାନଙ୍କ ପାଇଁ ସବୁ ପ୍ରକାରର ବ୍ୟବସ୍ଥା କରି ଦେଇଛନ୍ତି ।

ପୁଷ୍ପା—ଶୁଣିଛ ଡାକ୍ତରବାବୁ । ସୁବିଧାରେ ରହିବାକୁ ସରକାର ଘର ଦେବେ । ପେଟ ପୁରାଇ ଖାଇବାକୁ ଦେବେ । ଦେହପାଇଁ ଲୁଗା ଦେବେ । କିନ୍ତୁ, ଯେଉଁମାନଙ୍କୁ ମୁଁ ହରାଇଛି—ସେମାନଙ୍କୁ ତ ସେ ଆଉ ମୋତେ ଫେରାଇ ଦେଇ ପାରିବେ ନାହିଁ ।

ଯତୀନ୍ଦ୍ର—ତା' କ'ଣ ସମ୍ଭବ ପୁଷ୍ପା ଦେବୀ ?

ପୁଷ୍ପା—ତେବେ ମୁଁ ଯିବି କାହିଁକି ? ବରଂ ଏଇଠି ରହିବାକୁ ମୋତେ ଅନୁମତି ଦିଅନ୍ତୁ ଡାକ୍ତରବାବୁ ।

ଯତୀନ୍ଦ୍ର—ତା'କପରି ସମ୍ଭବ ପୁଷ୍ପାଦେବୀ ? ଏତ ଆଉ ହୋଟେଲ କିମ୍ବା ଧର୍ମଶାଳା ନୁହେଁ —

ପୁଷ୍ପା—ଡାକ୍ତରଖାନା ବୋଲି ମୁଁ ଜାଣେ ଡାକ୍ତରବାବୁ । ମୁଁ ତ ଆଉ ରୋଗୀ ହୋଇ ରହିବାକୁ ଚାହୁଁନି—

ଯତୀନ୍ଦ୍ର—ଆଉ ?

ପୁଷ୍ପା—ଜୀବନରେ କୌଣସି ଦିନ ମନପୂରାଇ ସ୍ୱାମୀ, ଶାଶୁ ଶ୍ୱଶୁରଙ୍କର ସେବା କରି ପାରିନି । ଏଣିକି ରୋଗୀଙ୍କର ସେବାରେ ହେଲେ ମୋର ଦିନ ଯାଉ ।

ଯତୀନ୍ଦ୍ର—(ଟିକିଏ ଭାବି) ଆପଣ କ'ଣ ନର୍ସିଙ୍ଗ୍ ପାସ୍ କରିଛନ୍ତି ?

ପୁଷ୍ପା—ନର୍ସ ନ ହେଲେ ବି ମୁଁ ନାହିଁ । ରୋଗୀଙ୍କ ମୁହଁରେ ହୁଏତ ଔଷଧ ଦେଇ ପାରିବି ନି—ହେଲେ ପାଣି ଟୋପାଏ ତ ପିଆଇ ପାରିବି । ମନା କରନ୍ତୁ ନାହିଁ ଆଜ୍ଞା । ଅନୁମତି ଦିଅନ୍ତୁ—

ଯତୀନ୍ଦ୍ର—ଏ କଥାର ଅନୁମତି ତ ମୁଁ ଦେଇ ପାରିବି ନା ପୁଷ୍ପାଦେବୀ । ବରଂ ଆପଣ ଡାକ୍ତର ସାମନ୍ତରାୟଙ୍କୁ କହନ୍ତୁ । ସେ ହୁଏତ ଅନୁମତି—

(ଆମ୍ବୁଲାନସ୍ ଆସି ଅଟକି ବାର ଶବ୍ଦ ଶୁଣାଗଲା ।)
ପୁଣି ବୋଧହୁଏ ଶବ ଆସି ପହଞ୍ଚିଗଲାଣି । (ପ୍ରସ୍ଥାନ)
(ଆସିଛନ୍ତି ପୁଷ୍ପାର ଭାଇ ପଞ୍ଚାନନ)

ପଞ୍ଚାନନ—ପୁଷ୍ପା, ତୁ ଆସି ଏଠି ? ମୁଁ ତେଣେ ଦୁନିଆ ସାରା ଖୋଜି ଆସିଲିଣି । ଆଜି ତୋର ରିଲିଜ୍ ଅର୍ଡ଼ର ଇସ୍ୟୁ ହୋଇଯାଇଛି । ତେଜପୁର ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଯିବା ପାଇଁ ଟ୍ୟାକ୍ସି ଯୋଗାଡ଼ କରି ଆସିଛି । ଆଉ ଡେରି ନ କରି ଚଞ୍ଚଳ ପ୍ରସ୍ତୁତ ହୋଇ ପଡ଼ ।

ପୁଷ୍ପା—ମୁଁ ତ ଯାଇ ପାରିବିନି ଭାଇ ।

ପଞ୍ଚାନନ—ଯାଇପାରିବୁ ନି ? ମାନେ ?

ପୁଷ୍ପା—ମୋର ଇଚ୍ଛା—ଏଇଠି ରହି ରୋଗୀଙ୍କର ସେବାରେ ବାକି ଜୀବନଟକ କଟାଇ ଦେବି ।

ପଞ୍ଚାନନ—ଏ ତୁ କ'ଣ କହୁଚୁ ପୁଷ୍ପା । ମୁଁ କ'ଣ ମରିଗଲିଣି ? ମୁଁ ଜୀବନରେ ଥାଉ—ଆଉ ତୁ ଡାକ୍ତରଖାନାରେ ଚାକିରି କରିବୁ ?

ପୁଷ୍ପା—ସେବା ତ ଚାକିରି ହୋଇ ପାରେନା ଭାଇ—

ପଞ୍ଚାନନ—ତୁ ଏ ସବୁ କ'ଣ କହୁଚୁ ପୁଷ୍ପା !

ପୁଷ୍ପା—ମୋ ମନ କଥା ଭାଇ । ମୋତେ ମନା କର ନାହିଁ ।

ପଞ୍ଚାନନ—ମୁଁ ଥାଉ-ଥାଉ ତୋତେ ଇମିତି ଅରକ୍ଷିତ ଭାବେ ପଡ଼ି ରହିବାକୁ ତ ଅନୁମତି ଦେଇ ପାରିବି ନାହିଁ ପୁଷ୍ପା । ମୋ କଥାମାନ, ଘରକୁ ଚାଲ୍ ।

ପୁଷ୍ପା—ମୋର କିଏ ଅଛି ବୋଲି ଘରକୁ ଯିବି ଭାଇ ?

ପଞ୍ଚାନନ—କାହିଁକି, ଆମେ କ'ଣ ସବୁ ମଲୁଣି ?

ପୁଷ୍ପା—ଭାଇ !!

ପଞ୍ଚାନନ—ଚାଲ୍ ପୁଷ୍ପା, ମୁଁ ଜୀବନରେ ବଞ୍ଚିଥିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ତୋର କୌଣସି ଅସୁବିଧା ହେବ ନାହିଁ ।

ପୁଷ୍ପା—କ୍ଷମାକର ଭାଇ—ମୁଁ ତୁମ କଥା ରଖି ପାରୁନି ।

ପଞ୍ଚାନନ—ପୁଷ୍ପା !

ପୁଷ୍ପା—କୌଣସି ଦିନ ତୁମର ଅବାଧ ହୋଇନି ଭାଇ । ଆଜି କିନ୍ତୁ ବାଧ ହୋଇ ତୁମର ଅବାଧ ହେଉଚି—ମୋତେ କ୍ଷମାକର ।

ପଞ୍ଚାନନ—ତୁ ଏ ସଂକଳ୍ପ କେମିତି କରି ବସିଲୁ ପୁଷ୍ପା ?

ପୁଷ୍ପା—ପୁଷ୍ପାର ଜୀବନ ଯେ ଜଟିଳ ହୋଇଚି ଭାଇ ।

ପଞ୍ଚାନନ—ପୁଷ୍ପା !

ପୁଷ୍ପା—ହଁ, ଭାଇ । ତୁମେ ସିନା ପିଲାଦିନେ ମୋର ସବୁ ଅଳି—ଦଳି ସହୁଥିଲ । ମନକଥା ବୁଝି ମୋତେ ଆଦର କରୁଥିଲ । ସ୍ୱର୍ଗରଚନ୍ଦ୍ର ତୋଳି ଆଣିବା ପାଇଁ ଅଝଟ ଲଗାଇଲେ—ତୁମେ ପକ୍ଷୀରାଜ ଘୋଡ଼ାରେ ଉଡ଼ିଯାଇ ଆକାଶରୁ ଚନ୍ଦ୍ର

ଫେରି ଆସିବ ବୋଲି କଥା ଦେଇ ମୋତେ ସାନ୍ତ୍ୱନା ଦେଉଥିଲ । କିନ୍ତୁ ଭାଇ—ଠିକ୍ ପିଲା ଦିନର ଫିକା ହିଁଅପରି ଆଜି ଲମ କୋଳରେ ଅଳି କରି କାନ୍ଦି ବସିଲେ ତୁମେ ମୋ କଥା ରଖିବ ?

ପଞ୍ଚାନନ— ଛୋ ଭାଇକୁ ତୁ ବିଶ୍ୱାସ କରି ପାରୁନୁ ପୁଷ୍ପା !

ପୁଷ୍ପା—ମୁଁ ତ ଆଜି ସେ ଦିନର ଫିକା ଝୁଅଟିହେଁ ଯେ—ତୁମ ମିଠୁମିଠିକା ଗଳ୍ପରେ ମୁଁ ସବୁ କିଛି ଭୁଲି ଯିବ । କୁହତ ଭାଇ, ମୁଁ ଯେଉଁମାନଙ୍କୁ ହରାଇଛି, ସେମାନଙ୍କୁ ମୋତେ ଫେରାଇ ଦେଇ ପାରିବ ?

ପଞ୍ଚାନନ - ପୁଷ୍ପା ! —

ପୁଷ୍ପା—କୁହ ଭାଇ—ପିଲାଦିନର ଅଳି ପୂର୍ଣ୍ଣ କଲା ପରି ଆଜି ମୋ ସ୍ୱାମୀଙ୍କୁ ମୋତେ ଫେରାଇ ଦେଇ ପାରିବ ତ ?

ପଞ୍ଚାନନ—ତା' କ'ଣ କେବେ ସମ୍ଭବ ହୋଇ ପାରେ ?

ପୁଷ୍ପା - ମୁଁ ଜାଣେ ଭାଇ, ତୁମେ ସେ ଦିନର ସେ ଭାଇ ସ୍ନେହ ଦେଇ ପାରିବନି । ତେବେ ମୁଁ ତୁମଘରକୁ ଯିବି କାହିଁକି ? (ପ୍ରସ୍ଥାନ)

ପଞ୍ଚାନନ—ପୁଷ୍ପା !!!

ଅନ୍ଧାର

୫ମ ଦୃଶ୍ୟ

(ରମେଶବାବୁଙ୍କ ଘରର ଅଳନ୍ଦ । କଥାବାର୍ତ୍ତା ହେଉ-ହେଉ ପ୍ରବେଶ କଲେ ରମେଶବାବୁ ଏବଂ ପ୍ରକାଶ ।)

ରମେଶ—ତୁମ କଳାକେନ୍ଦ୍ରର ପୃଷ୍ଠପୋଷକତାରୁ ମୋତେ ଅବ୍ୟାହତି ଦିଅ ପ୍ରକାଶ ।

ପ୍ରକାଶ—କିନ୍ତୁ ସାର୍—ଆପଣଙ୍କ ପରି କଳାପ୍ରେମୀ, ସାହିତ୍ୟ-ରସିକ, ଇମିତିଭାବେ ହତାଶ କରିଦେଲେ, ଏ ଦେଶର ସାହିତ୍ୟ ଓ ସଂସ୍କୃତି ବଞ୍ଚିବ କେମିତି ?

ରମେଶ—ମୋତେ ବଡ଼ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ଲାଗୁଚି ପ୍ରକାଶ—ଦେଶର ଏ ମହାସଙ୍କଟ ସମୟରେ ତୁମେ ସବୁ ନାଚ-ଗୀତ, ମୌଜ-ମଜ୍‌ଲିସ୍‌ରେ ବୁଡ଼ି ରହି ନିଜର ଦାୟିତ୍ୱଜ୍ଞାନ ହରାଇ ବସୁଚ କାହିଁକି ? ଦେଶପ୍ରତି କ'ଣ ତୁମମାନଙ୍କର ଟିକିଏ ବୋଲି କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ନାହିଁ ?

ପ୍ରକାଶ—ସେଇଥିପାଇଁ ତ ସାର୍, କଳାକେନ୍ଦ୍ର ତରଫରୁ ଦେଶାତ୍ମ-ବୋଧ ନାଟକ ମଞ୍ଚସ୍ଥ କରିବାର ଆୟୋଜନ କରିଛୁ ।

ରମେଶ—କହିପାରିବ ପ୍ରକାଶ, ତୁମର କେତେ ଜଣ ଦର୍ଶକ ନାଟକ ଦେଖି ଅନୁପ୍ରାଣିତ ହୁଅନ୍ତି ?

ପ୍ରକାଶ—ସାର୍, ସେ କଥା ବିଚାର କରି ବସିଲେ ଅବଶ୍ୟ ଅତି ଲଜ୍ଜିତ ହେବାକୁ ହୁଏ ।

ରମେଶ—ବେଶ୍, ତୁମେ ତେବେ କୁହ; ଯେଉଁ ଦେଶର ଜନତା କଳା ଓ ସାହିତ୍ୟର ମର୍ଯ୍ୟାଦା ଉପଲବ୍ଧି କରି ପାରେନା, ସେଇ ଦେଶରେ ଦେଶାତ୍ମବୋଧ ନାଟକ ମଞ୍ଚସ୍ଥ କରିବାର ପ୍ରୟୋଜନ କଣ ?

ପ୍ରକାଶ—କିନ୍ତୁ ସାର୍, ଏଇ ସାହିତ୍ୟ ଧିନେ ତ ପୁଣି ଫରାସୀ ବିପ୍ଳବ ସୃଷ୍ଟି କରି ପାରିଥିଲା ? ତେଣୁ ଆମର ବିଶ୍ୱାସ—

ରମେଶ—ଦର୍ଶକ ନାଟକର ଆଦର୍ଶରେ ନିଶ୍ଚୟ ଅନୁପ୍ରାଣିତ ହେବେ ଏଇଇ ?

ପ୍ରକାଶ—ହଁ ସାର୍, ଆମର ସେଇ ବିଶ୍ୱାସ—

ରମେଶ—ହୁଁ, ତୁମେ ସବୁ ନିର୍ବୋଧ !

ପ୍ରକାଶ—ସାର୍ !

ରମେଶ - ନାଚ-କୁଦ, ଗୀତ ଗାଇ ଏ ଦେଶର ସ୍ୱାଧୀନତା ଅକ୍ଷୁର୍ଣ୍ଣ ରଖାଯାଇ ପାରେନା ପ୍ରକାଶ । କେବଳ କାବ୍ୟ-କବିତା, ଉପନ୍ୟାସ ଲେଖି ଦେଶକୁ ଶକ୍ତିଶାଳୀ କରାଯାଇ ପାରେନା । ତୁମେ ତୁମର ଅନୁଷ୍ଠାନଟିକୁ ଭାଙ୍ଗି ଦିଅ ।

ପ୍ରକାଶ—ଭାଙ୍ଗିଦେବୁ ?

ରମେଶ—ହଁ, ସେଇ ମୋର ଇଚ୍ଛା । ଏ ଦେଶର ପ୍ରତ୍ୟେକ କଳା-କେନ୍ଦ୍ରର ସମାଧି ଉପରେ ସାମରିକ ଶିକ୍ଷା କେନ୍ଦ୍ରମାନ ପ୍ରତିଷ୍ଠା କରିଯାଉ । କଳାର କଳଙ୍କରେ ଅଗଣିତ ଯୁବକ

ଯୁବଗଣଙ୍କୁ କଳଙ୍କିତ ନ କର, ଅନ୍ତତଃ ଆତ୍ମରକ୍ଷାର ଶକ୍ତି ସେମାନଙ୍କ ବୁଦ୍ଧି, ବିବେକ ଓ ବାହୁରେ ଦିଆଯାଉ । ତା' ହେଲେ ଦେଖିବ ପ୍ରକାଶ, କୌଣସି ଜଗତଶକ୍ତି ମଧ୍ୟ ଶତ୍ରୁ ହୋଇ ଏଇ ଦେଶର ମାଟି ସ୍ପର୍ଶ କରିବାକୁ ସାହସ କରି ପାରିବ ନାହିଁ । ଆଉ ସେଇ ଦିନ ତୁମେ ସବୁ ଘରଣୀଙ୍କୁ ମଧ୍ୟ ଇଂରେଜ ପରି ମୁକ୍ତକଣ୍ଠରେ କହି ପାରିବ—The sun never sets in India (କାନ୍ଦି କାନ୍ଦି ଘର ଭିତରୁ ପ୍ରବେଶ କଲା ସନିଆ । ତା' ହାତରେ ଥିଲା ଖଣ୍ଡିଏ ଚିଠି ।)

ରମେଶ—କିରେ, ଆଜି ପୁଣି ତୋର କ'ଣ ହେଲା ? ଇମିତି କାନ୍ଦୁଚୁ କାହିଁକି ?

ସନିଆ—ଚିଠି ଆଇଚି—ମୋ ବୋଉ ବେମାରେ ପଡ଼ିଚି । ମୋ ହାଡ଼ବୋଉର ଖାଡ଼ା ହେଉଚି ।

ରମେଶ—ଏ ସାମାନ୍ୟ କଥା ପାଇଁ ଇମିତି ବ୍ୟସ୍ତ ହୋଇ ପଡ଼ୁଚୁ ?

ସନିଆ—ମଲା ହେବ ନି ? ବୋଉ ମଲେ କ'ଣ ଆଉ ମୋତେ ବୋଉ ମିଳିବଟି ? ବୁଢ଼ିଟା କେତେ ଦୁଃଖ ଧନ୍ଦା କରି ମୋତେ ପୋଷିଥିଲା ।

ରମେଶ—କ'ଣ ଘରକୁ ଯିବୁ କହୁଚୁ ତ ?

ସନିଆ—ହଁ—

ରମେଶ—ବେଶ୍ ତ, ଯା—ଏଇଥି ପାଇଁ ଇମିତି କାନ୍ଦୁଚୁ ? ଦୁଣ୍ଡା କୋଉଠିକାର ।

ସନିଆ—ମନ୍ ତମେ ତ ସେମିତି କହୁବ ସା'ନ୍ତେ—ଏ ଭଷା ଯାଇଲାଠୁ ଯଗ ମୋ ଗୁଡିଏ ଖାଲି ପଡ଼ୁଚି—ଉଠୁଚ । ମୋ ହାଗବୋଉ ମୋ ବାଟକୁ ଗୃହିଁ ତେଣେ କେତେ ବାହୁନି ହୋଇ କାନ୍ଦୁଥିବ ଯେ—

ରମେଶ—ବେଶ୍—ବେଶ୍—ଭିତରକୁ ଯା !

(ସନିଆ ଗୃଲିଗଲା)

ରମେଶ—ତମେ ପୁଣି କେତେବେଳେ ଆସ ପ୍ରକାଶ । ଆଜି ଟିକଏ ବ୍ୟସ୍ତ ଅଛି ।

ପ୍ରକାଶ—ଆଚ୍ଛା ସାର୍, ମୁଁ ଆସୁଛି—(ନମସ୍କାର ଜଣାଇ ଗୃଲିଗଲା । ପୁଣି ଥରେ ପ୍ରବେଶ କଲା ସନିଆ)

ସନିଆ—ସା'ନ୍ତେ—

ରମେଶ—ଉଁ, କ'ଣ ?

ସନିଆ—ମୁଁ ଗୃଲିଗଲେ ତମର ଭଲ-ମନ୍ଦ ଦେଖେଣ ବୁଝିବ କିଏ ? ମନ ଜାଣି ସେବେଇ କଲେ ବ କୋଉ ଦିନ ଭଲ କର ଦି'ଟା ତମେ ଖାଉନ । ନୂଆଁ ଭୂଆ ହେଲେ ଆଉ ଏ ଦେହ ରହିବ କି ?

ରମେଶ—ହଉ; ସେକଥା ପରେ ବନ୍ଦୋବସ୍ତ କରାଯିବ । ତୁ' ଯା—

ସନିଆ—(ଗୃଲି ଯାଉ ଯାଉ ପୁଣି ଫେରିଆସି) ସା'ନ୍ତେ—

ରମେଶ—ଫେର୍ କ'ଣ !

ସନିଆ—ପ୍ରଭାତବାବୁ ଔଷଧ ଖାଇବେ କହୁଚନ୍ତି ।

ରମେଶ—ଖୁଆଇ ଦେଉନୁ ।

ସନିଆ—ମଲା, ସେ ଓଷଧ କ'ଣ ଖାଇବେ କଉଚନ୍ତି ? ରାତିରେ ସୋଡ଼ାପାଣିରେ ତମେ ଯୋଉ ଓଷଧ ଦେଇ ନ ଥିଲ; ସେଇଟାକୁ ପରା ସେ ଲୋଡ଼ୁଚନ୍ତି ।

ରମେଶ—ଓଃ —

ସନିଆ—ସେ ଓଷଧ ଖାଇବାରୁ ରାତିରେ ତାଙ୍କର କୁଆଡ଼େ ଭଲ ନିଦ ହୋଇଥିଲା । ତାକୁଇ ସେ ଖାଇବେ କହୁଚନ୍ତି—

ରମେଶ—ଆଚ୍ଛା, ତୁ ଯା' ମୁଁ ଯାଉଛି—

(ସନିଆର ଗମନ ଉଦ୍ୟତ । ପ୍ରବେଶ କଲା ପ୍ରଭାତ । ପୂର୍ବପରି ଗୋଡ଼ରେ ଆଉ ବନ୍ଧା ହୋଇନି ବ୍ୟାଣ୍ଡେଜ୍ ।)

ସନିଆ—ମଲା-ମଲା-ତମେ ଇମିତି ଉଠି ଆସିଲ କାହିଁକି ? ପୁଣି ମୁଣ୍ଡଟା ଯେବେ ଝାଇଁ ମାରିଗଲା । ଚାଲ; ଭିତରକୁ ଚାଲ—

ପ୍ରଭାତ—ମାର୍, ଔଷଧ ଦେବେ ନା ?

ରମେଶ—ଔଷଧତ ଆଉ ସରବତ୍ ନୁହେଁ ପ୍ରଭାତ । ଯେତେବେଳେ ଇଚ୍ଛା; ସେତେବେଳେ ଖାଇବ ।

ସନିଆ—ମଲା-ମଲା-ଦୁଧଟା ତେଣେ ଚୁଲି ଉପରେ ପରା ବସାଇ ଦେଇ ଆସିଚି । ଉଚୁଳି ଯେବେ ଚୁଲିରେ ପଶିଗଲା—

(ପ୍ରସ୍ଥାନ)

ପ୍ରଭାତ—ମୋତେ ସେ ଔଷଧରୁ ଆଉ ଗିଲସେ ଦଅନ୍ତୁ ସାର୍ । ସେତକ ଖାଇଲେ ପରା ମୋର ଆଉ କୌଣସି କଥା ମନେ ପଡ଼ୁନି । ଝଟ୍ ଆରାମରେ ନିଦ ହୋଇ ଯାଉଚି—

ରମେଶ—ବଡ଼ ଦୁଃଖର ସହ କହିବାକୁ ବାଧ ହେଉଚ ପ୍ରଭାତ— ଗଲଘଣ୍ଟରେ ତୁମେ ଯାହା ଖାଇଥିଲ ସେ ଔଷଧ ନୁହେଁ ।

ପ୍ରଭାତ—(ବିସ୍ମୟରେ) ଔଷଧ ନୁହେଁ ?

ରମେଶ—ହଁ । ତୁମର ଏଇ ମାନସିକ ଯନ୍ତ୍ରଣା ଦେଖି, ସେଥିରୁ ଗିଲସେ ପିଆଇ ଦେବାକୁ ବାଧ୍ୟ ହେଇଥିଲ ।

ପ୍ରଭାତ—ସେ କି ଔଷଧ ସାର୍ ?

ରମେଶ—ଔଷଧ ନୁହେଁ ପ୍ରଭାତ—ବିଷ—

ପ୍ରଭାତ—ବିଷ !!

ରମେଶ—ହଁ, ମଦଗୁଡ଼ାଏ ବିଷ ନୁହେଁ ତ ଆଉ କ'ଣ ?

ପ୍ରଭାତ—ମଦ !!! (ପ୍ରଭାତ ମନ ଓ ପ୍ରାଣରେ ଭୀଷଣ ଯନ୍ତ୍ରଣା ଅନୁଭବ କଲା !)

ରମେଶ—ହଁ, ମଦକୁ କନ୍ତୁ ଔଷଧ ଭାବ ତମକୁ ଦେଇଥିଲି । ଔଷଧକୁ ଔଷଧର ମର୍ଯ୍ୟାଦା ଦେଇ ଶିଖ ପ୍ରଭାତ । ନଚେତ୍—

ପ୍ରଭାତ—ଔଷଧ ହେଉକ ବିଷ ହେଉ, ମୋତେ ସେଥିରୁ ଆଉ ଗିଲସେ ଦିଅନ୍ତୁ ସାର୍—

ରମେଶ—ପ୍ରଭାତ ! ତୁମେ ପାଗଳ ହେଇଚ ନା' କ'ଣ ? ଶେଷରେ ତୁମେ ମଦ ଖାଇବ ?

ପ୍ରଭାତ—ମଦର ସୃଷ୍ଟି ମଣିଷ ପାଇଁ—

ରମେଶ—ପ୍ରଭାତ !! ତୁମେ ଜାଣନା ପ୍ରଭାତ, ନିଶାପାନର ପରିଣାମ ଅତି ସାଙ୍ଘାତିକ ! ଜାଣି ଜାଣି ନିଜର ଜୀବନଟାକୁ ନଷ୍ଟକରି ଦିଅ ନାହିଁ ପ୍ରଭାତ ।

ପ୍ରଭାତ—ନଷ୍ଟ ! ସୃଷ୍ଟିର ଧର୍ମ ଯେ ଧ୍ୱଂସ । ଏ ଜୀବନଟା ଯେ ଅସ୍ଥିର—ଅସ୍ଥାୟୀ । ଆପଣ ପରି ନିଜେ ଦିନେ ଏଇ ଯୁକ୍ତି ବାଢ଼ିଥିଲେ ସାର୍

ରମେଶ—ତା'ବୋଲି ତୁମେ ମଦ ଖାଇବ ?

ପ୍ରଭାତ—ନ ଖାଇବି କାହିଁକି ? ସ୍ୱାମୀ ବିବେକାନନ୍ଦ ପରି କହିଚନ୍ତି— ଏ ସୃଷ୍ଟିରେ ଇମିତି କୌଣସି ଜିନିଷ ନାହିଁ, ଯାହାକି ଅଖାଦ୍ୟ ।

ରମେଶ—ପ୍ରଭାତ !! ଦେଖୁଚି । ଦିନକୁ ଦିନ ତୁମେ ବଡ଼ ଅବାଧ ହୋଇ ପଡ଼ୁଚ—

ପ୍ରଭାତ—କ୍ଷମା କରିବେ ସାର୍ । ଆଜି ମୁଁ କୌଣସି କଥା ଶୁଣିବାକୁ ପ୍ରସ୍ତୁତ ନୁହେଁ । (ପ୍ରସ୍ଥାନ)

ରମେଶ - ପ୍ରଭାତ !!

(ଅନ୍ୟ ଦିଗରୁ ପ୍ରବେଶ କରିଚି ଲିଲା)

ଲିଲା—ନମସ୍କାର ସାର୍ ।

ରମେଶ—କିଏ, ଓ ଲିଲା ! ଗାଁରୁ ଏତେ ଶୀଘ୍ର ଫେରି ଆସିଲେ ଯେ ? କ'ଣ ଘରେ—ବାପା, ବୋଉ ସବୁ ଭଲ ତ ?

ଲିଲା—ହଁ ସାର୍ । ବୋଉ କିଛି ଦିନ ରହିଯିବା ପାଇଁ ବାଧ କରୁଥିଲା, ହେଲେ—ଅଧିକ ରହିବାକୁ ମନ ମାନିଲା ନାହିଁ ।

ରମେଶ – ବାସ୍ତବିକ୍ ବଡ଼ ଅଦ୍ଭୁତ ସଂକଳ୍ପ ତୁମର ଲୀଳା ।

ଲୀଳା—ଆପଣଙ୍କ ସଂକଳ୍ପ ତ କିଛି କମ୍ ଅଦ୍ଭୁତ ନୁହେଁ ସାର୍ ।

ରମେଶ – ଇଜ୍ ଇଟ୍ ? (is it ?) ତୁମେ ତା'ହେଲେ ପୂର୍ଣ୍ଣପ୍ରାଣରେ ମୋତେ ସମର୍ଥନ କରୁଚ ?

ଲୀଳା—ମୁଁ ସବୁବେଳେ—ସେ ତ ମୋର କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ।

ରମେଶ କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ତ ସମସ୍ତଙ୍କର ଲୀଳା । କିନ୍ତୁ କେତେ ଜଣ କର୍ତ୍ତବ୍ୟର ଗୁରୁତ୍ୱ ଉପଲବ୍ଧି କରନ୍ତି ?

ଲୀଳା—କାହିଁକି ସାର୍, ମୋ ପ୍ରତି ଆପଣଙ୍କର କ'ଣ ବିଶ୍ୱାସ ହେଉନି ?

ରମେଶ—ଅବିଶ୍ୱାସ ବି କରି ପାରୁନି, କାରଣ ତୁମେ ଏଇ ଦେଶର ଝିଅ । କିନ୍ତୁ ଲୀଳା—ହଠାତ୍ ବିଶ୍ୱାସରେ ଭାସି ଯିବା ଆଗରୁ-ଅନ୍ତରାତ୍ମାର ପ୍ରକୃତ ପରିଚୟ ପାଇବା ପାଇଁ ଅବିଶ୍ୱାସ କରି କଷଟି ପଥରରେ ପରଖି ନେବା ଆମର ଉଚିତ ନୁହେଁ କି ? କଲେଜ ଗୁଡ଼ିକ ରାଜନୀତି ଚର୍ଚ୍ଚା ଘର—ଏ ବୟସରେ ଅନେକେ ଅନେକ କଥାରେ ହଠାତ୍ ଅନୁପ୍ରାଣିତ ହୋଇ ଉଠନ୍ତି । ଭବିଷ୍ୟତର ଚିନ୍ତା ନ କରି ବର୍ତ୍ତମାନର ଗୋଟାଏ ଖିଆଲରେ-ଭୀଷ୍ମ ପ୍ରତିଜ୍ଞା କରି ବସି, ପରେ ଅପସରି ଯା'ନ୍ତି ।

ଲୀଳା—(ନୀରବ)

ରମେଶ--କ'ଣ ମୁଁ କିଛି ଭୁଲ୍ କହିଚି ଲୀଳା ?

ଲୀଳା – (ବିଲ୍‌ବିଲ୍ ହୋଇ ରମେଶ ବାବୁଙ୍କ ମୁହଁକୁ ଚାହିଁ ରହିଲା ।)

ରମେଶ—ମୁଁ ଜାଣେ ଲୀଲା, ଏ ବୟସରେ ମୋ ଯୁକ୍ତିର ଯଥାର୍ଥତା ତୁମେ ଉପଲବ୍‌ଧି କରି ପାରୁଥିଲେ ମଧ୍ୟ ହଠାତ୍ ସ୍ୱୀକାର କରି ପାରିବ ନାହିଁ ।

ଲୀଳା – ଆପଣଙ୍କ ଯୁକ୍ତିର ପ୍ରତିବାଦ ଅବଶ୍ୟ ମୁଁ କରି ପାରିବିନି, ତଥାପି ମୋତେ ଆପଣ ବିଶ୍ୱାସ କରନ୍ତୁ ।—

ରମେଶ– କ୍ଷମା କରିବ ଲୀଳା—ହଠାତ୍ ମଣିଷକୁ ବିଶ୍ୱାସ କରିବା ଭଳି ମନ ମୋର ନାହିଁ ।

ଲୀଳା—(ବିସ୍ମୟରେ) ସାର୍ !

ରମେଶ—ଆଜି ତୁମେ ଯେମିତି ସାମାନ୍ୟ କଥାକୁ କେନ୍ଦ୍ର କରି ଇସ୍ତଫା ଦେଇ ଚାଲିଆସି ପାରିଲ, କାଲି ହୁଏତ ଠିକ୍ ସେମିତି ଚାଲି ଯାଇପାର । ଆଉ ତୁମର ସେବା—ଶୁଶ୍ରୂଷାକୁ ସମ୍ବଳ କରି ମୋ ଫୌଜର ହଜାର ହଜାର ଆହତ ସୈନିକ ଯେତେବେଳେ ଜୀବନ ବିକଳରେ ଚିତ୍କାର କରି ଉଠିବେ—ମୁଁ ସେମାନଙ୍କୁ କି ଉତ୍ତର ଦେବି ?

ଲୀଳା—ସେଇ ଉତ୍ତର ପାଇଁ ଆପଣ ଯଦି ଦାୟୀ ହୁଅନ୍ତି, ତା'ହେଲେ ମୁଁ ବୁଝିବି—ଆପଣଙ୍କ ସଙ୍ଗଠନ ଅର୍ଥ ହୀନ ।

ରମେଶ—ଅର୍ଥହୀନ ?

ଲୀଳା—ନିଜ ଦେଶ ପାଇଁ ପର ଉପରେ ନିର୍ଭର କରି ଯିଏ ଯୁଦ୍ଧ ଭୂମିକୁ ଯାଏ, ସେ କ'ଣ ପ୍ରକୃତ ଯୋଦ୍ଧା ?

ରମେଶ—ତେବେ, ଯୋଦ୍ଧା କିଏ ?

ଲୀଲା—ଯେଉଁମାନେ ନିଜ ମନକୁ ହସି ହସି ନିଜ ଦେଶ ପାଇଁ ଜୀବନ ଦାନ କରି ପାରନ୍ତି । ଯେଉଁମାନଙ୍କର ମରଣରେ ଦୁଃଖ ନାହିଁ, ଜୀବନ ପ୍ରତି ମୋହ ନାହିଁ; ସେଇମାନେ ସିନା ଯୁଦ୍ଧଭୂମିର ଉପଯୁକ୍ତ ସୈନିକ । ଆଉ ଏଇ ସବୁ ମାନ—ଧର୍ମବାଣୀ ବଖାଣି, ମଣିଷକୁ ବଳପୂର୍ବକ ପ୍ରଭାବିତ କରାଯାଇ ପାରେନା ସାର୍ । ମଣିଷର ମନ ଇମିତି କିଛି ଗୋଟାଏ ଜିନିଷ ନୁହେଁ, ଯାହାକୁ ପଇସା ଦେଇ ଖରିଦ୍ କରାଯାଇ ପାରିବ ।

ରମେଶ—ତୁମେ ଠିକ୍ ମୋ ମନର କଥା କହୁଚ ଲୀଲା । ଆମର ଦରକାର ଠିକ୍ ତୁମରି ପରି ମନ—ଯାହାକୁ ଧନଦୌଲତ ଦେଇ ଖରିଦ୍ କରାଯାଇ ପାରେନା । କୁହ ଲୀଲା, ଆଜି ତୁମେ ରକ୍ତର ଅକ୍ଷରରେ ସଂକଳ୍ପ ପତ୍ର ସ୍ୱାକ୍ଷର କରି ପାରିବ ?

(ଦ୍ରୁତପଦରେ ପ୍ରବେଶ କରିଚି ସନିଆ)

ସନିଆ—ସା'ନ୍ତେ—ସା'ନ୍ତେ···ଦୌଡ଼ି ଆସ ସା'ନ୍ତେ । ପ୍ରଭାତବାବୁ ମଦଖାଇ, ମାତାଲ ହେଇ ଗିଲାସ—ବୋତଲ ସବୁ ଭାଙ୍ଗି ପକାଉଛନ୍ତି ।

ଲୀଲା—(ଘୃଣାରେ) ପ୍ରଭାତବାବୁ ମଦ ଖାଆନ୍ତି ?

ସନିଆ—ଖାଆନ୍ତି କ'ଣ ମ ବାବ—ଖାଇଚନ୍ତି ପରା—

ରମେଶ—ସେଥିପାଇଁ ଅବଶ୍ୟ ପ୍ରଭାତ ଦାୟୀ ନୁହେଁ ।

ଲୀଲା—ଆଉ ?

ରମେଶ—ତାର ଅବସ୍ଥା ।

ଲୀଲା—ଅବସ୍ଥା ? ଅବସ୍ଥା ପାଇଁ ମଣିଷ ନିଜର ସ୍ୱଭାବକୁ ନଷ୍ଟ କରି ଦେଇପାରେ ?

ରମେଶ—ସେଥିପାଇଁ ସେ ବାଧ୍ୟ ହୁଏ ଲୀଳା । ତା' ନ ହେଲେ ଏତେ ବଡ଼ ଅନ୍ୟାୟ କେହୁ କେବେ ଜାଣି ଶୁଣି କରେ ନାହିଁ । ତଥାପି ସୁନାର ପ୍ରତିମା ଦେହରେ ପଙ୍କ ବୋଳିଲେ ହାତ ସିନା କାଦୁଅ ହୁଏ, ହେଲେ ସୁନା କେବେ ପିତ୍ତଳ ହୋଇ ପାରେନା ।

ଲୀଳା—ତଥାପି······

ରମେଶ—ଝୁଟ୍‌ ଲୀଳା—ମଦ ଖାଇବା ମହା ଅପରାଧ, ଅନ୍ୟାୟ; କିନ୍ତୁ ଅନ୍ୟାୟ, ଅପରାଧକୁ ବରଦାସ୍ତ ନ କଲେ ନ୍ୟାୟ ଓ ଧର୍ମର ମହତ୍ତ୍ୱ ଓ ଆବଶ୍ୟକତା ଉପଲବ୍ଧି କରିବା କେମିତି ? ଖଟା ଖାଉ ବୋଲି ସିନା ଆମେ ମିଠାର ମୂଲ୍ୟ ବୁଝିପାରୁ ।

ସନିଆ—ମଲି, ଇମିତି ତୁନି ହେଇ ରହିଲ ଯେ ? ଚେତଣେ ପର— ସେ ଘରଟାକୁ ଉଚ୍ଛନ୍ନ କରି ଦେବେଣି । ଶୀଘ୍ର ଗୁଲ— (ଭିତରକୁ ଚାହିଁ) ଏଁ, ପ୍ଲାଡ଼ କିତ କ'ଣ ମାଡ଼ି ଆଉଚନ୍ତି । ମଲ—ମଲ—ସେଇଠି ରୁହମ ବାବୁ—ନଇଲେ ଗଡ଼ି ପଡ଼ିବଟି— (ପ୍ରସ୍ଥାନ)

(ପ୍ରଭାତ ଉପର ମହଲରୁ ଖସି ପଡ଼ିବାର ଆବାଜ୍ ଶୁଣାଗଲା । ତା' ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଚିତ୍କାର ମଧ୍ୟ ।)

ରମେଶ—ପ୍ରଭାତ ! !!

(ସମସ୍ତଙ୍କର ପ୍ରସ୍ଥାନ)

ଅନ୍ଧାର

୭ମ ଦୃଶ୍ୟ

(ଡାକ୍ତରଖାନାର ଗୋଟିଏ କକ୍ଷ । ବେଡ୍ ଉପରେ ବସିଛି ଦେବେନ୍ଦ୍ର। ପୂର୍ବପରି ଆଖିରେ ତାର ବନ୍ଧା ହୋଇଛି ବ୍ୟାଣ୍ଡେଜ୍ । ପାଖରେ ଖଣ୍ଡିଏ ଚୌକି ଉପରେ ବସିଛି ପୁଷ୍ପା । ହାତରେ ତା'ର ଖଣ୍ଡିଏ ସଦ୍ୟ ପ୍ରକାଶିତ ପତ୍ରିକା । ପୁଷ୍ପା ପତ୍ରିକା ପଢ଼ି ଦେବେନ୍ଦ୍ରକୁ ଶୁଣାଉଥିଲା ।)

ପୁଷ୍ପା – ପନ୍ଦର ଦିନ ମଧ୍ୟରେ ଚୀନ ପୁଣି ଆକ୍ରମଣ କରିପାରେ ; ଲଡାଖର କେତେକ ଅଞ୍ଚଳରେ ଭାରତ ଓ ଚୀନ ସୈନ୍ୟମାନେ ମୁହାଁମୁହିଁ ହୋଇ ରହିଛନ୍ତି । ଚୀନ ପକ୍ଷରୁ, ଆକ୍ରମଣ ହେବା ପରେ ପରେ ଆସାମର ଅନ୍ୟ ସୀମାରେ ଗଣ୍ଡଗୋଳ ସୃଷ୍ଟି କରିବାକୁ ପାକିସ୍ତାନ ମଧ୍ୟ ସଜବାଜ ହେଉଛି—

ଦେବ—ଯୁଦ୍ଧ ତା'ହେଲେ ନିଶ୍ଚିତ ।

ପୁଷ୍ପା—ଚୀନର ମନ୍ତ-ଗନ୍ତ ଧାହା, ଯୁଦ୍ଧଟା ଅନିଶ୍ଚିତ ବୋଲି ବି କହି ହେବ ନାହିଁ । ତା' ସାଙ୍ଗକୁ ପଡ଼ୋଶୀ ଦେଶ ପାକିସ୍ତାନ ମଧ୍ୟ ଯୁଦ୍ଧରେ ଯୋଗ ଦେବାର ଯଥେଷ୍ଟ ଆଶଙ୍କା ରହିଛି ।

ଦେବ—ହୁଁ । ତୃତୀୟ ମହାସମର ଆରମ୍ଭ ହେବ । ଏ ସୃଷ୍ଟିଟା ଧ୍ୱଂସ ହୋଇଯିବ । ପାଗଳ ପଶୁରାମ କହିଲା ପରି—ଧରା

ପୃଷ୍ଠରୁ ମାନବ ସଭ୍ୟତା ଲୋପ ପାଇଯିବ । ତା’ ପରେ ଚିରସୁନ୍ଦର ସୃଷ୍ଟିରେ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ହେବ ରାମରାଜ୍ୟ ।

ପୁଷ୍ପା—ରାମରାଜ୍ୟ ? କାହାକୁ ନେଇ ଏ ପୃଥିବୀରେ ରାମରାଜ୍ୟ ପ୍ରତିଷ୍ଠା ହେବ ଭାଇ ?

ଦେବ—କାହିଁକି, ଭୂତ-ପ୍ରେତଙ୍କୁ । ହଉ ପଢ଼—

ପୁଷ୍ପା—ଜେନିଭା । ତା ୩୧।୭। ଗତ ସପ୍ତାହରେ ମସ୍କୋରେ ଆଣବିକ ଅସ୍ତ୍ର ପରୀକ୍ଷା ନିଷେଧ ଚୁକ୍ତି ବିଟ୍ରେନ, ଆମେରିକା ଓ ରୁଷିଆ ମଧ୍ୟରେ ସ୍ୱାକ୍ଷରିତ ହୋଇଛି ।

ଦେବ – କିନ୍ତୁ କାହିଁକି ? ଧ୍ୱଂସ ଯେବେ ବିଜ୍ଞାନର ଏକାନ୍ତ ଚିନ୍ତା-ଏ ପ୍ରକାର ଚୁକ୍ତିପତ୍ର ସ୍ୱାକ୍ଷରର ଆବଶ୍ୟକତା କ’ଣ ?

ପୁଷ୍ପା—ଅନାବଶ୍ୟକ ନୁହେଁ ବୋଲି ତ ସ୍ୱାକ୍ଷରିତ ହୋଇଛି । ଏଥିରେ ତୁମର ଏ ଆପତ୍ତି କାହିଁକି ? ବିଜ୍ଞାନର ସୃଷ୍ଟି କେବଳ ଧ୍ୱଂସର କାରଣ ହୋଇ ପାରେନା ଭାଇ । ତା’ ଛଡ଼ା, ତୁମପରି ସୈନିକ ମୁହଁରେ ଏ ଭାଷା—

ଦେବ—ଶୋଭା ପାଏନା ? କିନ୍ତୁ ପୁଷ୍ପା, ସୈନିକ ହେଲେବି ମୁଁ ମଣିଷ । ମାନବ ଜାତି ପ୍ରତି ମୋର ଯଥେଷ୍ଟ ଶ୍ରଦ୍ଧା ଓ ସ୍ନେହ ରହିଛି । ମୁଁ ସେଇ ସ୍ନେହକୁ ଉପେକ୍ଷା କରିବ କେମିତି ?

ପୁଷ୍ପା – ଏଇ ଚିନ୍ତାଧାରା ତ ଆମ ଦେଶର ଗୌରବ ଭାଇ ।

ଦେବ—କିନ୍ତୁ କେତେଜଣ ବୁଝନ୍ତି—ଗୀତାର ସେଇ ଆଦର୍ଶ ? ଆମ ବେଦ-ପୁରାଣର ମହତ୍ତ୍ୱ ? ହିନ୍ଦୁ ସଭ୍ୟତାର ବିଶେଷତ୍ୱ ? ଗୀତାର ଆଦର୍ଶରେ ପୃଥିବୀର ଲୋକେ

ଅନୁପ୍ରାଣିତ ହୋଇ ପାରିଥିଲେ--ଏତେ ସବୁ ଚୁକ୍ତି ପତ୍ର ସ୍ୱାକ୍ଷର କରିବାର ଆବଶ୍ୟକତା ନ ଥାନ୍ତା ପୁଷ୍ପା । ଆଜ ଏଇ ପୃଥିବୀର ମଣିଷ ବଡ଼ ଜଟିଳ ଓ ବର୍ବର ହୋଇ ଉଠିଛି । ସେଇଥି ପାଇଁ ତ ଚିର ଶାନ୍ତିକାମୀ ଭାରତ ବିରୁଦ୍ଧରେ ଯୁଦ୍ଧ ଘୋଷଣା କରି ଚୀନ ସବୁଦିନ ପାଇଁ ବିଶ୍ୱଦରବାରରେ ଅମନୁଷ୍ୟତାର ସ୍ପଷ୍ଟ ପରିଚୟ ଦେଇଛି ।

ପୁଷ୍ପା--କିନ୍ତୁ ଭାଇ, ଗୀତାରେ ଏଇ କଥା ମଧ ଲେଖା ହୋଇଚି-ପାପର ବିନାଶ ପାଇଁ ସ୍ୱୟଂ ଭଗବାନ ବିଭିନ୍ନ ଅବତାର-ମାନ ଗ୍ରହଣ କରିଥିଲେ । ଯିଏ ତୁମେ ନିଜେ ପରା ଏଇ ମହାମନ୍ତ୍ର ମୋତେ ଶୁଣାଇ ସାନ୍ତ୍ୱନା ଦେଇଥିଲ ? ଆଜ ତେବେ ତୁମେ ଏତେ ଦୁର୍ବଳ ହୋଇ ପଡ଼ୁଚ କାହିଁକି ?

ଦେବ—(ଚମକି) ଦୁର୍ବଳ !!

ପୁଷ୍ପା--ନା —ନା —

ଦେବ—ହଁ ପୁଷ୍ପା, ମୁଁ ଦୁର୍ବଳ । ଜୀବନରେ ବଞ୍ଚି ରହି ମଧ ପଙ୍ଗୁ ହୋଇ ପଡ଼ି ରହିବାକୁ ବାଧ ହୋଇଚି ଯେତେବେଳେ—ମୁଁ ଦୁର୍ବଳ ନୁହେଁ ତ ଆଉ କଣ ?

ପୁଷ୍ପା—ପୁଣି ତୁମର ସେଇ ପାଗଳାମୀ ବାହାରିଲା ଭାଇ ?

ଦେବ—ପାଗଳ ନ ହେବ କେମିତି ପୁଷ୍ପା ? ଚୀନ ତେଣେ ଯୁଦ୍ଧ ଘୋଷଣା କରିବାକୁ ପ୍ରସ୍ତୁତ ହେଲାଣି । ଅଥଚ ମୁଁ ସୈନିକ ହୋଇ ମଧ ଇମିତି ନୀରବ, ନିସ୍ତେଜ ହୋଇ ରହିବି କେମିତି ?

ପୁଷ୍ପା—ଆଜ ପରା ଆଖିର ପଟିଟା ଖୋଲି ଦେବ । ଇମିତ ଅସ୍ଥିର ହୋଇ ଉଠୁଚ କାହିଁକ ?

ଦେବ-ତୁମେ ବୁଝିପାରିବ ନାହିଁ ପୁଷ୍ପା । ବର୍ତ୍ତମାନ ଅବସ୍ଥାରେ ପ୍ରତ୍ୟେକ ମୁହୂର୍ତ୍ତ ଯେମିତ ଗୋଟାଏ ଗୋଟାଏ ଯୁଗପରି ଜଣା ଯାଉଛି । ସୈନିକର ମନ ନେଇ ଏ ଦୀର୍ଘ ବିଳମ୍ବ ଆଉ କେତେ ବରଦାସ୍ତ କରିବ ?

ପୁଷ୍ପା—ଆଉ ମାତ୍ର ଅଳ୍ପ ସମୟ ଭାଇ । ଡାକ୍ତର ସାମନ୍ତରାୟ କଥା ଦେଇଛନ୍ତି; ଆଜ ନିଶ୍ଚୟ ତୁମର ପଟିଟା ଖୋଲି ଦେବେ ।

ଦେବ—ମୋର କାହିଁ ଭାରି ଭୟ ହେଉଚି ପୁଷ୍ପା ।

ପୁଷ୍ପା—ଭୟ ? କାହିଁକି ?

ଦେବ—କାଳେ ଯେବେ—

ପୁଷ୍ପା—ଭାଇ ! (ଦେବେନ୍ଦ୍ରର ମୁହଁ ବନ୍ଦ କରି) ଛି, ଭାଇ, ମୁହଁରେ ସେ ଅଶୁଭ କଥା ଧର ନାହିଁ । (ପୁଷ୍ପାର ଅତୀତ ଚେଇଁ ଉଠିଲା) "ଆଜ ଡାକ୍ତରବାବୁ ତୋ ମୁଣ୍ଡର ପଟିଟା ଖୋଲି ଦେବେ । ତୁ ପୁଣି ଫେରିଯିବୁ ନିଜ ଘରକୁ— ବୋଉର କୋଳକୁ—

ଦେବ—ପୁଷ୍ପା !!

ପୁଷ୍ପା—(ପ୍ରକୃତିସ୍ଥ ହୋଇ) ହଁ ଭାଇ, ଆଜ ତୁମ ଆଖିର ପଟି ଖୋଲିଯିବ । ଦୁନିଆର ଆଲୋକ ଦେଖି ପାରିବ । ନିଜର ଛାଉଣୀ ଭିତରକୁ ଲେଉଟି ଯିବ । ଯୁଦ୍ଧ କରିବ । ଜୀବନ ଦେଇ ତୁମେ ଦେଶର ମହତ୍ତ୍ୱ ରଖିବ ।

(କଥା ମଝିରେ ଝରକା ଆରପଟେ ଦେଖାଦେଲା ପାଗଳ)

ପର୍ଶୁରାମ — Impossible (ଇମ୍ପସିବଲ) ଅସମ୍ଭବ···

(ପୁଷ୍ପା ଏବଂ ଦେବେନ୍ଦ୍ର ଚମକ ପଡ଼ି ଫେରି ଚାହାଁନ୍ତି ।)

ପୁଷ୍ପା— ପର୍ଶୁରାମ !!

ପର୍ଶୁରାମ —ହଁ, ହଁ-ଅସମ୍ଭବ । ଏଇ ନିଷ୍ଠୁର ସତ୍ୟ କହେ ବୋଲି ସିନା ମଣିଷ ଆଜ ମୋତେ ପାଗଳ କହୁଛି । ପାଗଳ କହି କହି ଏଇ ମଣିଷ ଜାତିଟା ମୋତେ ସତରେ ପାଗଳ କରି ଦେଇଛି । ମଣିଷ ମଣିଷକୁ ମଣିଷର ସମ୍ମାନ ଦେଇ ଶିଖିନି ପୁଷ୍ପାଦେବୀ । ତୁମେ ଏଇ ଅବିଶ୍ୱାସୀ ମଣିଷ ଜାତିଟାକୁ ବିଶ୍ୱାସ କର ନାହିଁ । ଠକି ଯିବ । କହିଛି ତ ଥରେ—

"The world to-day is wild, with the delirium of hatred. The conflicts are cruel and unceasing in anguish. Crooked are its paths, tangled its bounds of greed."

(ପାଗଳର ପ୍ରସ୍ଥାନ)

ଦେବ—ପୁଷ୍ପା—

ପୁଷ୍ପା—(ଶୁଣି ପାରିନି)

ଦେବ—ପୁଷ୍ପା—

ପୁଷ୍ପା—ଉଁ—

ଦେବ—କ'ଣ ଏତେ ଭାବୁଚ ? କ'ଣ ପାଗଳର କଥା ? ସତରେ ପୁଷ୍ପା, ପାଗଳର ପ୍ରଳାପଟା ନିରାଟ ମିଥ୍ୟା ନୁହେଁ ।

ପୁଷ୍ପା—ସେ ପ୍ରକାର ପୃଥିବୀର ପ୍ରୟୋଜନ କ'ଣ ଭାଇ ?

ଦେବ –ନିଷ୍ପ୍ରୟୋଜନ ବ ନୁହେଁ ପୁଷ୍ପା । ପ୍ରୟୋଜନ ଅଛି ବୋଲି ତ ବଞ୍ଚି ରହିବାକୁ ମଣିଷ ସଂଗ୍ରାମ କରି ଚାଲିଛି ।

ପୁଷ୍ପା—ସେଇଟା ମଣିଷର ମୂର୍ଖତା କେବଳ ।

ଦେବ—ପୁଷ୍ପା ! !!

(ପ୍ରବେଶ କଲା ଚନ୍ଦ୍ରଧର । ହାତରେ ତାର ବେସିନ୍ ଏବଂ ଢୁଳା)

ଚନ୍ଦ—ଇହା ବାବୁ, କଣ୍ଟକଚଣ୍ଡୀ, କଲିକତା କାଳୀଙ୍କୁ କଳାବୋଦା ଦେବେ ବୋଲି ସୁମରଣା କରନ୍ତୁ ।

ଦେବ—କରେ, ହଠାତ୍ ତୋର ଏତେ ଭକ୍ତି କାହିଁକି ?

ଚନ୍ଦ—ଅବକା ପଟି ପରି ଖୋଲି ହେବ ।

ଦେବ—(ହସିଦେଇ) ଆଚ୍ଛା···ଆଚ୍ଛା

(ପୁଷ୍ପା ଆଖି ବନ୍ଦ କରି ନାନା ଦିଅଁ ଦେବତାଙ୍କୁ ସୁମରଣା କଲି । ଇତି ମଧ୍ୟରେ ଚନ୍ଦ୍ରଧର ବେସିନ୍ ପ୍ରଭୃତି ଯଥା ସ୍ଥାନରେ ରଖିଦେଲା ।)

ଯନ୍ତନ୍ଦ୍ର–(ଭିତରୁ) ଚନ୍ଦ୍ରଧର—

ଚନ୍ଦ—ଯାଉଚି ଆଜ୍ଞା ! ଭାରି ଇହା । ମଣିଷ ଏଇଠି ମେସିନ ହେଇଗଲାଣି । (ପ୍ରସ୍ଥାନ)

ଦେବ—ପୁଷ୍ପା ! ପାଣି ଗିଲାସେ ଦିଅ । (ଦୀର୍ଘନିଶ୍ୱାସ)

ପୁଷ୍ପା—ଇମିତି ଘ୍ରାନିଆ ହେଇ ଯାଉଚ କାହିଁକି ? ଭଗବାନ ଆମର ଭରସା, କିଛି ଭୟ କର ନାହିଁ । (ପାଣି ଗିଲାସେ ହାତରେ ଧରାଇ ଦେଇ) ନିଅ --

(ଦେବେନ୍ଦ୍ର ଭୟରେ ଡକ୍-ଡକ୍ କରି ଗିଲାସେ ପାଣି ପିଇଗଲା ।)

ଦେବ—ଜାଅ—(ଖାଲି ଗିଲାସ୍‌ଟା ଦେଉ-ଦେଉ, ଗିଲାସ୍‌ଟା ହାତରୁ ଖସି ପଡ଼ିଲା ।) ଓଃ; ଖସି ପଡ଼ିଲା ? ଭାଙ୍ଗି ଯାଇନି ତ ?
(ପୁଷ୍ପା ଭଙ୍ଗା ଗିଲାସ୍ ଚକ୍ରୁ ଉଠାଇଲା ।)

(ପ୍ରବେଶ କଲେ ଡା: ସାମନ୍ତରାୟ, ଡା: ଯତିନ୍ଦ୍ର ଏବଂ ବେଦେହୀ ଚନ୍ଦ୍ରଧର ।)

ସାମନ୍ତରାୟ—ହ୍ୟାଲୋ ଦେବେନ୍ଦ୍ର—

ଦେବ—ନମସ୍କାର—

ସାମନ୍ତରାୟ—ନମସ୍କାର—

(ବ୍ୟାଣ୍ଡେଜ୍ ଖୋଲା ହେଲା । ବ୍ୟାଣ୍ଡେଜ୍ ଖୋଲା ହେବା-ସମୟରେ ପୁଷ୍ପା ବଡ଼ ଆକୁଳ ଓ ବ୍ୟାକୁଳରେ ମନେ ମନେ ନାନା ଦିଅଁ ଦେବତାଙ୍କୁ ସୁମରଣା କରୁଥିଲା ।)

ସାମନ୍ତରାୟ—(ଆଖି ଆଗରେ ଅଙ୍ଗୁଳି ଦେଖାଇ) କିଛି ଦେଖି ପାରୁଛନ୍ତି ?

ଦେବ—(ଆଖି ଖୋଲିବାକୁ ଇଚ୍ଛା କରି ମଧ୍ୟ ଭୟରେ ଆଖି ଖୋଲି ନ ଥିଲା ।)

ସାମନ୍ତରାୟ—ଆଖି ଖୋଲି ଦେଖନ୍ତୁ—

ଦେବ—(ଆଖି ଖୋଲିଲା)

ସାମନ୍ତରାୟ—କିଛି ଦେଖି ପାରୁଛନ୍ତି ?

ଦେବ—(ନୀରବ, ମୁହଁରେ ହତାଶା)

ସତ୍ତନ୍ଦ୍ର—(ଓଦା ତୁଳାରେ ଦେବେନ୍ଦ୍ରର ଦୁଇଟି ଆଖି ସଫା କଲେ ।)

ସାମନ୍ତରାୟ—ଦେଖି ପାରୁଛନ୍ତି ?

ଦେବ—ଡାକ୍ତର !! ମୁଁ କିଛି ଦେଖି ପାରୁନି ଡାକ୍ତର । ସବୁ ଖାଲି ଅନ୍ଧାର !

ପୁଷ୍ପା—ଏଁ…ଏ କ'ଣ ହେଲା ଡାକ୍ତରବାବୁ !!

ସାମନ୍ତରାୟ—(ଆଖି ପରୀକ୍ଷା କରି ହତାଶ ହୋଇ ପଡଲେ ।) Execuse me ଦେବେନ୍ଦ୍ର—(ପ୍ରସ୍ଥାନ)

ଦେବ—ଡକ୍ଟର !! ମୋତେ ଟିକିଏ ବିଷ ଦେଇ ମାରି ଦେଇ ପାରିଲେ ନାହିଁ ।

ପୁଷ୍ପା—ଭାଇ !!

ଦେବ—ବଞ୍ଚି ରହିବାରେ ମୋର ଆଉ କି ପ୍ରୟୋଜନ ଅଛି ପୁଷ୍ପା !

ପୁଷ୍ପା—ଭାଇ !!

(ଅସିତ୍ର ପାଗଳ)

ଦେବ—ପୁଷ୍ପା !!! (କାନ୍ଦି ଉଠିଲା)

ପଶୁରାମ—ଇମିତି କାନ୍ଦିଲେ କ'ଣ ଆଖି ଫେରି ଆସିବ ପୁଷ୍ପା .

ପୁଷ୍ପା—ପଶୁରାମ !!!

ପର୍ଶୁରାମ—(ଜୋରରେ ହସି ଉଠିଲା) କହିଥିଲି ନା—

"The world to-day is wild, with the delirium of hatred. The conflicts are cruel and unceasing in anguish. Crooked are its paths, tangled its bounds of greed."

(ହସି ହସି ଚାଲିଗଲା)

—ଉପ—

ବିଶ୍ରାମ

"ଦ୍ୱିତୀୟାର୍ଦ୍ଧ"

୧ମ ଦୃଶ୍ୟ

(କକ୍ଷ । ସୁନ୍ଦର ସାଜ-ସଜ୍ଜା । Stand ଦେହରେ ଝୁଲୁଛି ଅର୍ଦ୍ଧାଙ୍କିତ ଖଣ୍ଡିଏ ମାନଚିତ୍ର । ସମୟ—ରାତ୍ର ପ୍ରାୟ ଆଠ । ବାହାରେ ଚନ୍ଦ୍ରର ସ୍ନିଗ୍ଧ ଜ୍ୟୋତ୍ସ୍ନା । ପ୍ରଭାତ ବଡ଼ ବିଷର୍ଣ୍ଣ ବଦନରେ ଚାହିଁ ରହିଛି ଆକାଶର ଚନ୍ଦ୍ରକୁ । ରେଡ଼ିଓରୁ ଭାସି ଆସୁଛି ସମ୍ବାଦ—)

—ସଂବାଦ—

ଆପଣମାନେ ଆକାଶବାଣୀରୁ ଓଡ଼ିଆରେ ସମ୍ବାଦ ଶୁଣୁଛନ୍ତି । ଭାରତର ଉତ୍ତର ସୀମାନ୍ତର ପୂର୍ବାଂଶରେ କମ୍ୟୁନିଷ୍ଟ ଚୀନ ୫୧ଟି ସାମରିକଘାଟି ପ୍ରତିଷ୍ଠା କରି କଲମ୍ବୋ ପ୍ରସ୍ତାବକୁ ଭଙ୍ଗ କରିଛି । ଏହି କଥା ଭାରତ ସରକାର ସଂଯୁକ୍ତ ଆରବ ସାଧାରଣତନ୍ତ୍ର ସରକାରଙ୍କୁ ଜଣାଇ ଦେଇଛନ୍ତି । କାଏରୋ ସମ୍ବାଦ ପତ୍ର "ଆଲ୍‌ଅହରାମ୍" ଗତ କାଲି ଏହା ପ୍ରକାଶ କରିଛନ୍ତି । (ଝରକା ନିକଟରୁ ପ୍ରଭାତ ଫେରି ଆସିଲା ।) ଏଠାରେ ପହଞ୍ଚିଥିବା ଅନ୍ୟ ଏକ ସମ୍ବାଦରୁ ପ୍ରକାଶ ଯେ—"ଜୈଲା" ସହର ସବ୍‌ଡିଭିଜନ୍ ଚାରିଆଡ଼େ ପାକିସ୍ତାନୀ ସୈନ୍ୟ ସମାବେଶ ଓ ପରିଖା ଖନନ

କାର୍ଯ୍ୟ ବୃନ୍ଦଥିବାରୁ ବିପୁଳ ସଟକାର ପୂର୍ବ ପାକସ୍ତାନୀ ସରକାରଙ୍କୁ ତୀବ୍ର ପ୍ରତିବାଦ ଜଣାଇଛନ୍ତି । × × × ଖେଳ ଖବର । କଟକ ବାରବାଟି ଷ୍ଟାଡ଼ିୟମରେ ଆନ୍ତର୍ଜାତିକ କ୍ରିକେଟ୍ ପ୍ରତିଯୋଗିତାର ଅଷ୍ଟମ ଦିବସରେ—(ପ୍ରଭାତ ରେଡ଼ିଓ ବନ୍ଦ କରି ଦେଲା । ପ୍ରବେଶ କଲା ଲୀଳା । ହାତରେ ତା'ର ଥିଲା ଗିଲାସେ ଗରମ ଦୁଧ ।)

ଲୀଳା—ହଠାତ୍ ରେଡ଼ିଓଟାକୁ ବନ୍ଦ କରି ଦେଲେ ଯେ ?

ପ୍ରଭାତ—ଶୁଣିବାର ଆଗ୍ରହ ନ ଥିଲା ।

ଲୀଳା—ବର୍ତ୍ତମାନ ଅବସ୍ଥାରେ ରେଡ଼ିଓ ସମ୍ବାଦଟା କେବଳ ଆମ ଅନୁଷ୍ଠାନର ସମ୍ବଳ । ତାକୁ ନ ଶୁଣିଲେ ଆମର ଭବିଷ୍ୟତ କର୍ମପନ୍ଥା ଠିକ୍ କରିବା କେମିତି ?

ପ୍ରଭାତ—ତୁମର ଆଉ କିଛି କହିବାକୁ ଅଛି ?

ଲୀଳା—ନା, ନିଅନ୍ତୁ (ଦୁଧ ଦେବା)

ପ୍ରଭାତ—ମୋ ପେଟର ଅବସ୍ଥା ଭଲ ନାହିଁ ଲୀଳା । ତୁମେ ଯାଅ—

ଲୀଳା—ନ ଖାଇଲେ ତ ମୁଁ ଯାଇ ପାରିବିନି ।

ପ୍ରଭାତ କ'ଣ ଜୋର୍ କରି ଖୁଆଇବ ?

ଲୀଳା—ଆପତ୍ତି କ'ଣ ? ସେ ତ ମୋର କର୍ତ୍ତବ୍ୟ

ପ୍ରଭାତ—ମୁଁ ଯଦି କହେ—ତୁମର ସେଇ କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ବର୍ତ୍ତମାନ ମୋ ନିକଟରେ ଅର୍ଥ ହୀନ ।

ଲୀଳା—ଓଃ, ଓଡ଼ିଆଭାଷାରେ ଅର୍ଥ ହୀନ ଶବ୍ଦ ମଧ୍ୟ ରହିଛି ତା' ହେଲେ ?

ପ୍ରଭାତ—ଲୀଳା—

ଲୀଳା - ପିଇ ଦିଅନ୍ତୁ । ଥଣ୍ଡା ହୋଇଯିବ ।

ପ୍ରଭାତ - ଦେଖୁଚି ବଡ଼ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ପ୍ରକୃତିର ଲୋକ ତୁମେ !

ଲୀଳା—ଓ, ଏତେଦିନ ପରେ ତା'ହେଲେ ମୋତେ ଚିହ୍ନି ପାରିଲେ ? ସେ ମୋ ଭାଗ୍ୟ···ନିଅନ୍ତୁ···

ପ୍ରଭାତ—ଅଯଥା ଜୋର୍ କରି ମୋତେ ବିରକ୍ତ କର ନାହିଁ ଲୀଳା ! ତୁମେ ଯାଅ··ମୁଁ ଆଉ ରୋଗୀ ନୁହେଁ ଯେ—ମୋତେ ସବୁଦିନ ପରି ଆ'ଜ ମଧ୍ୟ ଜୋର୍ କରି ଖୁଆଇ ଦେବ ।

ଲୀଳା—ଆପଣ ତ ଆଉ ଡାକ୍ତର ନୁହଁନ୍ତି । Overseer (ଓଭରସିୟର) ଆପଣ ନିଜ ମନକୁ ରୋଗୀ ନୁହନ୍ତି ବୋଲି କେମିତି ଯେ ସିଦ୍ଧାନ୍ତ କରି ପାରିଲେ···

ପ୍ରଭାତ—ଓଃ, ଲୀଳା !

ଲୀଳା—ମଦ ଖାଇବେ ?

ପ୍ରଭାତ—ମୋତେ ଉପହାସ କରୁଚ ଲୀଳା ?

ଲୀଳା--ନା-ନା-ମୁଁ ଉପହାସ କରୁନି । ଆପଣ ଇମିତି ଭୁଲ୍ ବୁଝୁଛନ୍ତି କାହିଁକି ? ମଦର ସୃଷ୍ଟି ମଣିଷ ପାଇଁ । ଆପଣ ନ ଖାଇବେ କାହିଁକି ? କ'ଣ, ଗିଲାସେ ଆଣି ଦେବି ?

ପ୍ରଭାତ—ତୁମେ ସତ କହୁଚ ଲୀଳା ?

ଲୀଳା—କ'ଣ କେବେ ମିଛ କହିବା ଶୁଣିଛନ୍ତି ?

ପ୍ରଭାତ—ନା, ହେଲେ— ବିଶ୍ୱାସ କରି ପାରୁନି ।

ଲୀଳା—କାହିଁକି ?

ପ୍ରଭାତ—ଯେଉଁ ହାତରେ ଦୁଧ ଦେବାକୁ ଆସିଚ—ସେଇ ହାତରେ ତୁମେ କ'ଣ ମଦ ଦେଇ ପାରିବ ?

ଲୀଳା—ମଣିଷର ଯେ ଦୁଇଟି ହାତ—ସେ କଥା କାହିଁକି ଭୁଲି ଯାଉଛନ୍ତି ?

ପ୍ରଭାତ—ସୁନ୍ଦର ଯୁକ୍ତି କରି ଜାଣ ତ ଲୀଳା ।

ଲୀଳା—ପିଇ ଦିଅନ୍ତୁ । ମୁଁ ଠିକ୍ ସମୟରେ ମଦ ପହଞ୍ଚାଇ ଦେବି । ନିଅନ୍ତୁ—(ଦୁଧ ଗିଲାସ୍ ଦେଲା ।)

ପ୍ରଭାତ—(ଦୁଧ ପିଉ ପିଉ) ଗୋଟିଏ କଥା ପଚାରିପାରେ ଲୀଳା ?

ଲୀଳା—ଗୋଟିଏ କାହିଁକି, ଯେତୋଟି ଇଚ୍ଛା—ପଚାରନ୍ତୁ ।

ପ୍ରଭାତ—ମୁଁ ନିଶାଖାଏ ବୋଲି ରମେଶବାବୁ ମୋତେ ଘୃଣା କରନ୍ତି । ତୁମେ ଘୃଣା କରୁନା ତ ?

ଲୀଳା—ମଣିଷକୁ ମଣିଷ କ'ଣ ଘୃଣା କରି ପାରେ ?

ପ୍ରଭାତ—ଏ ସବୁ ମନଗଢ଼ା କଥା ନୁହେଁ ତ ?

ଲୀଳା—କଥା ଗଢ଼େ କବି । ମୁଁ ତ କବି ନୁହେଁ, ସାମାନ୍ୟ ସେବିକା ।

ପ୍ରଭାତ—ତଥାପି ତୁମେ ନାରୀ—

ଲୀଳା—ମନା ତ କରୁନି ।

ପ୍ରଭାତ—ନାରୀର ମନ କ'ଣ ଏତେ କଠିନ ?

ଲୀଳା—ଉଁ, ଗୀତ ଗାଇବି ?

ପ୍ରଭାତ—ଗୀତ ଗାଇବ ?

ଲୀଳା – ହଁ । ଶୁଣିବାର ଆଗ୍ରହ ଅଛି ତ ?

ପ୍ରଦ୍ୟୋତ—(ଲୋଭକାତ୍ର ଆଖିରେ ଚାହିଁଲ)

ଲୀଳା—ଗାଇବ । କିନ୍ତୁ, ଗୋଟାଏ ସର୍ତ୍ତରେ—

ପ୍ରଦ୍ୟୋତ—କ'ଣ ?

ଲୀଳା – କଥା ରଖିବେ ତ ?

ପ୍ରଦ୍ୟୋତ —କ' କଥା ?

ଲୀଳା—ଆଗ ମୋ ଦେହ ଛୁଇଁ ନିୟମ କରନ୍ତୁ, କହିବ ।

ପ୍ରଦ୍ୟୋତ—ହଉ, ହେଲ । (ଦେହ ଛୁଇଁ) ନିୟମ କଲି—କଥା ନିଶ୍ଚୟ ରଖିବି ।

ଲୀଳା—ଆପଣ ଏଣିକି ଆଉ ନିଶାପାନ କରିବେ ନାହିଁ ତ ?

ପ୍ରଦ୍ୟୋତ – (ଚମକି) ଲୀଳା !!

ଲୀଳା – ଦେଖନ୍ତୁ ତ, ପନ୍ଦରଦିନ ହୋଇଗଲା, ହେଲେ ଏ ମାନଚିହ୍ନଟା ଅଙ୍କା ହୋଇ ପାରିଲା ନାହିଁ । ନୂତନ-ନୂତନ ଗୁପ୍ତରାସ୍ତାର ସନ୍ଧାନ ନ ପାଇ ତେଣେ ଆମ ଫୌଜ ବିଶେଷ ହଇରାଣ ହେଉଛି । ଆଗକୁ ଆଗେଇ ପାରୁନି । ତେଣେ ଚୀନ, ଅନ୍ୟ ଦିଗରେ ପାକିସ୍ତାନ ଅତର୍କିତ ଭାବେ ଯୁଦ୍ଧ ଘୋଷଣା କରିବାକୁ ପ୍ରସ୍ତୁତ ହୋଇ ପଡ଼ିଲେଣି । ଅଥଚ ଆପଣ ସବୁବେଳେ ମଦ ଖାଇ, ମାତାଲ ହୋଇ ପଡ଼ି ରହିଲେ । ଆପଣ ନିଜେ କୁହନ୍ତୁ ତ—ଆପଣଙ୍କର ଏ ପ୍ରକାର ଅବହେଳା କ'ଣ ଉଚିତ ହେଉଛି ?

ପ୍ରଦ୍ୟୋତ—କିନ୍ତୁ ଲୀଳା—

ଲୀଲା—ମୁଁ ଜାଣେ, ନିଜର ଲୋକଙ୍କୁ ହରାଇ ଆପଣ ନିଶ୍ଚିନ୍ତ ହୋଇ ରହିପାରୁ ନାହାଁନ୍ତି । ସେଇଥି ପାଇଁ ନିଶା ଖାଇ-ସବୁ କଥା, ସବୁ ଦୁଃଖ ଭୁଲି ଯିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରୁଛନ୍ତି । କୁହନ୍ତୁ ତ—ନିଜର ସାମାନ୍ୟ ଦୁଃଖ ପାଇଁ ଆମର ହଜାର-ହଜାର ଫୌଜଙ୍କୁ ପଥଦଣା କରି ପରାସ୍ତ କରିବା କଣ ଆପଣଙ୍କର ଉଚିତ ହେବ ? ଆପଣ ଆମ ଫୌଜର ପଥ-ପ୍ରଦର୍ଶକ । ଆପଣଙ୍କ ଉପରେ ଭରସା ରଖି ଆମର ଫୌଜ ଜୀବନ ଦେବାକୁ ଆଗେଇ ଯାଉଛି ସମର ଭୂମି ଉପରକୁ । ଅଥଚ ଆପଣ-ମାରିବ, ନିସ୍ତେଜ, ମାତାଲ । କୁହନ୍ତୁ ତ ମଦ ଖାଇଲେ କଣ ନିଜର ଲୋକ ଫେରିଆସିବେ ?

ପ୍ରଭାତ—ତୁମେ ସେ ଦୁଃଖ ବୁଝିପାରିବ ନାହିଁ ଲୀଳା । ତୁମେ ନର୍ସ । ଜନ୍ମ ଓ ମରଣ ସଙ୍ଗେ ତୁମେ ନିତି ଲୁଚକାଳି ଖେଳ । ତେଣୁ ତୁମର ମରଣରେ ଦୁଃଖ ନାହିଁ କି ଜନ୍ମରେ ଆନନ୍ଦ ନାହିଁ । ହେଲେ ମୁଁ···

ଲୀଳା - ହୋଇପାରେ । ମରଣର ଦୁଃଖ, ଜନ୍ମର ଆନନ୍ଦ ମୋ ପାଇଁ ହୁଏତ ମୂଲ୍ୟହୀନ । କିନ୍ତୁ; କୁହନ୍ତୁ ତ—ଆପଣଙ୍କ ଉପରେ ଭରସା ରଖି ଆମର ହଜାର-ହଜାର ଜଓ୍ୟାନ ଯଦି ମରଣ ବରଣ କରନ୍ତି—ସେ ଦୁଃଖ—

ପ୍ରଭାତ—ଓଃ, ବନ୍ଦ କର ଲୀଳା । ସେ ଅଶୁଭ ପରିକଳ୍ପନା କରି ବସ ନାହିଁ ।

ଲୀଳା—ନ କରିବି କେମିତି ? ଆପଣଙ୍କ ପରି ଆମ ଲୋକେ ଯଦି ମାରିବ, ନିସ୍ତେଜ, ମାତାଲ ହୋଇ ପଡ଼ି ରହନ୍ତି···ଏ ଦେଶର ଅବସ୍ଥା କ'ଣ ହେବ—କିଛି କଳ୍ପନା କରି ପାରୁଚନ୍ତି ?

ପ୍ରଭାତ—ମୁଁ ସବୁ ବୁଝି ପାରୁଚ ଲୀଲା । ତଥାପି—

ଲୀଲା—(ପେନ୍‌ସିଲ୍ ଦେଇ) ପେନ୍‌ସିଲ୍ ନିଅନ୍ତୁ । ମାନଚିତ୍ରଟିକୁ ଶେଷ କରି ଦିଅନ୍ତୁ । ଉଠନ୍ତୁ—

ପ୍ରଭାତ—(ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ହୋଇ ଲୀଲାକୁ ଚାହିଁ ରହିଲା)

ଲୀଲା—(ହାତ ଧରି ଉଠାଇ ଦେଲା) ଉଠନ୍ତୁ ନା—(ପେନ୍‌ସିଲ୍ ଧରାଇ ଦେଇ ଦେଇ) ଧରନ୍ତୁ—ହିଁ, ଆରମ୍ଭ କରନ୍ତୁ···

ପ୍ରଭାତ—(ପୂର୍ବପରି ଲୀଲାକୁ ଲୋଭିଲା ଆଖିରେ ଚାହିଁ ରହିଛି ।)

ଲୀଲା—ଇମିତି ଚାହିଁ ରହିଲେ ଯେ ?

ପ୍ରଭାତ—(ପ୍ରକୃତିସ୍ଥ ହୋଇ) ନା, ଏଇ—

ଲୀଲା—(ପ୍ରଭାତର ମନକଥା ବୁଝିପାରି ଟିକିଏ ହସି ଦେଲା) ମୁଁ କହିଚି ତ—ଯେଉଁ ଦେଶରେ କୁଆ, କୁକୁଡ଼ା, କୁମ୍ଭାଟୁଆ ନାହିଁ—ସେଇ ଦେଶରେ କ'ଣ ରାତି ପାହେ ନାହିଁ ?

ପ୍ରଭାତ—(ଆଶାନ୍ୱିତ ଆଖିରେ ଖାଲି ଚାହିଁ ରହିଲା)

ଲୀଲା—ଆରମ୍ଭ କରନ୍ତୁ ନା—

ପ୍ରଭାତ—ଆଚ୍ଛା—

(ମାନଚିତ୍ର ଆଙ୍କିବାକୁ ଆରମ୍ଭ କଲା । ଲୀଲା ଝରକା ନିକଟରେ ଠିଆ ହୋଇ ଆକାଶର ଚାନ୍ଦକୁ ଚାହୁଁଥିଲା । ପ୍ରଭାତ ବାରମ୍ବାର ଫେରି ଚାହୁଁଥିଲା । ଉଭୟଙ୍କର ଆଖିରେ ଆଖିର ମିଳନ ହେଲେ—ପ୍ରଭାତ ପ୍ରକୃତିସ୍ଥ ହୋଇ ପୁଣି ନିଜ କର୍ମରେ ମନ ଦିଏ ।)

ଲୀଲା—(ଉଭୟଙ୍କର ଆଖିରେ ଆଖି ମିଳନ ବେଳେ) ହୁଁ ହୁଁ—

ପ୍ରଭାତ—(ହସି ଦେଇ) ଆଚ୍ଛା—(ପୁଣି ମାନଚିତ୍ର ଆଙ୍କିବା)

ଲୀଳା—ଗୀତ ଗାଇଲା । ଗୀତର ପ୍ରତ୍ୟେକ ଛନ୍ଦରେ ଆମୋଦର ଓ ଉନ୍ମାଦ ହୋଇ ଝଟିଲା ପ୍ରଭାତ । ଲୀଳା ଗୀତ ଗାଇ ପ୍ରେମିକା ରୂପରେ ଅଭିନୟ କେବଳ କରୁଥିଲା । ମାନଟଏଟିକୁ ଯଥା ସମୟରେ ଶେଷ କରାଇ ଦେବା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ··· ଲୀଳାର ଏଇ ଅଭିନୟ ।)

—ଗୀତ—

ଆ······ରେ······ଆ······
ଆ······ଆ······ଆ ······
ନୂଆ ଶରତର ନୀଳ ସୋହାଗୀ
ବଉଦର ଝିଲ ମିଲ, ଶୁଭ୍ର ଉତ୍ତରୀ ମେଲ, ଆ···ରେ···
ଜାଗିଛି ଧରଣୀ ଅଭିସାରେ ॥ ଆ···ରେ···
ନୀଳ କବରୀରେ ତାରାର କରବୀ
ସାଜେ ବଗ ବଧୂ ମହକେ ସୁରଭି ।
ଜ୍ୟୋସ୍ନା ଶିହରେ ଗୁରୁ ଚବୁକରେ,
ଶେଫାଳିକା ସହି ଛୁଟେ ଶେଯ ପାରେ ॥ ଆ···ରେ···
ଫାଲ୍‌ଗୁନୀ ମର୍ମର ମନତଳେ ଜୁଆରେ,
ଅକୁହା ମିନତି କେତେ ଅଜଣାରେ ଜୁହାରେ;
ମଧୁର ମଧୁର ଲାଗେ ସପନ ଲହଡ଼ି ଭଙ୍ଗେ
ନହୁଲୀ ଗୁମର ସାରେ ଯୌବନ ମହକ ଧାରେ···ଆ···ରେ···

(ଗୀତାନ୍ତେ ବାହାରୁ ପ୍ରବେଶ କଲେ ରମେଶ ବାବୁ ।)

ରମେଶ—ବାଃ, ସୁନ୍ଦର ଗାଇ ଜାଣ ତ ଲୀଳା ?

ଲୀଳା—ନାଇଁ ସାର୍ ଏମିତି—

ରମେଶ—ଆଚ୍ଛା—ଆଚ୍ଛା—(ହସିଲେ, ଲୀଳାର ମୁହଁରେ ସରମର ଅଭିନୟ) ହଁ ପ୍ରଭାତ, ବର୍ତ୍ତମାନ ତୁମକୁ ଟିକଏ ବାହାରକୁ

ଯିବାକୁ ପଡ଼ିବ । ଆଜି ପ୍ରକାଶ ଦୁଇଟି ଗୁମ୍ଫା ଆବିଷ୍କାର କରିଛି । ସେଇ ଗୁମ୍ଫା ଭିତରେ ଆମର ପଦାତିକ ଫୌଜ ଆତ୍ମଗୋପନ କରି ରହିବ । ଆମର ପ୍ରଥମ ଗୁପ୍ତଘାଟୀରେ ପ୍ରକାଶ ତୁମକୁ ଅପେକ୍ଷା କରିଚି । ତୁମେ ଆଜି ରାତାରାତି ଗୁମ୍ଫାଟିକୁ ସଜାଡ଼ି ଦେଲେ କାଲି ଦିନ ବାରଟା ସୁଦ୍ଧା ଆମର ପଦାତିକବାହିନୀ ସେଠାରେ ପହଞ୍ଚିବ ।

(ପ୍ରଭାତ ଲୀଳାକୁ ଚାହିଁଲା)

ଲୀଳା—ଯାଆନ୍ତୁ ନା—

ପ୍ରଭାତ—(ସମ୍ମତି ଜଣାଇବାକୁ ବାଧ୍ୟ ହେଲା)

ରମେଶ—ହଁ ପ୍ରଭାତ, ଆଜି ରାତି ଭିତରେ ଯେମିତି କାମଟା ଶେଷ ହୁଏ — ଏଁ ?

ପ୍ରଭାତ—ଆଜ୍ଞା—(ପ୍ରସ୍ଥାନ)

ଲୀଳା – ସାର୍, ଆପଣ ଟନିକ୍ ଖାଇଲେଣି ?

ରମେଶ—ଖାଇଲି ଆଉ କେତେବେଳେ ?

ଲୀଳା—ଅଜ୍ଞା, ମୁଁ ଆଣି ଦେଉଚି—

(ଲୀଳା ଘର ଭିତରକୁ ଗଲା । ରମେଶ ମାନଚିତ୍ରଟିକୁ ଷ୍ଟାଣ୍ଡ୍ ଦେହରୁ ଉଠାଇ ଆଣି ପରୀକ୍ଷା କଲେ । କିମିଷକ ପରେ ଟନିକ୍ ସହ ପ୍ରବେଶ କଲା ଲୀଳା ।)

ଲୀଳା—ନିଅନ୍ତୁ ସାର୍—

ରମେଶ—(ଟନିକ୍ ପିଇସାରି) ଆଜି ପ୍ରଭାତର ପାଗଳାମୀ ବାହାରି ନାଇଁ ତ ?

ଲୀଳା—ପାଗଳାମୀ ବାହାର କରିବାକୁ ଅବସର ଥିଲେ ସିନା ! ମୋତେ ପର ଆଜ ଉନ୍ମତ୍ତ ପ୍ରେମିକାର ଅଭିନୟ କରିବାକୁ ପଡ଼ିଲା ।

ରମେଶ—ସତେ ? ମୁଁ ଭାବିଥିଲି—ତୁମେ କେବଳ ନର୍ସ । ତୁମେ ଯେ ଜଣେ ଦକ୍ଷ ଅଭିନେତ୍ରୀ—ସେଇ ଧାରଣା ମୋର ନ ଥିଲି ।

ଲୀଳା—ଅଭିନୟ କରେ ବୋଲି ତ ସେବିକା ହୋଇ ପାରିଲି । ନଚେତ୍-ପାରନ୍ତି କୁଆଡ଼ୁ ?

ରମେଶ— କାହିଁକି ? ଜାୟା, ଜନନୀ, ଭଗିନୀ-ଏଇ ତିନି ରୂପ-ଗୁଣ ଯେଉଁ ନାରୀର ଜନ୍ମ । ତୁମେ ବିଫଳ ହେବ କାହିଁକି ?

ଲୀଳା—କିନ୍ତୁ ସାର୍—

ରମେଶ—କି'ଣ ?

ଲୀଳା—ଇମିତି ଅଭିନୟ କରି ଲୋକଙ୍କୁ ଠକିବା ମୋର କି'ଣ ଉଚିତ ହେଉଚି ?

ରମେଶ—ଅନୁଚିତ ବି ନୁହେଁ ଲୀଳା । କାରଣ, ରୋଗୀର ମନ ଜାଣି ସେବା କରିବା ତୁମର ଧର୍ମ ।

ଲୀଳା—ତଥାପି ସାର୍ - ପ୍ରତ୍ୟେକ କଥାର ତ ସୀମା ଅଛି ?

ରମେଶ—ଓ, ତୁମେ ତା' ହେଲେ—

ଲୀଳା – ନା-ନା-ଅଯଥା ସନ୍ଦେହ କରନ୍ତୁ ନାହିଁ ।

ରମେଶ —ତେବେ ତୁମ ମନରେ ଏ ଦୁର୍ବଳତା କାହିଁକି ?

ଲୀଳା—ସେ କଥା ମୁଁ ବି ନିଜକୁ ପ୍ରଶ୍ନ କରୁଚି ସାର୍ । କିନ୍ତୁ କିଛି ଉତ୍ତର ପାଉନି ।

ରମେଶ—ନାରୀର ଉଚ୍ଛୃଙ୍ଖଳ ମନ ନେଇ ତୁମେ ଚନ୍ଦ୍ରାକର ବୋଲି ଉତ୍ତର ପାଉନ ।

ଲୀଳା—(ଚମକି) ସାର୍ !!

ରମେଶ—ଏଇ ମନ ନେଇ ତୁମେ ସଂକଳ୍ପ କରିଥିଲ ଲୀଳା ? ଏଇ ତେବେ ତୁମର ଆଦର୍ଶ ?

ଲୀଳା—ମୋତେ ବିଶ୍ୱାସ କରନ୍ତୁ ସାର୍ ! ମୁଁ—

ରମେଶ—ଦୁର୍ବଳ !

ଲୀଳା—ସାର୍ !!

ରମେଶ—ତୁମେ ଯାଇ ପାର ଲୀଳା । ତୁମପରି ଉଚ୍ଛୃଙ୍ଖଳା ନାରୀ-ମାନଙ୍କୁ ମୋ ଅନୁଷ୍ଠାନରେ ସ୍ଥାନ ନାହିଁ ।

ଲୀଳା—କିନ୍ତୁ ସାର୍—

ରମେଶ—ଅଯଥା କୈଫିୟତ ଦେବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କର ନାହିଁ ଲୀଳା ।

ସନିଆ—(ପ୍ରବେଶ) ସାଆନ୍ତେ—ଖାଇବ ଆସ ।

ରମେଶ—ଚାଲ୍ ଯାଉଚି—

ସନିଆ—ମଲ, ରୁଟିଗୁଡ଼ାକ ଥଣ୍ଡା ହୋଇଯିବ ଯେ ? ଆସ—

ରମେଶ—ଆଚ୍ଛା-ଆଚ୍ଛା—(ପ୍ରସ୍ଥାନ)

(ଲୀଳା କିଛି ସମୟ ପାଇଁ ଅପଲକ ଆଖିରେ, ବିଷର୍ଣ୍ଣ ବଦନରେ ଚାହିଁ ରହିଲା ରମେଶବାବୁଙ୍କ ଯିବା ବାଟକୁ । ପରେ-ଫେରି ଆସି ବଡ଼ ଚିନ୍ତିତ ମନରେ ଚୌକି ଉପରେ ବସିଲା । ଦୀର୍ଘ ଚିନ୍ତା ପରେ—ଟେବୁଲ ଉପରେ ପଡ଼ିଥିବା କଲମଟିକୁ ଉଠାଇ ଖଣ୍ଡିଏ ଚିଠି ଲେଖିବାକୁ ଆରମ୍ଭ କଲା । ଚିଠିଟା ଲେଖିସାରି ବଡ଼ ଚିନ୍ତିତ ମନରେ କଲମ

କାମ୍ପଡ଼ିଲ, ହଠାତ୍ ତା'ର ଦୃଷ୍ଟି ପଡ଼ିଗଲା—କଲମ ଦେହରେ ଲେଖା ହୋଇଥିବା ନାଆଁ ଉପରେ । ଲୀଳା ଚମକି ଉଠିଲା)

ଲୀଳା—ପ୍ରଭାତ !!

ଥାନାଅଫିସର—(ଅନ୍ତରାଳରୁ) କଣ୍ଟୁଚିତ ଚିହ୍ନିବାର ଉପାୟ ନାହିଁ । ଗୋଟାଏ ଶବ ଦେହରୁ ଖଣ୍ଡିଏ କଲମ ପାଇଚୁ । ତା' ଦେହରେ ଲେଖା ହୋଇଚି "ପ୍ରଭାତ ।"

ଲୀଳା -(ଅତି ଆନନ୍ଦରେ) ସାର୍-ସାର୍

ରମେଶ—(ପ୍ରବେଶ) କ'ଣ ଲୀଳା ?

ଲୀଳା—ପ୍ରଭାତବାବୁଙ୍କ ସ୍ତ୍ରୀ ମରି ନାହାନ୍ତି ସାର୍ । ସେ ଜୀବନରେ ଅଛନ୍ତି ।

ରମେଶ—(ବିସ୍ମୟେ) ଜୀବନରେ ଅଛନ୍ତି ?

ଲୀଳା—ହଁ ସାର୍ । ଡାକ୍ତରଖାନାର ସେବିକା ପୁଷ୍ପା ପ୍ରଭାତବାବୁଙ୍କ ସ୍ତ୍ରୀ ।

ରମେଶ—ଇଜ୍ ଇଟ୍ ? (Is it ?)

ଲୀଳା—Yes ସାର୍, ପ୍ରଭାତ ବାବୁ ଆଉ ଜୀବନରେ ନାହାନ୍ତି ବୋଲି- ନମାଳିସ ଇନ୍‌ସପେକ୍ଟରଙ୍କଠାରୁ ଖବର ପାଇ ପୁଷ୍ପା, ବୈଧବ୍ୟ ଜୀବନ ଗ୍ରହଣ କରି ଡାକ୍ତରଖାନାରେ ସେବିକା ହୋଇ ବାକି ଜୀବନ ତକ ବିତାଇ ଦେବାପାଇଁ ସଂକଳ୍ପ କରିଚି । ଆପଣ ଶୀଘ୍ର ଖବର ଦିଅନ୍ତୁ ସାର୍ । ବିଚାରି ବହୁ ଦୁଃଖ ଭୋଗିଚି ।

ରମେଶ—ଆଚ୍ଛା—ଆଚ୍ଛା—କାଲି ସକାଳେ ଖବର ଦେବା । ତୁମେ ଯାଅ, ବିଶ୍ରାମ କର । ରାତି ଅନେକ ହେଲାଣି—

ଲୀଲା—ବର୍ତ୍ତମାନ ଖବର ଦିଅନ୍ତୁ ସାର୍ । ଖବର ପାଇଲେ ବିଚରା କେତେ ଖୁସି ହେବ ଯେ—

ରମେଶ—ଏତେ ରାତିରେ···ସେ କ'ଣ ଡାକ୍ତରଖାନାରେ ଥିବେ ? ଖବର ପାଇ ଯଦି ଧାଇଁ ଆସନ୍ତି ? ବରଂ ପ୍ରଭାତ ଫେରି ଆସୁ । ସେ ନିଜେ ଯାଇ ପୁଷ୍ପାକୁ ଆଣିବ । କିନ୍ତୁ ତୁମେ···

ଲୀଲା—କ'ଣ ସାର୍ ?

ରମେଶ—ତୁମେ କ'ଣ କରିବ ?

ଲୀଲା—ମାନେ ?

ରମେଶ—ପୁଷ୍ପାର ସଂଧାନ ପାଇଲେ ପ୍ରଭାତ···

ଲୀଲା—ଖୁବ୍ ଖୁସି ହେବେ ସାର୍ । ଆଉ ତାଙ୍କର ମାନସିକ ଦୁଃଖଯନ୍ତ୍ରଣା କିଛି ରହିବ ନାହିଁ । ଅଭିନେତ୍ରୀ ପରି ମୋତେ ଆଉ ପ୍ରେମିକା ସାଜି ଅଭିନୟ କରିବାକୁ ପଡ଼ିବ ନାହିଁ । ସତରେ ସାର୍—ଅଭିନେତ୍ରୀ ସାଜି ଅଭିନୟ କରୁ କରୁ ଅନେକ ସମୟରେ ମୁଁ ଭାବପ୍ରବଣ ହୋଇ ପଡ଼େ । ଦୁର୍ବଳ ନାରୀ ମନ ମୋର—

ରମେଶ—ତେବେ ଏ ସ୍ୱାର୍ଥତ୍ୟାଗର ସଂକଳ୍ପ କାହିଁକି ? ବରଂ···

ଲୀଲା—କ୍ଷମା କରିବେ ସାର୍ । ମୁଁ ତ ପୁଣି ମଣିଷ ।

ରମେଶ ସେଇଥି ପାଇଁ ତ କହୁଛି —

ଲୀଳା—ମୋତେ ଇମିତି ଭାବରେ ପରୀକ୍ଷା କରନ୍ତୁ ନାହିଁ ସାର୍‌ । ମୁଁ ଆପଣଙ୍କ କଥା ରକ୍ଷି ପାରିବିନି । ପାପ ଜଳିଲା ପରି ଜଳି ଯିବା ମୋର ଧର୍ମ । ମୁଁ ଜଳିଯିବି, ସେଇ ମୋର ଆନନ୍ଦ । (ପ୍ରସ୍ଥାନ)

ରମେଶ—ଲୀଳା – ଲୀଳା—

(ରମେଶବାବୁଙ୍କ ମୁହଁରେ ଆତ୍ମତୃପ୍ତିର ହସ । ବାହାରୁ ପ୍ରବେଶ କଲେ ଜଣେ ଚୀନ ଯୁବକ—"ଚୁନ୍‌-ଗୁନ୍‌-ଇପ୍ପୁ ।" ଦେହରେ ତାଙ୍କରେ କଳା ପୋଷାକ ।)

ଚୁନ – Good night Commered (ଗୁଡ୍‌ ନାଇଟ୍‌ କମ୍ରେଡ୍‌)

ରମେଶ—ଇସ୍‌, ଆସ୍ତେ – (ସନ୍ଦେହ ଦୃଷ୍ଟି ଚତୁର୍ଦ୍ଦିଗକୁ ନିକ୍ଷେପ କରିସାରି) ସବୁ Ready ତ ଚୁନ୍‌ଗୁନ୍‌ ଇପ୍ପୁ ?

ଚୁନ୍‌—Yes Commered. Everything ready. We need only the route.

ରମେଶ—ହଁ, ଆଉ ଗୋଟାଏ କଥା । (ମାନଚିତ୍ର ଦେଖାଇ) We discovered two Caves today in between 90395 Eastings and 35092 Northings.

(ଝରକା ଆଉ ପଟେ ଦେଖା ଦେଲା ଲୀଳା । ରମେଶ ବାବୁଙ୍କ କଥା ଶୁଣି ଚମକି ଉଠିଲା ।)

From this spot your troop will attack India. You inform Majar Luson to arrive the spot to-morrow just by 12 Noon.

ଲୀଳା--(ଚିତ୍କାର କରି ଉଠିଲା) ରମେଶ ବାବୁ !

ରମେଶ—ହୁଁ । You please take this map and go
(ଚୀନ ଯୁବକର ପ୍ରସ୍ଥାନ)

ଲୀଳା—(ଦ୍ରୁତ ପଦରେ ପ୍ରବେଶ) ରମେଶବାବୁ !! (ବାଧାଦେବା ପାଇଁ ଆଗକୁ ମାଡ଼ି ଯାଉଥିଲ ।)

ରମେଶ—(ବାଧାଦେଇ) ଲୀଳା ! (ପକେଟରୁ ପିସ୍ତଲ ବାହାର କରି । I-say stop there. ଗୋଟାଏ ପାଦ ମଧ୍ୟ ଆଗେଇବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରନା ।

ଲୀଳା—ନ କରିବି କାହିଁକି ?

ରମେଶ – ଲୀଳା !

ଲୀଳା – ଦେଶଦ୍ରୋହୀ ! ଭାରତୀୟ ହୋଇ ଶେଷରେ ଭାରତ ବିରୁଦ୍ଧରେ ଏତେ ସବୁ ଷଡ଼ଯନ୍ତ୍ର !

ରମେଶ—ଭାରତୀୟ ? କାହାକୁ ତୁମେ କହୁଚ ଭାରତୀୟ ଲୀଳା ମୁଁ ଭାରତୀୟ ନୁହେଁ—

ଲୀଳା—ରମେଶବାବୁ !!

ରମେଶ—ଯେଉଁ ଦେଶ ନିଜର ନାଗରିକକୁ ଉଚିତ ସମ୍ମାନ ଦେଇ ଶିଖିନି—ସେଇ ଦେଶ ପ୍ରତି ମୁଁ ଏତେ ମମତା ଦେଖାଇବ କାହିଁକି ? ମୋର ମା' ଜଣେ ଚୈନିସ୍ ମହିଳା ବୋଲି ଆଜି ହିନ୍ଦୁ ସମାଜ ମୋତେ ସମ୍ଭ୍ରାନ୍ତ ହିନ୍ଦୁ ବୋଲି ସ୍ୱୀକାର କରିବାକୁ ପ୍ରସ୍ତୁତ ନୁହେଁ । ମୁଁ ତେବେ କାହିଁକି— ହିନ୍ଦୁ ସମାଜ, ହିନ୍ଦୁ ଦେଶ ପାଇଁ ଜୀବନ ଦେବି ? ଆଉ ତା' ପ୍ରତିଦାନରେ ମୁଁ କି ସମ୍ମାନ ପାଇବି ?

ଲୀଳା ତା'ବୋଲି ଆପଣ ଜନ୍ମ ମାଟିର ଅମର୍ଯ୍ୟାଦା କରିବେ ?
ହିନ୍ଦୁ ସମାଜ ଆପଣଙ୍କର ଶତ୍ରୁ ହୋଇ ପାରେ, ହେଲେ
ହିନ୍ଦୁସ୍ଥାନ ତ ଆପଣଙ୍କର ଶତ୍ରୁ ନୁହେଁ ।

ରମେଶ—କିଏ କହେ ହିନ୍ଦୁସ୍ଥାନ ମୋର ଶତ୍ରୁ ନୁହେଁ—

ଲୀଳା—ଓଃ—ବଡ଼ ଦୁର୍ଦ୍ଧାନ୍ତ ଆପଣ—(ଚାଲି ଯାଉଥିଲା)

ରମେଶ—କୁଆଡ଼େ ଚାଲି ଯାଉଚ ଲୀଳା ?

ଲୀଳା—ଯୋଉ ବାଟରେ ଆସିଥିଲି—

ରମେଶ—(ହସି-ହସି) କ'ଣ ଉଚିତ ପୁରସ୍କାର ନ ନେଇ ଫେରି
ଯିବ ଲୀଳା ? (ହଠାତ୍ ପିସ୍ତଲ ବାହାର କରି ଗୁଳି
କଲେ ।)

ଲୀଳା—ଆଃ—
(ଗୁଳି ଆବାଜ୍ ଶୁଣି ମାତ୍ର ଦ୍ରୁତପଦରେ ପ୍ରବେଶ କଲା
ସନିଆ)

ସନିଆ—ସା'ନ୍ତେ ! ଏ କ'ଣ କଲେ ସା'ନ୍ତେ—

ରମେଶ—(ସନିଆକୁ ବି ଗୁଳି କରି ମାରିଦେଲେ ।)

ସନିଆ—ଆଃ—

ଅନ୍ଧାର

୨ୟ ଦୃଶ୍ୟ

(ପୂର୍ବବର୍ଣ୍ଣିତ ଡାକ୍ତରଖାନାର ଅଳନ୍ଦ । ପ୍ରବେଶ କଲା ପାଗଳ ପର୍ଶୁରାମ ।)

ପର୍ଶୁରାମ—"The world to-day is wild, with the delirium of hatred. The conflicts are cruel and unceasing in anguish. Crooked are its paths, tangled its bounds of greed."

ପୁଷ୍ପା—(ପ୍ରବେଶ) ପର୍ଶୁରାମ ବାବୁ ! ଆପଣ ଆସି ଏଠି ? ତେଣେ ଘର ଗାଡ଼ି ଯିବାକୁ ବାହାରିଲାଣି । ଚାଲନ୍ତୁ ଶୀଘ୍ର—

ପର୍ଶୁରାମ—କୁଆଡ଼େ ?

ପୁଷ୍ପା—ଆଜି ଘର ଆପଣ ଗାଁକୁ ଯିବେ ।

ପର୍ଶୁରାମ—ଗାଁ ?

ପୁଷ୍ପା—ହଁ—

ପର୍ଶୁରାମ—What for । କାହିଁକି ମୁଁ ଗାଁକୁ ଯିବି ? ସେଠି ମୋର କିଏ ଅଛି ?

ପୁଷ୍ପା—ସେ କଥା ବଳେ ଜାଣିବେନି । ଚାଲନ୍ତୁ···

ପର୍ଶୁରାମ— ନାଇଁ, ମୁଁ ଯିବନି—(ପ୍ରସ୍ଥାନ)

ପୁଷ୍ପା—ପର୍ଶୁରାମ ବାବୁ—ପର୍ଶୁରାମବାବୁ—ମୋ କଥା ଶୁଣନ୍ତୁ । ଚକ୍ରଧର ତାଙ୍କୁ ଅଟକାଇ ରଖ । (ପ୍ରସ୍ଥାନ)

(ନିମିଷକ ପରେ ଚକ୍ରଧର ଏବଂ ସଦାଶିବ ବେହେରା ପର୍ଶୁରାମକୁ ବଳପୂର୍ବକ ଧରିଆଣି ଭିତରକୁ ନେଇଗଲେ । ପଛେ—ପଛେ ପ୍ରବେଶ କଲେ ପୁଷ୍ପା ।)

ପର୍ଶୁରାମ—Oh ! You ଡେଭିଲ୍ସ । ମୋତେ ଛାଡ଼ିଦିଅ, ଛାଡ଼ିଦିଅ କହୁଛି । ନଚେତ୍ ଗୁଳିକରି ମାରିଦେବି ।

(ପୁଷ୍ପା ନିମିଷକ ପାଇଁ ଅପଲକ ଆଖିରେ ଚାହିଁ ରହିଲା । ଆଖି ଦୁଇଟି ତା'ର ଲୁହରେ ଜକେଇ ଆସିଲା । ଗାଡ଼ି Start ହେଇ ଦୂରକୁ ଚାଲିଯିବାର ଶବ୍ଦ ଶୁଣାଗଲା । ଅନ୍ୟ ଦିଗରୁ ପ୍ରବେଶ କଲେ ଦେବେନ୍ଦ୍ର । ପୂର୍ବପରି ଆଖିରେ କିନ୍ତୁ ବନ୍ଧା ହେଇନି ବ୍ୟାଣ୍ଡେଜ୍ । ବ୍ୟାଣ୍ଡେଜ୍ ପରିବର୍ତ୍ତେ ତାଙ୍କ ଆଖିରେ ରହିଛି କଳା କାଚର ଚଷମା ।)

ପୁଷ୍ପା—ଭାଇ ! ଇମିତି ଉଠି ଆସିଲ ଯେ ?

ଦେବ—ଆଉ କେତେ ଦିନ ଏଠି ପଡ଼ି ରହିବି ପୁଷ୍ପା ! ଜୀବନଟା ଯେ ବଡ଼ ବିଷାକ୍ତ ହେଇ ଉଠିଲାଣି । ଆଉ ନୁହେଁ—

ପୁଷ୍ପା ଛି, ଭାଇ ! ଏତେ ଅସ୍ଥିର ହୁଅ ନାହିଁ । ଆଉ ମାତ୍ର ଅଳ୍ପଦିନ । Bombay Eye Bank ରୁ ଆଖି ଆସିଗଲେ ମାତ୍ର ୨୧ ଦିନ ମଧ୍ୟରେ ତୁମେ ତୁମର ଦୃଷ୍ଟିଶକ୍ତି ଫେରି ପାଇବ । ପୁଣି ଦୁନିଆର ଆଲୋକ ଦେଖି ପାରିବ ।

ଦେବ- ଇମିତି ମନ ଗଢ଼ା କଥା କହି ଆଉ କେତେ ଦିନ ମୋତେ ଭୁଲାଇ ରଖିବ ପୁଷ୍ପା ? ମୁଁ ତ ଆଉ ଛୁଆ ହେଇନି ଯେ-ତୁମର ମନ ଭୁଲାଣିଆ କଥାରେ ଯାହା ଅସମ୍ଭବ ତାକୁ ସମ୍ଭବ ବୋଲି ବିଶ୍ୱାସ କରିବି ।

ପୁଷ୍ପା—ମୋତେ ବିଶ୍ୱାସ କର ଭାଇ । ମୁଁ ଯାହା କହୁଛି ବା' କରିଛି ସବୁ ସତ । ଆମେରିକାର ସଫଳତା ପରେ-ପରେ ଭାରତରେ ମଧ୍ୟ "କୋର୍ଣ୍ଣିୟା" ଅପରେସନ୍ ସଫଳ ହୋଇଛି ।

ଦେବ—କିନ୍ତୁ "କୋର୍ଣ୍ଣିୟା" ମୁଁ ପାଇବି କୋଉଠୁ ? କିଏ ମୋତେ "କୋର୍ଣ୍ଣିୟା" ଦେବ ? ଏତ ଆଉ ଆମେରିକା ନୁହେଁ ଯେ, ମଣିଷ ମରିବା ପରେ-ପରେ ଆଖିରୁ "କୋର୍ଣ୍ଣିୟା" ବାହାର କରି ଚକ୍ଷୁ ଭଣ୍ଡାରକୁ ଦାନ କରି ଯିବେ । ଏ ପ୍ରକାର ଦାନକୁ ପରି ଏ ଦେଶର ଲୋକେ ଅନ୍ୟାୟ, ଅଧର୍ମ କାର୍ଯ୍ୟ ବୋଲି ମନେ କରନ୍ତି ।

ପୁଷ୍ପା—କିନ୍ତୁ ଦେଶର ଜଣେ ମିଲିଟାରୀ କ୍ୟାପ୍‌ଟେନ୍‌ଙ୍କୁ ଇମିତି ଭାବେ ଅନ୍ଧ, ପଙ୍ଗୁ, ଦୁର୍ବଳ କରି ଅବହେଳା କରିବା କ'ଣ ଆମ ଲୋକଙ୍କର ଅନ୍ୟାୟ ନୁହେଁ ? ତୁମେ ନିଜେ ପରି ଦିନେ କହୁଥିଲେ ଭାଇ—

For the loss of a nail, a horse was lost.
For the loss af a horse, a solider was lost
For the loss of a solider, a battle was lost,
For the loss of a battle, a kingdom was lost
All lost for the horse shoe nail

ଦେବ—(ହସି) ତୁମେ ମୋତେ ବହୁତ ସ୍ନେହ, ସମ୍ମାନ ଦିଅ ବୋଲି ସିନା ଏ କଥା କହି ପାରୁଛ ପୁଷ୍ପା । ନଚେତ୍······

ପୁଷ୍ପା—ଇମିତି ନିରାଶ ହୁଅ ନାହିଁ ଭାଇ । ମୋର ବିଶ୍ୱାସ - ତମେ ନିଶ୍ଚୟ ଆଖି ଫେରି ପାଇବ ।

ଦେବ—ହେଉ, ତୁମର ଆଶା, ଭରସାକୁ ମୁଁ କାହିଁକି ଉପହାସ କରିବି । କିନ୍ତୁ ପୁଷ୍ପା, ପ୍ରତ୍ୟେକ କଥାର ତ ପୁଣି ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ସୀମା ରହିଛି । ଅମାବାସ୍ୟାର ଅନ୍ଧକାରରେ ତ କେହି କେବେ ଆଲୋକର ପରିକଳ୍ପନା କରି ପାରନ୍ତି ନାହିଁ ।

ପୁଷ୍ପା—ସେ ପ୍ରକାର ପରିକଳ୍ପନା କରିବାରେ ତୁମର ଏତେ ଆପତ୍ତି କାହିଁକି ?

ଦେବ—ମୋର ଆପତ୍ତି ସିନା ନାହିଁ । ହେଲେ ଅର୍ଥହୀନ ବାତୁଳ ପରିକଳ୍ପନାକୁ ମୁଁ ସମର୍ଥନ କରିବି କେମିତି ? ତୁମ ଖିଆଲି ମନର ପାଗଳାମୀକୁ ସମ୍ବଳ କରି କେଉଁ ସୁଖ ଆଶାରେ ଏଠି ମୁଁ ଇମିତି ଭାବେ ପଡ଼ି ରହିବି ? ବରଂ......

ପୁଷ୍ପା—(ଚମକି) ଭାଇ !!

ଦେବ—ବଡ଼ ଅସମ୍ଭବ ଯୁକ୍ତି ତୁମର ପୁଷ୍ପା । କିନ୍ତୁ କାହିଁକି ?

ପୁଷ୍ପା—ଚମେ ଭିତରକୁ ଚାଲିବଟି ଭାଇ—ଚାଲ—

(ଉଭୟଙ୍କ ପ୍ରସ୍ଥାନ । ଅନ୍ୟ ଦିଗରୁ ପ୍ରବେଶ କଲେ ଥାନା-ଅଫିସର ଏବଂ ଡା: ଯତୀନ୍ଦ୍ର ।)

ଯତୀନ୍ଦ୍ର—ଇସ୍ତଫା ଦେବା ପୂର୍ବରୁ ଲୀଳା ଦେବୀଙ୍କୁ ମୁଁ ଅନେକ ପ୍ରକାର ବୁଝାଇଥିଲି । ହେଲେ, ସେ ମୋର କୌଣସି କଥା ରଖିଲେ ନାହିଁ । ଚାଲିଗଲେ—

ଥାନା ଅଫିସର—ଲୀଳାର ଚରିତ୍ର ବିଷୟ ନେଇ ଆପଣଙ୍କର ଧାରଣା କ'ଣ ?

ସଚ୍ଚିଦାନନ୍ଦ—ମୋର ଧାରଣା – କର୍ମକ୍ଷେତ୍ରରେ ସେ ଅତି ସିନ୍‌ସିଓର୍।

ଥାନାଅଫିସର—ନା-ନା-ମୁଁ ସେକଥା ଆପଣଙ୍କୁ ପଚାରୁନ। ତା'ର ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ଚରିତ୍ର ବିଷୟ ନେଇ ଆପଣ କିଛି ଜାଣନ୍ତି କି ?

ସଚ୍ଚିଦାନନ୍ଦ—ନା—

ଥାନାଅଫିସର—କିଛି ଜାଣନ୍ତି ନାହିଁ ? ତେବେ ଗୋଟାଏ ବେନାମୀ ଅଭିଯୋଗକୁ ଭିତ୍ତିକରି ଆପଣମାନେ ଲୀଳାର ଚରିତ୍ରକୁ ସନ୍ଦେହ କରି ପାରିଲେ କେମିତି ?

ସଚ୍ଚିଦାନନ୍ଦ—ସନ୍ଦେହ କରାଗଲା ବୋଲିତ ସେ—ସେ ଅପମାନକୁ ସହି ନ ପାରି ଇସ୍ତଫା ଦେଲେ। ତେଣୁ ମୋର ବିଶ୍ୱାସ ସେ—ସେତେଟା ଦୁଶ୍ଚରିତ୍ରା ନୁହନ୍ତି।

ଥାନାଅଫିସର—ରମେଶ ବାବୁଙ୍କୁ ଆପଣ ଚିହ୍ନନ୍ତି ?

ସଚ୍ଚିଦାନନ୍ଦ—ରମେଶ ବାବୁ ? ଓ, ହଁ··ହଁ···ଥରେ ଗୋଟାଏ କେସ୍‌ରେ ମୁଁ ତାଙ୍କ ଘରକୁ ଯାଇଥିଲି। ସେ ବାବୁଙ୍କ ବିଷୟରେ ମୁଁ ବିଶେଷ କିଛି ଜାଣେନା।

ଥାନାଅଫିସର – ଲୀଳା ରମେଶ ବାବୁଙ୍କ ଘରେ ଘରୋଇ ନର୍ସ ରୂପେ ରହିଥିବା କଥା ବୋଧହୁଏ ଆପଣ ଜାଣିଥିଲେ ?

ସଚ୍ଚିଦାନନ୍ଦ—ହଁ, ଶୁଣିଚି କେବଳ।

ଥାନାଅଫିସର—ସେଇଠି ରହିବା ଦିନଠାରୁ କେବେ ଆପଣଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ଦେଖା ସାକ୍ଷାତ ହୋଇନି ?

ଯଞ୍ଜନ୍ଦ୍ରା—ହଁ, ଥରେ ଅଧେ ଦେଖା ହୋଇଚ ।

ଥାନା ଅଫିସର—କ’ଣ କହୁଥିଲା ?

ଯଞ୍ଜନ୍ଦ୍ରା—କହୁଥିଲା, ଭଲରେ ଅଛି ।,

(ବେସିନ୍ ସହ ପ୍ରବେଶ କଲା ଚନ୍ଦ୍ରଧର ।)

ଚନ୍ଦ୍ର—(ଉଭୟଙ୍କୁ ନମସ୍କାର କରି ସିଧା ସିଧା ଗ୍ଲଲି ଯାଉଥିଲା ।)

ଥାନାଅଫିସର—ଚନ୍ଦ୍ରଧର—

ଚନ୍ଦ୍ର--ଆଜ୍ଞା !—(ଅଟକି ଗଲା)

ଥାନାଅଫିସର—ତୁମେ ଲୀଳାକୁ ଚିହ୍ନ ?

ଚନ୍ଦ୍ର—ନଇଁ, ଇଦ୍ଧାପରି ଏଇଠି ଗ୍ଲକର୍ଣ୍ଣି କରୁଥିଲା । ଚିହ୍ନିବନି କେମିତି ?

ଥାନାଅଫିସର—ତା’ ଚରିତ୍ର ବିଷୟରେ ତୁମେ କିଛି ଜାଣ ?

ଚନ୍ଦ୍ର—ଆଜ୍ଞା, ମାଫ୍ କରିବେ । ଇଦ୍ଧା କିଛି ଜାଣିନି ।

ଥାନାଅଫିସର—(ଧମକେଇ) ଜାଣିନ ?

ଚନ୍ଦ୍ର—(ଭୟରେ) ଆଜ୍ଞା; ମୁଁ—ମୁଁ—ମୁଁ—

ଥାନାଅଫିସର—କୁହ କ’ଣ ଜାଣିଚ ?

ଚନ୍ଦ୍ର—ଆଜ୍ଞା, ଇଦ୍ଧାପରି କାନ୍ତିବାଟିର ବଳ ଖାଇଗଲା ବୋଲି (ଛେପ ଢୋକି) ଗ୍ଲକର୍ଣ୍ଣି ଗ୍ଲଡ଼ି ଗ୍ଲଲିଗଲା ।

ଥାନାଅଫିସର—କଣ୍ଟ୍ରାକ୍ଟରଙ୍କ ସହ ଲୀଳାର କି ପ୍ରକାର ସମ୍ପର୍କ ଥିଲା—କହି ପାରିବ ?

ଚନ୍ଦ — ଇହାତ ଦେଖିନ ଆଜ୍ଞା ! ଖାଲି ଶୁଣିଚ ଯାହା —

ଥାନାଅଫିସର — କ'ଣ ଶୁଣିଚ ?

ଚନ୍ଦ — କାନ୍ତରଟିବାବୁ ଖୁବ୍ ବଡ଼ ଲୋକ ! ଇହାତ ଲୋଭ ସମ୍ଭାଳି ପାରିଲି ନାହିଁ । ଇହା ଆଜ୍ଞା, ସରଗର ଚାନ୍ଦ ହାତରେ ପଡ଼ିଲେ — ତାକୁ କିଏ ଛାଡ଼େ ?

ଥାନାଅଫିସର — ହୁଁ —

ଚନ୍ଦ — ଆଜ୍ଞା —

ଥାନାଅଫିସର — ତୁମେ ଲୀଳାକୁ ନେଇ କେଉଁ କେଉଁ ବାବୁମାନଙ୍କ ଘରେ ରାତି କଟାଇଥିଲ ?

ଚନ୍ଦ — ରାମ୍… ରାମ୍… ଇହା ଆଜ୍ଞା — କିଛି ଦୋଷ କରିନ ।

ଥାନାଅଫିସର — (ଧମକ ଦେଇ) ଚନ୍ଦଧର !

ଚନ୍ଦ — ଇହା ଆଜ୍ଞା — ଚଣ୍ଡୀଚରଣେ — ସତ କହୁଚି । ଇହା ପରା କଥା ଦେଇ ସବୁବେଳେ ମୋତେ ଠକିଚି । ଖାଲି ସୁଜାତା; ସୁଖଲତା, ମେନକା, ଉର୍ବଶୀ, ଡଲି, ରୋଜ ବଦନମଣିମାନେ ସିନା କେତେ ବେଳେ କେମିତି… ହେଲେ ଆଜ୍ଞା ଲୀଳା ବଦଟାପରା ଗୋଟାଏ ଗୋଖର ସାପ । ସେ କଥା କହିଲେ ଫଁକନା ଫଣା ଟେକି ଇହା ଉପରକୁ ମାଡ଼ି ଆସୁଥିଲା ।

ଥାନାଅଫିସର — ହୁଁ —

ଚନ୍ଦ — ଆଜ୍ଞା; ଇହାକୁ ଛୁଟି ମିଳୁ ।

ଥାନାଅଫିସର—(ଚିନ୍ତିତ ମନରେ) ହୁଁ; ଯାଅ

(ଚନ୍ଦ୍ରଧର ପ୍ରସ୍ଥାନ)

ଥାନାଅଫିସର—ଅଚ୍ଛା ଡକ୍ଟର, ମୁଁ ଆସୁଚି । (ନମସ୍କାର ଜଣାଇ ଚାଲିଗଲେ ।)

ଯତିନ୍—(ସେହିଁ ରହିଲେ ଥାନାବାବୁଙ୍କ ଯିବା ବାଟକୁ । ପ୍ରବେଶ କଲା ପୁଷ୍ପା)

ପୁଷ୍ପା—ଡାକ୍ତରବାବୁ !

ଯତିନ୍—ହଁ—କ'ଣ ?

ପୁଷ୍ପା—ବମ୍ବେରୁ କିଛି ଖବର ପାଇଲେ ?

ଯତିନ୍—ହଁ, ଗତ କାଲି ମୁଁ ନିଜେ ବମ୍ବେ, ନାଗପୁର, ନାସିକ୍ Eye Bank ମାନଙ୍କୁ ଟ୍ରଙ୍କ ଟେଲିଫୋନ୍ କରିଥିଲି । ଦୁଃଖର ବିଷୟ କୌଣସି Eye Bank ରେ Stock ନାହିଁ ।

ପୁଷ୍ପା—Stock ନାହିଁ ? ବର୍ତ୍ତମାନ ତା'ହେଲେ କ'ଣ କରାଯିବ ଡକ୍ଟର । ଦେବ ଭାଇ ଆଖି ଫେରି ପାଇବେ କେମିତି ?

ଯତିନ୍—ଆମେ ବା' ଆଉ କଣ କରିପାରୁ ପୁଷ୍ପାଦେବୀ । ଆପଣତ ଜାଣନ୍ତି, ଆମ ଦେଶର ଲୋକେ ମରିବା ପରେ ମଧ୍ୟ—ମଲା ଲୋକର ଆଖି ଦୁଇଟା ଦାନ କରିବାକୁ କୁଣ୍ଠାବୋଧ କରନ୍ତି । ଭାବନ୍ତି ସତେ ଯେମିତି ସେ ସବୁ ମହା ଅନ୍ୟାୟ, ଅଧର୍ମ, ଅଶାସ୍ତ୍ରୀୟ କର୍ମ ।

ପୁଷ୍ପା—ଜଣେ ସୈନିକ, ଯିଏ ଦେଶ ପାଇଁ ହସି ହସି ଜୀବନ ଦାନ କରିପାରେ—ତାକୁ ଏମିତି ଭାବେ ଅନ୍ଧ, ପଙ୍ଗୁ କରି ପକେଇ ରଖିବା ଆଶାସ୍ପୀସ୍ପ, ଅଧର୍ମ ନୁହେଁ ଡାକ୍ତର ?

ଯତୀନ୍ଦ୍ର—ସେ କଥା କେତେଜଣ ବୁଝନ୍ତି ପୁଷ୍ପାଦେବୀ। ତାହାହିଁ ଯଦି ଏ ଦେଶର ଲୋକେ ଉପଲବ୍‌ଧି କରି ପାରୁଥାନ୍ତେ, ତା'ହେଲେ ଆଜ ଭାରତୀୟ କମ୍ୟୁନିଷ୍ଟ ଚୀନକୁ ସମର୍ଥନ କରି କରତାଳ ଧ୍ୱନିରେ ସ୍ୱାଧୀନ ଭାରତର ଐତିହ୍ୟ ଓ ପରଂପରାକୁ ଉପହାସ କରୁ ନ ଥାନ୍ତେ।

ପୁଷ୍ପା—ଅଚ୍ଛା ଡାକ୍ତର ବାବୁ, ଜୀଅନ୍ତା, ମଣିଷର ଆଖିରୁ କ "କୋର୍ଣ୍ଣିଯ୍ବା" ବାହାର କରାଯାଇ ପାରେ ?

ଯତୀନ୍ଦ୍ର—ହଁ, ମଣିଷ ମରିବାର ଦୁଇ-ତିନି ଘଣ୍ଟା ମଧ୍ୟରେ ଯେତେବେଳେ "କୋର୍ଣ୍ଣିଯ୍ବା" ବାହାର କରି ବିନିଯୋଗ କରାଯାଇ ପାରୁଛି—ଜୀଅନ୍ତା ମଣିଷର "କୋର୍ଣ୍ଣିଯ୍ବା" ବିନିଯୋଗ ନ ହେବ କାହିଁକି ? ହେଲେ, ଏତେ ବଡ଼ ତ୍ୟାଗ ଏ ପୃଥିବୀରେ କଣ ସମ୍ଭବ ହୋଇ ପାରେ ପୁଷ୍ପା ଦେବୀ ?

ପୁଷ୍ପା—ଅସମ୍ଭବ ବି ନୁହେଁ ଆଜ୍ଞା।

ଯତୀନ୍ଦ୍ର—(ବିସ୍ମୟରେ) ପୁଷ୍ପାଦେବୀ!

ପୁଷ୍ପା—ମୁଁ ଯଦି ସ୍ୱଇଚ୍ଛାରେ ମୋ ଆଖିର "କୋର୍ଣ୍ଣିଯ୍ବା" ଦାନ କରେ…ଆପଣ କ'ଣ ଅପରେସନ୍ କରିବେ ନାହିଁ ?

ଯତୀନ୍ଦ୍ର—(ବିସ୍ମୟରେ) ଆପଣ ଦେବେ ?

ପୁଷ୍ପା—ହଁ ଡାକ୍ତର ବାବୁ ।

ଯତୀନ୍ଦ୍ର—କିନ୍ତୁ-ଏତେ ବଡ଼ ତ୍ୟାଗ ଆପଣ କରିବେ କାହିଁକି ?

ପୁଷ୍ପା—ଏଥିରେ ତ୍ୟାଗର ମହତ୍ତ୍ୱ ରହିଲା କେଉଁଠି ଡାକ୍ତର ବାବୁ ?

ଯତୀନ୍ଦ୍ର—ପୁଷ୍ପାଦେବୀ !

(ଆସିଛନ୍ତି ଡାକ୍ତର ସାମନ୍ତରାୟ)

ସାମନ୍ତରାୟ—କଣ ହେଉଛି ଡକ୍ଟର ? କଣ ହେଉଛି ପୁଷ୍ପା ?

ପୁଷ୍ପା—ଡାକ୍ତରବାବୁ-ମୁଁ ମୋ ସ୍ୱଇଚ୍ଛାରେ ଆଖିର "କୋର୍ଣ୍ଣିୟା" ଦାନ କରିବି ।

ସାମନ୍ତରାୟ—(ବିସ୍ମୟରେ) ତୁମେ ଦାନ କରିବ ?

ପୁଷ୍ପା—ହଁ, ଡାକ୍ତର ବାବୁ···ମୁଁ ମୋ ସ୍ୱଇଚ୍ଛାରେ ଚକ୍ଷୁଦାନ କରିବି । ଆପଣ ଅପରେସନ୍ କରିବେ ନାହିଁ ?

ସାମନ୍ତରାୟ—ତା' କପରି ସମ୍ଭବ ପୁଷ୍ପା ।

ପୁଷ୍ପା—ମୃତ୍ୟୁର ଦୁଇ ତିନି ଘଣ୍ଟା ମଧ୍ୟରେ ଯଦି "କୋର୍ଣ୍ଣିୟା" ବାହାର କରି ବଦଳଯୋଗ କରାଯାଇ ପାରେ—ମୋ ଆଖିର କୋର୍ଣ୍ଣିୟା ବଦଳଯୋଗ ନ ହେବ କାହିଁକି ?

ସାମନ୍ତରାୟ—ମୁଁ ସେ କଥା କହୁନି ପୁଷ୍ପା । ହେଲେ, ତୁମେ କାହିଁକି ତୁମ ଚକ୍ଷୁର "କୋର୍ଣ୍ଣିୟା" ଦାନ କରି ନିଜର ଜୀବନଟାକୁ ନଷ୍ଟ କରି ଦେବ ?

ପୁଷ୍ପା—ନଷ୍ଟ ! ଏ ଜୀବନରେ ଆଉ କ'ଣ ବାକି ଅଛି ଡାକ୍ତରବାବୁ ଯାହାକି ନଷ୍ଟ ହେଉନି ?

ସାମନ୍ତରାୟ—ପୁଷ୍ପା !!!

ପୁଷ୍ପା ମନା କରନ୍ତୁ ନାହିଁ ଡାକ୍ତରବାବୁ !!

ସାମନ୍ତରାୟ—କିନ୍ତୁ ପୁଷ୍ପା, କୋଷ୍ଠିୟା ଅପରେଷନ୍ ଯେ ନିଶ୍ଚିତ ଭାବେ ସଫଳ ହେବ—ସେ ବିଶ୍ୱାସ ତ ମୋର ନାହିଁ । ଯାହା ଅନିଶ୍ଚିତ—ତା'ପାଇଁ ଦୁଇ-ଦୁଇଟା ଜୀବନକୁ ନଷ୍ଟ କରିଦେବା କେମିତି ? ଏ ବୟସରେ ତୁମେ "କୋଷ୍ଠିୟା" ଦାନ କରି ଅନ୍ଧୁଣୀ ହେଲେ—

ପୁଷ୍ପା—ମୋ ପାଇଁ ମୁଁ ଚିନ୍ତା କରୁନି ଡାକ୍ତରବାବୁ ।

ସାମନ୍ତରାୟ—ତଥାପି—ପର ପାଇଁ ତୁମେ ଏ ସ୍ୱାର୍ଥ ତ୍ୟାଗ କରିବ କାହିଁକି ?

ପୁଷ୍ପା—ପର ! ଯିଏ ଆମରି ପାଇଁ ସମର ଭୂମିରେ ଜୀବନ ଦେଇ ପାରେ—ସେ ଆମର ପର ? ତେବେ ଏ ପୃଥିବୀରେ ଆପଣାର ଲୋକ କିଏ ଡାକ୍ତରବାବୁ ? କ'ଣ ମା; ବାପା, ଭାଇ, ବନ୍ଧୁ, ସ୍ୱାମୀ ?

(ସମସ୍ତେ ନୀରବ)

ସ୍ୱାମୀଠାରୁ ଯେ ସୈନିକର ସ୍ଥାନ ଅତି ଉଚ୍ଚରେ ଡାକ୍ତରବାବୁ !

ସାମନ୍ତରାୟ—(ବିସ୍ମୟରେ) ପୁଷ୍ପା ଦେବୀ !!!

ପୁଷ୍ପା—ହଁ ଡାକ୍ତରବାବୁ ! ସୈନିକର ସ୍ଥାନ ଖୁବ୍ ଉଚ୍ଚରେ । ଆପଣ କହନ୍ତୁ ତ ଡାକ୍ତରବାବୁ—ଏ ପୃଥିବୀରେ କେତେଜଣ ସ୍ୱାମୀ ନିଜର ସ୍ତ୍ରୀ ପାଇଁ ଏବଂ କେତେଜଣ ସ୍ତ୍ରୀ ନିଜର ସ୍ୱାମୀପାଇଁ ଜୀବନ ଦାନ କରି ପାରିଛନ୍ତି ? ଆଜି

ସୈନିକ ? ଯୁଗଯୁଗ ଧରି ଦେଶ ପାଇଁ ସେ ଜୀବନ ଦେଇ ଆସିଛନ୍ତି ।

ସାମନ୍ତରାୟ }
ସଦାନନ୍ଦ } — ଧୃଷ୍ଟା ଦେବୀ !!

ଡ୍ରାଇଭର—(ଦ୍ରୁତପଦରେ ପ୍ରବେଶ କଲା) ଡାକ୍ତରବାବୁ—ଡାକ୍ତରବାବୁ – ପାଗଳା ପଶୁ ଘମ ଚଳନ୍ତା ଗାଡ଼ିରୁ ଡେଇଁ-ପଡ଼ିଲା । ମୁଣ୍ଡ ଏକାବେଳକେ ଫାଟିଯାଇଛି ।

ସମସ୍ତେ ଏଁ !!

(ସମସ୍ତଙ୍କର ପ୍ରସ୍ଥାନ)

ଅନ୍ଧାର

୩ୟ ଦୃଶ୍ୟ

(ଡାକ୍ତରଖାନାର ଗୋଟିଏ କକ୍ଷ । ରୋଗଶଯ୍ୟାରେ ଶୋଇଛନ୍ତି ପର୍ଶୁରାମ । ମୁଣ୍ଡରେ, ହାତରେ ଓ ଗୋଡ଼ରେ ତାର ବନ୍ଧା ହୋଇଛନ୍ତି ବ୍ୟାଣ୍ଡେଜ୍ । ମଞ୍ଚ ଆଲୋକିତ ହେବା ପରେ ପ୍ରବେଶ କଲା ପୁଷ୍ପା । ଔଷଧ ଖୁଆଇବା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ପର୍ଶୁରାମକୁ ଉଠାଇଲା—)

ପୁଷ୍ପା—ପର୍ଶୁରାମ ବାବୁ—ପର୍ଶୁରାମ ବାବୁ—

ପର୍ଶୁରାମ—ଉଁଃ, ଆଃ –

ପୁଷ୍ପା – ନିଅନ୍ତୁ, ପିଇ ଦିଅନ୍ତୁ । (ଔଷଧ ପିଆଇ ଦେଲା ।)

ପର୍ଶୁରାମ—ପୁଷ୍ପା, ଖଣ୍ଡେ ସିଗାରେଟ୍ ଦେଇ ପାରିବ ?

ପୁଷ୍ପା—ଆଚ୍ଛା । (ଖଣ୍ଡେ ସିଗାରେଟ୍ ପର୍ଶୁରାମର ମୁହଁରେ ଦେଇ ନିଜ ହାତରେ ନିଆଁ ଧରାଇ ଦେଲା । ପର୍ଶୁରାମର ହାତରେ ବ୍ୟାଣ୍ଡେଜ୍ ବନ୍ଧା ହୋଇଥିବାରୁ ନିଜ ହାତରେ ସିଗାରେଟ୍ ଟାଣି ପାରୁ ନ ଥିଲା । ସିଗାରେଟ୍ ଟାଣିବାରେ ସାହାଯ୍ୟ କରୁଥିଲା ପୁଷ୍ପା ।)

ପର୍ଶୁରାମ– ପୁଷ୍ପା –

ପୁଷ୍ପା—ଆଜ୍ଞା—

ପଶୁରାମ—ତୁମର ଏତେ ସବୁ ସେବା, ଯତ୍ନ—ତା'ର ପ୍ରତିଦାନରେ ଆଖିର ଲୁହ ଛଡ଼ା ମୁଁ ଆଉ କ'ଣ ଦେଇ ପାରିବ ? କିନ୍ତୁ, ଏ ପାନଟା ପାଇଁ ତୁମେ ସିନା ମୋତେ ବାଧ୍ୟ କରୁଛ ପୁଷ୍ପା । ନଚେତ୍—

ପୁଷ୍ପା—ଛିଃ, ପୁଣି ସେଇ କଥା ?

ପଶୁରାମ—ନ କହିବି କେମିତି ପୁଷ୍ପା । ସ୍ତ୍ରୀ, ପୁଅ, (ଦୀର୍ଘ ନିଶ୍ୱାସ) ତୁମେ ଜାଣନା ପୁଷ୍ପା—ଅନେକ ବାର, ବ୍ରତ, ଉପାସନା, ତପସ୍ୟାର ଫଳ ସ୍ୱରୂପ ପିଲାଟିକି ପାଇଥିଲୁ । କିନ୍ତୁ— (ପୁଷ୍ପା ଆଖିରେ ଲୁହ) ପୁଷ୍ପା, ତୁମେ କାନ୍ଦୁଛ ? କିନ୍ତୁ ଏତେ ଆନ୍ତରିକତା କାହିଁକି ପୁଷ୍ପା ?

ପୁଷ୍ପା—ପଶୁରାମ ବାବୁ !

ପଶୁରାମ—ଛି ପୁଷ୍ପା—ତୁମ ଆଖିରେ ଲୁହ ଶୋଭା ପାଏନା— ତୁମେ ଯେ "ସେବିକା" ?

ପୁଷ୍ପା—ତଥାପି—

ପଶୁରାମ—ବେଶ୍—ମୁଁ ତେବେ ନୀରବ ରହୁଛି । ମୋ ଦୁଃଖର କାହାଣୀ ଶୁଣାଇ ତୁମ ମନରେ ଆଘାତ ଦେବି କାହିଁକି ? ବରଂ ତୁମେ—

ପୁଷ୍ପା—ନା-ନା-କୁହନ୍ତୁ ।

ପଶୁରାମ—ଜୀବନରେ ତୁମେ ଭୀଷଣ ଆଘାତ ପାଇଛ ନା ପୁଷ୍ପା ! ଦୁଇଟି ଆହତ ପକ୍ଷୀଙ୍କର କରୁଣ କାହାଣୀ ବଖାଣି ବସିଲେ—(ଦୀର୍ଘ ନିଶ୍ୱାସ) ହତାଶ ହେବାକୁ ପଡ଼ିବ । ତୁମେ ଯାଅ ପୁଷ୍ପା ।

ପୁଷ୍ପା—ସିଗାରେଟ୍‌ଟା ସାରି ଦିଅନ୍ତୁ—

ପଶୁରାମ—ହଁ, ସାରିବା ତ ସୃଷ୍ଟିର ଧର୍ମ । ହେଲେ ସରୁଚି କେବେ ?

ପୁଷ୍ପା— ଦେଖିଲେ, ପୁଣି—

ପଶୁରାମ—ନିରାଟ ସତ କଥା ନା ?

ପୁଷ୍ପା—ହଁ, ସେଇଥି ପାଇଁ ତ ମଣିଷକୁ ବାଧେ—ଆଖିରୁ ଲୁହ ଳହୁ ଡାଳ କାନ୍ଦେ । ମଣିଷ ଜୀବନରେ ଏତେ ଯେ ବନ୍ଧନ—ପୁଣି ଏତେ ମାୟା, ମମତା···ଭଗବାନ ବଡ଼ ନିଷ୍ଠୁର ।

ପଶୁରାମ—ପୁଷ୍ପା !

ପୁଷ୍ପା—ହଁ କବି ! ଭଗବାନ ବଡ଼ ନିଷ୍ଠୁର । କେତେ ଯେ ସ୍ନେହ, ମମତା ଦେଇ ପିଲାଟିକୁ ବରଫ ଗଦା ତଳୁ ସାଉଁଟି ଆଣିଥିଲି । ହେଲେ—(ଆଖି ଛଳ-ଛଳ)

ପଶୁରାମ—କାହା କଥା କହୁଚ ପୁଷ୍ପା ?

ପୁଷ୍ପା—ଜୀବନର ଦୁର୍ଯୋଗ ବେଳେ ଆଲୋକର ସନ୍ଧାନ ଦେବାକୁ ଆସି—ଅଦିନିଆ ମେଘ ପରି ହଠାତ୍ ଝଡ଼ ସୃଷ୍ଟି କରି କୁଆଡ଼େ ଉଭେଇ ଗଲା । ଆଉ ଫେରିଲା ନାହିଁ ।

ପଶୁରାମ—କିଏ ପୁଷ୍ପା !

ପୁଷ୍ପା—ମୋ ପୁଅ···

ପଶୁରାମ—ପୁଅ ?

ପୁଷ୍ପା—ହଁ-ପୁଅ, କିନ୍ତୁ ନା-ନା-ସେ କାହିଁକି ମୋ ପୁଅ ହେବ ? ଆହତ ଅବସ୍ଥାରେ ବରଫ ଗଦାତଳୁ ଉଦ୍ଧାର କରିଥିଲି । ଉପସ୍ଥିତ କର୍ତ୍ତବ୍ୟ କେବଳ ମୁଁ ପାଳନ କରିଛି ।

ପର୍ଶୁରାମ—ଠିକେ ସ୍ପଷ୍ଟ ହୁଅ ପୁଷ୍ପା ।

ପୁଷ୍ପା—ଅସ୍ପଷ୍ଟ ଜୀବନରେ ସ୍ପଷ୍ଟର ପୃଷ୍ଠ ଦେଲେ, ନଷ୍ଟ ଜୀବନ ଭ୍ରଷ୍ଟ ହେବ ସିନା, ହେଲେ ସେ଼ତ ଆଉ ଫେରି ଆସିବ ନାହିଁ ।

ପର୍ଶୁରାମ—ନଷ୍ଟ ନ ଥିଲେ ଯେ ସୃଷ୍ଟି ଅସମ୍ଭବ ପୁଷ୍ପା !

ପୁଷ୍ପା—ଏଁ !!

ପର୍ଶୁରାମ- ହଁ ।

ପୁଷ୍ପା—(ଚକ୍ଷିତସ୍ବା ହୋଇ) ଆପଣଙ୍କର କଥା ଯେବେ ସତ, ତେବେ ଏତେ ବାଗ୍ମିତା ପ୍ରକାଶ କରନ୍ତି କାହିଁକି ?

ପର୍ଶୁରାମ—ଓଃ... କିନ୍ତୁ ପୁଷ୍ପା, ଦର୍ଶନ ସିନା ଜୀବନର ଗୋଟାଏ ଅଙ୍ଗ, ହେଲେ ଜୀବନ ଦର୍ଶନର ଅଙ୍ଗ ହୋଇ ପାରେନା । ଯେତେ ହେଲେ ତ ରକ୍ତ ମାଂସର ମଣିଷ । ଅଳିଭା ଦାଗର ଯନ୍ତ୍ରଣାକୁ ଭୁଲିବ କେମିତି ?

ପୁଷ୍ପା—ହଁ, ସେଇକଥା । ମଣ୍ଟୁକୁ ମୁଁ ବା' ଭୁଲିବ କେମିତି ?

ପର୍ଶୁରାମ—(ଚମକି) ମଣ୍ଟୁ !!

ପୁଷ୍ପା—ହଁ, ତା'ର ନାଁ ମଣ୍ଟୁ । ପାଞ୍ଚ, ଛ' ବର୍ଷର ଛୁଆ । ରଜାପୁଅ ପରି ରୂପ, କଳା ଭଅଁର ଆଖି—

ପର୍ଶୁରାମ– ତା’ ପରେ ! –

ପୁଷ୍ପା—ସାରା ଜୀବନକୁ ହନ୍ତସନ୍ତ କରି ମାରିବା ପାଇଁ ମୋ ପାଖରେ ଛାଡ଼ି ଦେଇ ଯାଇଛି ଏଇ ସୁନାର ହାର । (ସୁନାର ହାର ପର୍ଶୁରାମକୁ ଦେଖାଇଲା ।)

ପର୍ଶୁରାମ—(ସୁନାର ହାର ଦେଖି ଚମକି ଉଠିଲା) ଏଁ !! ଏ ଯେ ମଣ୍ଟୁର ହାର । ମୋ ପୁଅର ହାର ।

ପୁଷ୍ପା—ଆପଣଙ୍କ ପୁଅ ?

ପର୍ଶୁରାମ—ଏ ତୁମେ କ’ଣ କଲ ପୁଷ୍ପା ! ମଣ୍ଟୁକୁ ପାଇ ମଧ୍ୟ ତୁମେ ତାକୁ ହରେଇ ଦେଲ ?

ପୁଷ୍ପା—ପର୍ଶୁରାମ ବାବୁ !!

ପର୍ଶୁରାମ– କୁହ ପୁଷ୍ପା – ମୋ ମଣ୍ଟୁ କୋଉଠି ? ତାକୁ—କୋଉଠି ଛାଡ଼ି ଆସିଛ । କୁହ – କୁହ ପୁଷ୍ପା— ପୁଷ୍ପା !!!

ଅନ୍ଧାର

୪ର୍ଥ ଦୃଶ୍ୟ

(ଡାକ୍ତରଖାନାର ଗୋଟିଏ କକ୍ଷ । ପୂର୍ବ ବର୍ଣ୍ଣିତ କକ୍ଷଟି ଏ ଦୃଶ୍ୟ ପାଇଁ ବ୍ୟବହାର କରାଯାଇପାରେ । ମଞ୍ଚ ଆଲୋକିତ ହେବା ପରେ ଦେଖାଗଲା—ଚନ୍ଦ୍ରଧର ବଡ଼ ବିରକ୍ତ ମନରେ ବେଞ୍ଚ୍ ଟିକୁ ସଜାଡ଼ୁ–ସଜାଡ଼ୁ ମନକୁ ମନ ବକର ବକର ହେଉଥିଲା ।)

ଚନ୍ଦ୍ର—ହୁଁ – ଘର ଇଚ୍ଛା ! ଭଲ ହେବାକୁ ଭର୍ତ୍ତି ହୋଇ ଯିବାଯାଉ— ଉଠିପାରୁ । ଯାଉ—ପାଗଳାଟା ଏଠି ମରନ୍ତା···ଏବେ ରାସ୍ତା କଡ଼ରେ ପଡ଼ି ମରିବ—ମରୁ—

(ପ୍ରବେଶ କଲେ ଡା: ଯତିନ୍ଦ୍ର, ବେହେରା ସଦାଶିବ ଏବଂ ପୁଷ୍ପା । ବର୍ତ୍ତମାନ ପୁଷ୍ପା ଆଖିରେ ବନ୍ଧା ହୋଇଛି ବ୍ୟାଣ୍ଡେଜ୍)

ଚନ୍ଦ୍ର—ଆସ ଝିଅ···ଆସ···

(ପୁଷ୍ପାକୁ ଖଟ ଉପରେ ବସାଇ ଦିଆଗଲା ।)

ଯତିନ୍ଦ୍ର—ବର୍ତ୍ତମାନ ଆପଣ Rest ନିଅନ୍ତୁ । ବିଶେଷ କଥାଭାଷା କରନ୍ତୁ ନାହିଁ ।

ପୁଷ୍ପା – ଡାକ୍ତରବାବୁ—

ଯତିନ୍ଦ୍ର—କ'ଣ ପୁଷ୍ପାଦେବୀ ?

ପୁଷ୍ପା—ଦେଖିଲେ, ପୁଣି···?

ସଚ୍ଚିଦ—ଓଃ, ଆଚ୍ଛା-ଆଚ୍ଛା-ଆରଣ୍ଟି ଦେବା ପଣ —?

ପୁଷ୍ପା—କୋଷ୍ଠିଆ ଅପରେସନ୍ ଦିନଠାରୁ ଦେବ ଭାଇ କ'ଣ ମୋତେ ଖୋଜ ନାହାଁନ୍ତି ?

ସଚ୍ଚିଦ—ନ ଖୋଜିବେ କେମିତି । ତାଙ୍କର ଘର ଇଚ୍ଛା ବ୍ୟାଣ୍ଡେଜ୍ ଖୋଲିବା ପରେ ପରେ ସର୍ବପ୍ରଥମେ ଆପଣଙ୍କୁ ଦେଖିବେ । କିନ୍ତୁ—

ପୁଷ୍ପା—ଆପଣ କ'ଣ କିଛି ସାନ୍ତ୍ୱନା ଦେଇଛନ୍ତି ଡାକ୍ତରବାବୁ ?

ସଚ୍ଚିଦ—ଶେଷରେ Dr. ସାମନ୍ତରାୟ ମଧ୍ୟ ଆପଣଙ୍କ ଅନୁରୋଧରେ ମିଛ କହିବାକୁ ବାଧ୍ୟ ହେଇଛନ୍ତି ।

ପୁଷ୍ପା—କ'ଣ କହିଛନ୍ତି ?

ସଚ୍ଚିଦ—କହିଲେ -ପୁଷ୍ପା ନିଜ ଲୋକଙ୍କର ସନ୍ଧାନ ପାଇ ଫେରିଗଲା ।

ପୁଷ୍ପା—ତା'ପରେ--?

ସଚ୍ଚିଦ—ଗୋଟିଏ ଦିଗରେ ଦୁର୍ବାର ଆନନ୍ଦ, ଅନ୍ୟ ଦିଗରେ ନିଷ୍ଠୁର ଦୁଃଖ—ଯା' ଭିତରେ ମଣିଷର ଅବସ୍ଥା ଯାହା ହେବାକଥା—

ପୁଷ୍ପା—(ଦୀର୍ଘ ନିଶ୍ୱାସ) ହୁଁ—

ସଚ୍ଚିଦ—ଆଚ୍ଛା, ମୁଁ ଆସୁଚି ଆରଣ୍ଟି ଦେବା । Dr. ବିକ୍ରମ୍ ସିଂ ପହଞ୍ଚିବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଦେବବାବୁଙ୍କ ବ୍ୟାଣ୍ଡେଜ୍ ଖୋଲା ହେବ । (ଗମନ ଉଦ୍ୟତ)

ପୁଷ୍ପା —ଡାକ୍ତରବାବୁ —

ଯତିନ୍ଦ୍ର—କ'ଣ ଆଉଣ୍ଡ ଦେବ ?

ପୁଷ୍ପା—ପ୍ରିତମ୍ ବାବୁଙ୍କୁ କହିବେ, ବ୍ୟାଣ୍ଡେଜ୍ ଖୋଲିଲା ବେଳେ ଯେମିତି ମନ ପ୍ରାଣ ଦେଇ ଦାୟିତ୍ୱଟିକୁ ସମ୍ପାଦନ କରନ୍ତି ।

ଯତିନ୍ଦ୍ର—ଓ; ଆଚ୍ଛା-ଆଚ୍ଛା-ଆପଣ କିଛି ବ୍ୟସ୍ତ ହୁଅନ୍ତୁ ନାହିଁ । Rest ନିଅନ୍ତୁ—(ଯତିନ୍ଦ୍ରଙ୍କ ପ୍ରସ୍ଥାନ । ପଛେ ପଛେ ସଦାଶିବ ବି ଚାଲିଗଲା ।)

ଚନ୍ଦ—ଇହା ଦିଦି—

ପୁଷ୍ପା—ଓ, ଚନ୍ଦ ତୁ ଯାଇନୁ ?

ଚନ୍ଦ—ଶେଷରେ ଏଇ କଥା କାନ ଶୁଣିଲା ଦିଦି । ଇହାର ମରଣ ନ ହେଲା ଯାହା—

ପୁଷ୍ପା—ଛି—ଚନ୍ଦ—

ଚନ୍ଦ—ହଉ, ଥାଉ, ଆଉ ସେ ଧରମବାଣୀ ଗୁଡ଼ାକ ଇହାକୁ ଶୁଣାଅ ନାହିଁ । ଆଗିଥିଲି । କେତେ ରୋଗୀ—-ଦୁଃଖୀଙ୍କର ଦୁଃଖ ତୁମେ ନିଜେ ବୁଝିଥିଲ ! ଶେଷରେ ତୁମର ଦୁଃଖ—

(କାନ୍ଦିଲା)

ପୁଷ୍ପା—-ଚନ୍ଦଧର ! ତୁ କାନ୍ଦୁଚୁ···?

ଚନ୍ଦ—କାନ୍ଦୁଚି ? ଇହାରି ଆଖିରେ ଆଉ କୋଉ ଲୁହବାକି ରହିଚି ଯେ—ମୁଁ କାନ୍ଦିବି ? ଯୋଉ ଦିନ ନିଜର ଆଖି ପରକୁ ଦାନକଲ—ସେଇ ଦିନରୁ ମୋ ଆଖିର ଲୁହ ମରି ଯାଇଚି ଦିଦି ।

ପୃଷ୍ପା—ପାଗଳ !!!

ଚନ୍ଦ—ହଁ, ସେଇକଥା ପଦଟିଏ ତ ଶିଖିଚ ।

ପୁଷ୍ପା—ତୁ ଯାଆନା ଚନ୍ଦ, ଦେବଭାଇଙ୍କ ବ୍ୟାଣ୍ଡେଜ୍ ଖୋଲା ହେଲାକ ନାହିଁ ଦେଖି ଆସିବୁ ।

ଚନ୍ଦ—(ଇଙ୍ଗିତରେ ସମ୍ମତି ଜଣାଇ ଆଖିରୁ ଲୁହ ପୋଛି ପୋଛି ଗଲେଚାଲି ।)

ପୁଷ୍ପା—ଚନ୍ଦ ! ତୁ ଯାଇନୁ ? ଯା – କରେ କଥା କହୁନୁ କାହିଁକି ? ଓ--ଗଲାଣି ବୋଧହୁଏ । (ସାମାନ୍ୟ ନୀରବତା ପରେ ଭଗବାନଙ୍କ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ହାତଯୋଡ଼ି କହିଲା ।), ଭଗବାନ, ଏତେ ଅନୁନୟ ବିନୟ ହୋଇ, ଶୁଦ୍ଧ--ପୂତ ମନରେ କେବେ ମୁଁ ତୁମକୁ ଡାକିନ । ଆଜ ଡାକୁଚ । ମୋ ଗୁହାରି ଶୁଣିବ ନାହିଁ ? ତୁମେ ଭଲ କୁହତ ଭଗବାନ୍ – ମୋ ଦେବଭାଇ ଆଖି ଫେରି ପାଇଲେ କେତେ ଲୋକଙ୍କର ଯେ ଉପକାର ହେବ । ନିଜର ଗ୍ଳାଉଣୀ ଭିତରକୁ ସେ ଲେଉଟି ଯିବେ । ଯୁଦ୍ଧ କରିବେ । ଦେଶର ସ୍ୱାଧୀନତା ଅକ୍ଷୁର୍ଣ୍ଣ ରଖିବେ । କେତେ ମା', ଭଉଣୀ, ଭାଇ, ବନ୍ଧୁଙ୍କ ମୁହଁରେ ହସ ଫୁଟି ଉଠିବ ।

(ଦୂରରୁ ଶୁଭିଲା ଦେବେନ୍ଦ୍ରର କଣ୍ଠ)

ଦେବ—(ଭିତରୁ) ମନା କରନ୍ତୁ ନାହିଁ ଡାକ୍ତର ବାବୁ । ଥରେ ସେଇ ମହିୟସୀ ମହିଳାଙ୍କୁ ଦର୍ଶନ କରିବାର ସୁଯୋଗ ଦିଅନ୍ତୁ ।

ପୃଷ୍ପା (ଆନନ୍ଦରେ) ଏଁ ! ଦେବଭାଇ ମୋର ଆଖି ଫେରି ପାଇଲେ ? ଭଗବାନ ! ସତରେ ତୁମେ ମୋ ଗୁହାରି ଶୁଣିଚ ?

ସୁନ୍ଦର ତୁମ ଲୀଳା ଭଗବାନ । ଯୁଗ ଯୁଗ ପାଇଁ ତୁମର ମହତ୍ତ୍ୱ ବିକଶି ଉଠୁ ।

ଦେବ--(ଅତି ନିକଟରୁ) କୁହନ୍ତୁନା ଡାକ୍ତର ବାବୁ—କିଏ ସେଇ ଦେବୀ, ଯିଏ କି ହସି ହସି ମୋ ପାଇଁ ଆଖି ଦାନ କରି ପାରିଛି ।

ସଚ୍ଚିଦ୍—(ଭିତରୁ) ଅ'ରକ୍ଷି ଦେବୀଙ୍କ ସର୍ତ୍ତ, ଆପଣ ତାଙ୍କୁ ଦେଖି ପାରିବେ ନାହିଁ ।

ଦେବ—(ଭିତରୁ) ଦେଖି ପାରିବି ନାହିଁ ? ଏଇ ନିଷ୍ଠୁର ନିର୍ଦ୍ଦେଶ କାହିଁକି ଡାକ୍ତର ବାବୁ । ମୁଁ କି ଅପରାଧ କରିଛି । ମୁଁ ସତ କହୁଛି ଡାକ୍ତର ବାବୁ, ଆରକ୍ଷି ଦେବୀଙ୍କ ଦର୍ଶନ ନ ପାଇଲେ ନିଜ ହାତରେ ମୁଁ ମୋ ଆଖି ଦୁଇଟି ନଷ୍ଟ କରିଦେବି ।

ପୁଷ୍ପା—(ହଠାତ୍ ଚିତ୍କାର କରି ଉଠିଲା) ଭାଇ !!

ଦେବ—(କକ୍ଷ କକ୍ଷ ପ୍ରବେଶ କଲି) କିଏ ? ପୁଷ୍ପା !! (ପୁଷ୍ପାକୁ ଦେଖି ଚମକି ଉଠିଲା ।)

ପୁଷ୍ପା---ଏଁ ! ନା-ନା-ମୁଁ ପୁଷ୍ପା ନୁହେଁ । ମୁଁ—ମୁଁ – ଆରକ୍ଷି–

ଦେବ ମୋ ଆଖିକୁ ସିନା ଠକି ଦେଇ ପାରିବ ପୁଷ୍ପା ? ହେଲେ ମୁଁ ତ ଆଉ ବଧିର ନୁହେଁ ।

ପୁଷ୍ପା · ଭାଇ !

ଦେବ—ତୁମେ ଏ କ'ଣ କଲ ପୁଷ୍ପା ? ନିଜ ଜୀବନକୁ ଜଳାଞ୍ଜଳି ଦେଇ—

ପୁଷ୍ପା—ତୁମକୁ ମୋ ରାଣ ଭାଇ । ସେ କଥା କୁହ ନାହିଁ ।

ଦେବ—କିନ୍ତୁ ତୁମେ ଏ ତ୍ୟାଗ କଲ କାହିଁକି ପୁଷ୍ପା ? କେଉଁ ଯଶ ଆଶାରେ ନିଜ ଜୀବନକୁ ଇମିତି ଭବରେ ନଷ୍ଟ କରି ଦେଲ ?

ପୁଷ୍ପା—ଭାଇ, ମତେ ଟିକେ ଝରକା ନିକଟକୁ ନେଇ ଯାଇ ପାରିବ ? (ଦେବେନ୍ଦ୍ର ଅପଲକ ଆଖିରେ ଅବାକ୍ ହୋଇ ଚାହିଁ ରହିଲା ପୁଷ୍ପାକୁ ।)

ପୁଷ୍ପା—ମତେ ଥରେ ନେଇ ଯାଅନା' ଭାଇ—

ଦେବ—କ'ଣ ଆଉ ଦେଖିବି ବୋଲି ଝରକା ନିକଟକୁ ଯିବ ପୁଷ୍ପା ?

ପୁଷ୍ପା—କାହିଁକି, ତୁମେ ତ ଦେଖି ପାରିବ ?

ଦେବ—ମୁଁ !

ପୁଷ୍ପା—ହଁ । ମୋତେ ନେଇ ଯାଅନା ଭାଇ ।

ଦେବ—(ନୀରବ)

ପୁଷ୍ପା—ତୁମେ ମିଲିଟାରୀ କ୍ୟାପ୍‌ଟେନ୍ । ହଜାର ହଜାର ସୈନ୍ୟଙ୍କୁ ବାଟ ବତେଇ ଦେବ ତୁମେ । ଅଥଚ ତୁମ ଭଉଣୀଟାକୁ ଟିକେ ଝରକା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ନେଇ ପାରିବ ନାହିଁ ? ଚାଲ ନା' ଭାଇ—

(ଦେବେନ୍ଦ୍ର ବାଧ୍ୟ ହୋଇ ପୁଷ୍ପାକୁ ଝରକା ନିକଟରେ ପହଞ୍ଚାଇ ଦେଲା)

ପୁଷ୍ପା— କିଛି ଦେଖି ପାରୁଚ ଭାଇ ?

ଦେବ—(ବିସ୍ମୟରେ) କ'ଣ ?

ପୁଷ୍ପା—କଣ୍ଟୁ ଦେଖି ପାରୁନ ? ଝରକା ବାହାରେ—ବହୁତ ଦୂରରେ—

ଦେବ ବରଫର ପାହାଡ଼—

ପୁଷ୍ପା—ଆଉ ତା' ତଳକୁ ?

ଦେବ - ଗୋଟିଏ ବଧ୍ୱସ୍ତ ଗାଁ ।

ପୁଷ୍ପା—ବେଶ୍, ତୁମେ ତେବେ କୁହତ ଭାଇ, ମୁଁ କ'ଣ କଣ୍ଟୁ ଦେଖିପାରୁ ନାହିଁ ?

ଦେବ—ପୁଷ୍ପା !!

ପୁଷ୍ପା—ଦିନେ ସେଇ ଗାଁଟି ଥିଲା—ସ୍ୱର୍ଗଠାରୁ ସୁନ୍ଦର । କେତେ ସରଳପ୍ରାଣୀ ହସ-ଖୁସିରେ ସେ ଗାଁ ଦାଣ୍ଡରେ ଖେଳ ବୁଲୁଥିଲେ । ତୁମେ ଜଣେ ସୈନିକ ହୋଇ ଏତେଗୁଡ଼ାଏ ପ୍ରାଣୀଙ୍କ ସର୍ବନାଶ ପାଇଁ ଛଳେ ହେଲେ ଅବଶୋଷ ପ୍ରକାଶ ନ କରି ଗୋଟାଏ ଜୀବନ ପାଇଁ ଏତେ କାତର ହୋଇପଡ଼ୁଚ ?

ଦେବ—ସତରେ ତୁମେ କ'ଣ ପୁଷ୍ପା ! ଏଇ ଧୂଳି-ମାଟିର ଧରଣୀରେ ସ୍ତ୍ରୀ ତୁମପରି ଦେବୀର ଆବର୍ଭାବ ସମ୍ଭବ ହୋଇ ପାରେ ?

(ଦ୍ରୁତପଦରେ ପ୍ରବେଶ କଲା ପ୍ରଭାତ ।)

ପ୍ରଭାତ—ପୁଷ୍ପା—ଷ୍ପା—(ଆଖିର ବ୍ୟାଣ୍ଡେଜ୍ ଦେଖି ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ହୋଇଗଲା ।)

ପୁଷ୍ପା—କିଏ ? ମୋର ଯେ ଅତି ପରିଚିତ କଣ୍ଠ ସ୍ୱର । କିଏ ତୁମେ ?

ପ୍ରଭାତ —ତୁମର ଏ କ'ଣ ହେଲା ପୁଷ୍ପା !!

ପୁଷ୍ପା କୁହ, କିଏ ତୁମେ ? ତୁମର କଣ୍ଠସ୍ୱର ସତେ ଯେମିତି ମୋତେ ସୂଚନା ଦେଇ ଯାଉଚି---ନା-ନା-ସେ ନୁହଁନ୍ତି । ସେ ନାହାଁନ୍ତି । ମୁଁ ବିଧବା---

ପ୍ରଭାତ ପୁଷ୍ପା !! ମୁଁ ମରିନି ପୁଷ୍ପା···ମୁଁ ମରିନି ।

ପୁଷ୍ପା —ଏଁ —ଏ ସବୁ ସ୍ୱପ୍ନ ନୁହେଁ ତ ?

ପ୍ରଭାତ—ପୁଷ୍ପା !!

ପୁଷ୍ପା—ପ୍ର···ଭା···ତ !!

(ଦେବେନ୍ଦ୍ରର ମନ ଦୁହାର ଆନନ୍ଦ ଓ ନିଷ୍ଠୁର ଦୁଃଖରେ ଆନ୍ଦୋଳିତ ହୋଇ ଉଠିଲା ।)

ପ୍ରଭାତ— ଆଜି ମୁଁ ରମେଶବାବୁଙ୍କ ଠାରୁ ଶୁଣିବାକୁ ପାଇଲି — ତୁମେ ଜୀବନରେ ଅଛ । ରୋଗୀଙ୍କର ସେବାରେ ନିଜକୁ ଉତ୍ସର୍ଗ କରି ଦେଇଛ । କିନ୍ତୁ ପୁଷ୍ପା, ହଠାତ୍ ତୁମ ଆଖିର କ'ଣ ହୋଇଚି ? ଏ ବ୍ୟାଣ୍ଡେଜ୍ ବନ୍ଧା ହୋଇଚି କାହିଁକି ? (ଦେବେନ୍ଦ୍ର ଚମକି ଉଠି— ପୁଷ୍ପାକୁ ଚାହିଁଲା । କ'ଣ କହିବ କହିବ ହୋଇ କିଛି କହି ନ ପାରି ଚାଲିଗଲା ବାହାରକୁ ।)

ପ୍ରଭାତ କୁହ ପୁଷ୍ପା— କ'ଣ ହୋଇଚି ?

ପୁଷ୍ପା—କିଛି ନାହିଁ । (ଦେବେନ୍ଦ୍ର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ) ଭାଇ

ପ୍ରଭାତ—ଭାଇ ?

ପୁଷ୍ପା—ଓ, ସେ ଗଲେଣି ବୋଧହୁଏ । ତୁମେ ତେବେ ଯାଅନା— ମୋର ଚୁଡ଼ି, ମୋର ସିନ୍ଦୂର ନେଇ ଆସିବ ।

ପ୍ରଭାତ—ଚୁଡ଼ି, ସିନ୍ଦୁର ପାଇଁ ଏତେ ବ୍ୟସ୍ତ ହୋଇ ପଡ଼ୁଛ କାହିଁକି ? ଆଗ ତୁମ ଆଖିଟା ଭଲ ହେଇଯାଉ ।

ପୁଷ୍ପା ତୁ···ନ ଜାଣିଛ ଏତେ ବଡ଼ ପାପକଲିଣି । ପୁଣି—? କୁହ - ଏତେ ବଡ଼ ଅପରାଧ ପାଇଁ ତୁମେ ମୋତେ କ୍ଷମା ଦେଇଛ ତ ?

ପ୍ରଭାତ ଏଥିରେ ତୁମର ଅପରାଧ ବା' କୋଉଠି ରହିଲା ?

ପୁଷ୍ପା (ଆନନ୍ଦରେ) ତୁମେ ତା'ହେଲେ ମୋତେ କ୍ଷମା ଦେଇ ପାରିଛ ? କୁହ - ତୁମେ ନିଜେ ତୁମର ହାତରେ ଆଜ ମୋ କପାଳରେ ସିନ୍ଦୁର ଟିକା ଆଙ୍କିଦେବ ନାହିଁ ?

(ସିନ୍ଦୁର ଓ ଚୁଡ଼ି ସହ ପ୍ରବେଶ କରିଛି ଚନ୍ଦ୍ରଧର ।)

ଚନ୍ଦ୍ର—ଇହା କ'ଣ ସେକଥା ବାକି ରଖିଛି ହିହି । ଯେମିତି ବାବୁଙ୍କ ଖବର ପାଇଛି—ଏକା ଡିଆଁରେ ଘର ଘରେ ପଶି ମୋ ନେଡ ବୋଉର ସିନ୍ଦୁର ଫରୁଆଟିକୁ ଉଠାଇ ଆଣିଛି । ଇହାବାବୁ ନିଅ, ଗୋଲ୍ କରି ବଡ଼ ଇହାଟାଏ ଆଙ୍କିଦିଅ -

(ପ୍ରଭାତ ପୁଷ୍ପାର କପାଳରେ ସିନ୍ଦୁର ଟିକା ଆଙ୍କିଦେଲା । ପୁଷ୍ପା ପ୍ରଭାତର ଚରଣ ସ୍ପର୍ଶ କରି ପ୍ରଣିପାତ ଜଣାଇବା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ନଇଁ ପଡ଼ିଲା ।)

ପ୍ରଭାତ—ଆରେ, ଏ କ'ଣ କରୁଛ—(ପାଦତଳୁ ଉଠାଇଲା)

(ଦ୍ରୁତପଦରେ ପ୍ରବେଶ କରିଛି ପ୍ରକାଶ ।)

ପ୍ରକାଶ ପ୍ରଭାତ ଭାଇ —ପ୍ରଭାତଭାଇ ଓ, ନମସ୍କାର ନୂଆଁବୋଉ —

ପ୍ରଭାତ—କରେ, ହଠାତ୍ ତୁ ମେ ନୂଆବୋଉକୁ ଚିହ୍ନିପାରିଲୁ କେମିତି ?

ପ୍ରକାଶ—ସାର୍ ମୋତେ ସବୁକଥା କହିଛନ୍ତି । ତୁମେ କାଲୁ ଡେରି ନ କରି ଶୀଘ୍ର ବାହାରି ପଡ଼ ।

ପ୍ରଭାତ—କୁଆଡ଼େ ?

ପ୍ରକାଶ—ସବୁକଥା ପରେ ଶୁଣିବ । ସାର୍ ତେଣେ ଅପେକ୍ଷା କରିଛନ୍ତି । ଅତି ଜରୁରୀ କାମ—

ପ୍ରଭାତ—ମୁଁ ଆସୁଛି ପୁଷ୍ପା –

ପୁଷ୍ପା–ପୁଣି ଫେରିବ କେତେବେଳେ ? ଆଜି ନ ଗଲେ କ'ଣ ହୁଅନ୍ତା ନାହିଁ ?

ପ୍ରଭାତ—ତେଣେ ପରା ରମେଶବାବୁ ଅପେକ୍ଷା କରିଛନ୍ତି ? ଖାଲିଯିବି···ଆଉ ଆସିବି ।

ପୁଷ୍ପା – ଶୀଘ୍ର ଆସିବ ଏଁ––

ପ୍ରଭାତ—ଆଜ୍ଞା···(ପ୍ରଭାତ ଓ ପ୍ରକାଶର ପ୍ରସ୍ଥାନ)

ଚନ୍ଦ –ବଦ—ଆଜି ମା' କଟକଚଣ୍ଡୀଙ୍କ ନାଁରେ ପାଞ୍ଚ ସିଉକା ପଠେଇ ଦିଅ ।

ପୁଷ୍ପା—ଆଜ୍ଞା···

(ଚନ୍ଦ୍ରଧର ପୁଷ୍ପାକୁ ଖଟ ଉପରେ ବସାଇ ଦେଲା ।)
ଚନ୍ଦ ଖଣ୍ଡେ ଲଫାପା ଆଣି ଦିଅନ୍ତୁ ନାହିଁ ? ଭାଇଙ୍କ ପାଖକୁ ଚିଠି ଲେଖନ୍ତି । ଚିଠି ପାଇଲେ ଭାଇ କେତେ ଖୁସି ହେବେ ସେ ।)

(ବେହେରା ସଦାଶିବର ପ୍ରବେଶ । ତା' ହାତରେ ଖଣ୍ଡିଏ ଚିଠିଥିଲା ।)

ସଦାଶିବ—ଦିଦି—ଦେବ ବାବୁ ଏ ଚିଠି ଦେଇଛନ୍ତି ।

ପୁଷ୍ପା—ଚିଠି ??

ସଦାଶିବ—ହଁ, ନିଅ । (ଚିଠି ଦେଲା)

ପୁଷ୍ପା—ଚିଠି !! (ସଦାଶିବର ପ୍ରସ୍ଥାନ)

(ପଢ଼ିବା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ଚିଠି ଖୋଲିଲା । ନିଜର ଭୁଲ୍ ନିଜେ ବୁଝିପାରି ଦୀର୍ଘ ନିଶ୍ୱାସ ତ୍ୟାଗ କଲା ।)

ଚନ୍ଦ—ଦିଅ ଦିଦି—ମୁଁ ପଢ଼ୁଛି—

(ପୁଷ୍ପା ଚିଠି ଦେବା ଓ ଚନ୍ଦଧରର ନେବା—)

ପୁଷ୍ପା—ସେ ନିଜେ ଆସି ପାରନ୍ତେ । ଚିଠି ଲେଖିଲେ କାହିଁକି ? ପଢ଼ ଚନ୍ଦ—

ଚନ୍ଦ—(ପଢ଼ିବା)

ଭଉଣୀ,

ଆଜିର ଏତେ ବଡ଼ ଶୁଭଦିନରେ ମୁଁ ମନ ପୁରାଇ ହସିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରି ମଧ ହସି ପାରିଲି ନାହିଁ । ତୁମକୁ ଆଶୀର୍ବାଦ କରି ପାରିଲି ନାହିଁ । କୁହ ତ ପୁଷ୍ପା—ମୋ ପରି ଅଶୁଭ ଶନି ଗ୍ରହର କ'ଣ ମରିଯିବା ଉଚିତ ନୁହେଁ ?

ପୁଷ୍ପା—ଭାଇ !!

ଚନ୍ଦ—(ଚିଠି ପଢ଼ିବା) ମୁଁ ଯାଉଛି ପୁଷ୍ପା । ପୁଣି ସେଇଦିନ ଲେଉଟି ଆସିବ—ଯୋଉଦିନ ଆଖି ଖୋଲି ତୁମେ ତୁମର ଭାଇକୁ ଦେଖି ପାରିବ । ମୋ ପାଇଁ···ଦୁଃଖ କରିବନି । ଥରେ ତ କହିଛି, "ପଞ୍ଜୁରୀ ପକ୍ଷୀ ପଥଭଣା ହେଲେ ବି ବାଟ ଉଣ୍ଡି-ଉଣ୍ଡି ଆପଣା ପିଞ୍ଜରାକୁ ଆପେ ଆପେ ଫେରି ଆସେ ।

ଇତି

ତୁମର ଶୁଭକାଂକ୍ଷୀ

—ଦେବଭାଇ—

ପୁଷ୍ପା···ଭାଇ !!! (କାନ୍ଦିଲା)

—ଅନ୍ଧାର—

୫ମ ଦୃଶ୍ୟ

(ରମେଶବାବୁଙ୍କ ଘର ଅଳନ୍ଦ । ସମୟ ରାତ୍ରି । ମଞ୍ଚ ଆଲୋକିତ ହେବାପରେ ଦେଖାଗଲା—ବଡ଼ ବିବ୍ରତ ଅବସ୍ଥାରେ ପଦଚାରଣ କରୁକରୁ ବାରମ୍ବାର ନିଜ ହାତର ଘଡ଼ିଟିକୁ ଚାହୁଁଥିଲେ ରମେଶ । ପ୍ରବେଶ କଲା ଚୀନ୍ ଯୁବକ ଚୁନ୍-ଚୁନ୍ ଇୟେ ।)

ଚୁନ୍—Good night commered !

ରମେଶ—Oh ! you are too late today !

ଚୁନ୍—What can I do commered ! Wireless set is out of order today, for which I am delayed.

ରମେଶ—ଆଚ୍ଛା, ତୁମେ ଆଉ କାଳବେଳ ବ୍ୟର୍ଥ ନ କର ଆମ ଅଣ୍ଡରଗ୍ରାଉଣ୍ଡ୍ ଟିକୁ ନଷ୍ଟ କରିଦିଅ ।

ଚୁନ୍—What for ?

ରମେଶ—ତମେ ସେ ସବୁ ବୁଝିପାରିବ ନାହିଁ । ଶୀଘ୍ର ଯାଅ—ବିଳମ୍ବ କଲେ ବିପଦ !

ଚୁନ୍—Is it ?

ରମେଶ – Yes, Murder caseରେ enquiry କରିବାକୁ ଯାଇ ପୋଲିସ ଆମର ଅନେକ ଗୁପ୍ତରହସ୍ୟ ଆବିଷ୍କାର କରି ପାରିଚି । ହୁଏତ ଆଜରାତି ଭିତରେ ଘେରାଉ କରି ଆମକୁ ଗିରଫ କରିପାରେ । ତେଣୁ ଆଜ ରାତାରାତ୍ ଆମର ସମସ୍ତ ରହସ୍ୟ ସ୍ଥାନ ଧ୍ୱଂସକରି ଆମକୁ ଭାରତର ସୀମାବାହାରକୁ ଚାଲିଯିବାକୁ ହେବ । ଯାଅ ଶୀଘ୍ର ।

ଚୁନ୍—O.k.—(ପ୍ରସ୍ଥାନ)

(ବାହାରୁ ଦ୍ରୁତପଦରେ ପ୍ରବେଶ କରିଚି ପ୍ରଭାତ)

ପ୍ରଭାତ—ସାର୍‌··ସାର୍-ସର୍ବନାଶ ହେଇଚି ! ଚୀନସୈନ୍ୟ ଆମର ଗୁପ୍ତଗୁହା ଆକ୍ରମଣ କରିନେଲା । ଆମର ସମସ୍ତ ପଦାତିକ ସୈନ୍ୟ ବର୍ତ୍ତମାନ ବନ୍ଦୀ ।

ରମେଶ—ଇଜ୍ ଇଟ୍ ?

ପ୍ରଭାତ— ବର୍ତ୍ତମାନ କ’ଣ କରାଯିବ ସାର୍ ? ଅବଶ୍ୟ ଇଣ୍ଡିଆନ୍ ମିଲଟାରି ଆଗେଇ ଆସୁଚି ।

ରମେଶ—ଭୟର କୌଣସି କାରଣ ନାହିଁ ପ୍ରଭାତ । ବରଂ ତୁମେ—
(ଟିକେ ଭାବି)

ହଁ, ଏଇ ମୁହୂର୍ତ୍ତରେ ତୁମେ ସତର ନମ୍ବର କାଠ ପୋଲଟାକୁ ଭାଙ୍ଗି ଦିଅ । ତା’ ହେଲେ ଚୀନ୍ ଆଉ ଆଗକୁ ଆଗେଇ ପାରିବ ନାହିଁ । ଯାଅ-ଶୀଘ୍ର ଯାଅ ।

ପ୍ରଭାତ— ଆଜ୍ଞା । (ପ୍ରସ୍ଥାନ)

ରମେଶ—ହଁ-ପ୍ରଭାତ, ମଟର ସାଇକେଲ୍‌ଟାକୁ ନେଇ ଯିବ ।

(ପ୍ରଭାତ ଚାଲିଯିବା ପରେ—ପାଗଳଙ୍କ ପରି ହସିଉଠିଲା ରମେଶ । ହଠାତ୍ ଅନ୍ତରାଳରୁ ଶୁଭିଲା ପିସ୍ତଲର ଆବାଜ୍ । ରମେଶ ଚମକ ପଡ଼ି ଫେରି ଚାହିଁଲେ—ପଶି ଆସିଲା ପ୍ରକାଶ ହାତରେ ତାଁ ର ଥିଲା ପିସ୍ତଲ)

ରମେଶ—(ଚମକି ପଡ଼ି) ପ୍ରକାଶ ! ତୁମେ ?

ପ୍ରକାଶ—ହଁ ସାର୍ । ଜଣେ କେଉଁ ଚୀନ୍ ଗୁପ୍ତଚର ଆମର ଅଣ୍ଡରଗ୍ରାଉଣ୍ଡ୍ ଭିତରକୁ ପଶି ଆସିଲା । ମୁଁ ତାକୁ ଗୁଳିକରି ମାରି ଦେଇଛି ।

ରମେଶ—ଓଃ—

(ଅନ୍ୟଦିଗରୁ ପ୍ରବେଶ କରନ୍ତି ବେହେରା ଚନ୍ଦ୍ରଧର)

ଚନ୍ଦ୍ର—ଇହା ଆଜ୍ଞା –

ରମେଶ—କିଏ ? ଓ, ତୁମେ !

ଚନ୍ଦ୍ର—ପ୍ରଭାତ ବାବୁ ନାହାଁନ୍ତି ଅଜ୍ଞା ? ପୁଷ୍ପା ଦିଦି ଆଜି ଆଖି ଫେରିପାଇଲା ପରଠାରୁ ଇହାଙ୍କୁ ବଡ଼ ବିକଳ ହୋଇ ଖୋଜୁଛନ୍ତି ।

ପ୍ରକାଶ—(ଆନନ୍ଦରେ) ନୂଆବୋଉ ମୋର ଆଖି ଫେରି ପାଇଲେ !

ଚନ୍ଦ୍ର—ହଁ ଆଜ୍ଞା, ଇହାପରି ଆମେରିକା ସରକାର ଆଖି ଦୁଇଟା ପଠେଇଥିଲେ । ଆମ ବଡ଼ ଡାକ୍ତରବାବୁ ସେ ଆଖି ଦୁଇଟିକୁ ପୁଷ୍ପା ଦିଦିଙ୍କ ଆଖିରେ ଖଂଜ ଦେଲେ । ଇହା ଆଜ୍ଞା, ଡାକ୍ତରୀ ପାଠ କ'ଣ ନ କରୁଚି । ଇହାଆଜ୍ଞା ମଣିଷ ବି ଆଉ ମରିବ ନାହିଁ ।

ରମେଶ—ଆଚ୍ଛା, ତୁମେ ଯାଅ । ପ୍ରଭାତ ପହଞ୍ଚିବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ମୁଁ ପଠେଇ ଦେବି ।

ଚନ୍ଦ—ଟିକେ ବେଗେ ଯିବାକୁ କହି ଦେବେ ।

ରମେଶ—ଆଚ୍ଛା ।

(ଚନ୍ଦଧରର ପ୍ରସ୍ଥାନ । ହଠାତ୍ ଅନ୍ତରାଳରୁ ଶୁଭିଲା ବିସ୍ଫୋରଣର ଶବ୍ଦ । ଉଭୟେ ଚମକି ପଡ଼ି ଫେରି ଚାହିଁଲେ । ରମେଶ ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ପ୍ରକୃତିସ୍ଥ ହୋଇ ନିଜ ପକେଟରୁ ପିସ୍ତଲ ବାହାର କରି ପ୍ରକାଶକୁ ଗୁଳି କଲେ । ପ୍ରକାଶ ଗୁଳିମାତ୍ରେ ଖାଇ ତଳେ ପଡ଼ିଲା । ଆହତ ଅବସ୍ଥାରେ ପ୍ରବେଶ କଲା ଚୀନ୍ ଯୁବକ । ପ୍ରକାଶର ହାତରୁ ପିସ୍ତଲଟି ଟିକେ ଦୂରରେ ଫିଙ୍ଗି ହୋଇ ପଡ଼ିଥିଲା ।)

ଚୁନ୍—କମ୍ରେଡ୍—

ରମେଶ—Bravo—Bravo ଚୁନ୍ ଚୁନ୍ । ଆଉ ଡେରି କରନା—ଶୀଘ୍ର ଚାଲ !

ଚୁନ୍—What about Prabhat ?

ରମେଶ—୧୭ନମ୍ବର ପୋଲ ଭାଙ୍ଗି ଦେବା ପାଇଁ ମୁଁ ପଠାଇଛି । ତା'ହେଲେ ଇଣ୍ଡିଆନ୍ ମିଲିଟାରୀ ଆଉ ଆଗେଇ ପାରିବନି । ତା'ପରେ—

ପ୍ରକାଶ—ରମେଶ !—

(ରମେଶ ହସିଉଠି ପୁଣି ପିସ୍ତଲଟିକୁ ଫୁଟାଇଲେ । ଗୁଳିଟି ପ୍ରକାଶର ଛାତିରେ ଲାଗିଲା ।)

ପ୍ରକାଶ—ଆଃ—

(ଚୁନ୍ ଚୁନ୍ ଓ ରମେଶର ପ୍ରସ୍ଥାନ । ପ୍ରକାଶ ଫିଙ୍ଗିହୋଇ ପଡ଼ିଥିବା ପିସ୍ତଲଟିକୁ ହସ୍ତଗତ କରିବାକୁ ଚେଷ୍ଟାକରି—ଶେଷରେ ସଫଳ ହେଲା । ଦୁଃଖର ବିଷୟ ପିସ୍ତଲଟିକୁ ପାଇଲା ବେଳକୁ ରମେଶ ଏବଂ ଚୁନ୍ ଚୁନ୍ ଗାଡ଼ିରେ ବସି ବହୁତ ଦୂରକୁ ଚାଲି ଯାଇଛନ୍ତି । ରେକର୍ଡ଼ ଯୋଗେ ! ଗାଡ଼ି ଚାଲିଯିବାର ଶବ୍ଦ କିନ୍ତୁ ଅନ୍ତରାଳରୁ ଶୁଣାଯିବ । ନିଜ ଉଦ୍ୟମର ବ୍ୟର୍ଥତା ପାଇଁ ପ୍ରକାଶ ବଡ଼ ହତାଶ ହୋଇପଡ଼ିଲା । ଦ୍ରୁତପଦରେ ପ୍ରବେଶକଲା ପୁଷ୍ପା ।)

ପୁଷ୍ପା—ପ୍ରଭାତ ! ପ୍ରଭାତ !!—(ହଠାତ୍ ଆହତ ଅବସ୍ଥାରେ ପ୍ରକାଶକୁ ଦେଖି ଚମକି ଉଠିଲା ।)ଏଁ

ପ୍ରକାଶ—ନୂଆବୋଉ—

ପୁଷ୍ପା—ଏ ତୁମର କଣ ହେଲା ପ୍ରକାଶ ?

ପ୍ରକାଶ—ସବୁକଥା ପରେ ଶୁଣିବ । ତୁମେ ଶୀଘ୍ର ଯାଇ ପ୍ରଭାତ ଭାଇଙ୍କୁ ଅଟକାଅ ।

ପୁଷ୍ପା—ଅଟକେଇବ ? କ'ଣ ହେଇଚି ?

ପ୍ରକାଶ—ରମେଶ ବାବୁଙ୍କ ନିର୍ଦ୍ଦେଶରେ ସତର ନମ୍ବର ପୋଲ ଭାଙ୍ଗିଦେବାକୁ ସେ ଯାଇଛନ୍ତି ।

ପୁଷ୍ପା—ଭାଙ୍ଗି ଦବାକୁ ଯାଇଛନ୍ତି ? କାହିଁକି ?

ପ୍ରକାଶ—ଓଃ—ସେ ସବୁ କଥା ପରେ ଶୁଣିବ ନୂଆବୋଉ । ଆଗଯାଇ ତାଙ୍କୁ ଅଟକାଅ । ନଚେତ୍ ସର୍ବନାଶ । ଆମ ସେନା ଆଉ ଆଗକୁ ଆଗେଇ ପାରିବେ ନାହିଁ । ସେଇ ସୁଯୋଗରେ ଚୀନ୍...

ପୁଷ୍ପା – ଚୀନ୍......!!

ପ୍ରକାଶ—ହଁ ନୂଆବୋଉ, ଉମେଶ ଯାହାସବୁ କରି ଆସିଛି—ଚୀନ୍ ପାଇଁ । ଏ ଦେଶର ସ୍ୱାଧୀନତା ନଷ୍ଟ କରିଦେବାପାଇଁ ତୁମେ ଆଉ ଡେରି କର ନାହିଁ । ଶୀଘ୍ର ଯାଅ । ପ୍ରଶାନ୍ତ ଭାଇଙ୍କୁ ଅଟକାଅ । ନଚେତ୍...ନଚେତ୍...ଭାରତର ସ୍ୱାଧୀନତା ନଷ୍ଟ ହୋଇଯିବ ନୂଆବୋଉ—ଭାରତର ସ୍ୱାଧୀନତା ନ...ଷ୍ଟ...ହୋ...ଇ...ଯି...ବ...!!!

(ମୃତ୍ୟୁ)

ପୁଷ୍ପା – ପ୍ରକାଶ !!!

ଅନ୍ଧାର

ଶେଷ ଦୃଶ୍ୟ

(ବରଫ ମଣ୍ଡିତ ପାହାଡ଼ର ନିମ୍ନଦେଶ । ଛୋଟ ଛୋଟ ଦୁଇଟି ଶୃଙ୍ଗକୁ ସଂଯୋଗ କରି ତିଆ ହୋଇଛି କାଠର ଅସ୍ଥାୟୀ ପୋଲ । ସମସ୍ତ ଅନ୍ଧକାର । ଅନ୍ତରାଳରୁ ଶୁଭିଲା ଦୁଇଗୁଳିଟା ଗୁଳିର ଆବାଜ୍ । ପରେ ପରେ ଜୀବନ ବାକଲରେ ଦ୍ରୁତପଦରେ ପ୍ରବେଶ କଲେ ରମେଶ । ସିଧା ସିଧା ଆଗକୁ ମାଡ଼ି ଚାଲିଲେ ସେ । ପରେ ପରେ ଦ୍ରୁତପଦରେ ପ୍ରବେଶ କଲେ ଦେବେନ୍ଦ୍ର । ହାତରେ ତାଙ୍କର ଥିଲା ପିସ୍ତଲ । ଦ୍ରୁତପଦରେ ସେ ମଧ୍ୟ ଅନୁଧାବନ କଲେ । ପରେ ପରେ ଅନ୍ତରାଳରୁ ଶୁଭିଲା ପିସ୍ତଲର ଆବାଜ୍ । ତା' ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଶୁଭିଲା ରମେଶର ଆର୍ତ୍ତ ଚିତ୍କାର । ନିମିଷକ ପରେ ନୀରବ ରାଜତ୍ୱ କଲା । ପ୍ରବେଶ କଲା ପ୍ରଭାତ, ସତର୍କ ଦୃଷ୍ଟି ଚାରିଆଡ଼କୁ ନିକ୍ଷେପ କରି ପୋଲଟିକୁ ଭାଙ୍ଗି ଦେବା ପାଇଁ ଉପକ୍ରମ କଲା । ବହୁତ ଦୂରରୁ ଶୁଭୁଥିଲା ପୁଷ୍ପାର କରୁଣ ଚିତ୍କାର ।)

ପୁଷ୍ପା:—ପ୍ରଭାତ – ଫେରିଆସ — ପ୍ରଭାତ—

(ପ୍ରଭାତ ପଛକୁ ଫେରିଚାହିଁ ପୁଣି ନିଜ କର୍ମରେ ମନ ଦେଲା । ପୁଷ୍ପାର ଡାକ ନିକଟରୁ ନିକଟତର ହୋଇ ଆସୁଥିଲା । ପ୍ରଭାତ ପୋଲ ଉପରେ ଡିନାମାଇଟ୍ ଖଂଜ

ତଳକୁ ଓହ୍ଲାଇ ଆସିଲା । ଡିନାମାଇଟ୍ ଦେହରୁ ଖଣ୍ଡେ ବାରୁଦ ଭରା ତାର ଓହ୍ଲାଇ ଆସିଲା ତଳକୁ । ପ୍ରଭାତ ଉକ୍ତ ତାରରେ ଅଗ୍ନି ସଂଯୋଗ କରିବାକୁ ଉପକ୍ରମ କଲା ।

ପୁଷ୍ପା—(ଭିତରୁ) ପ୍ରଭାତ !! (ପ୍ରବେଶ) ଦେଶ ଦ୍ରୋହୀ !

(ପୁଷ୍ପା ହାତର ପିସ୍ତଲଟି ଫୁଟି ଉଠିଲା । ବାହୁ ଦେଶରେ ଗୁଳି ମାଡ଼ଖାଇ ପ୍ରଭାତ ଟଳି ପଡ଼ିଲା । ପୁଷ୍ପା କିନ୍ତୁ ଦ୍ରୁତପଦରେ ଆଗକୁ ଆଗେଇ ଯାଇ ଡିନାମାଇଟ୍ ଟିକୁ ବାହାର କରି ଆଣିବା ପାଇଁ ଉପକ୍ରମ କଲା ।)

ପ୍ରଭାତ—ପୁଷ୍ପା ! ଏ ତୁମେ କ'ଣ କରୁଛ ପୁଷ୍ପା ?

(ପ୍ରଭାତ ଉଠିବାକୁ ଚେଷ୍ଟାକଲା । ପୁଷ୍ପା କିନ୍ତୁ କୌଣସି ବାଧା ନ ମାନି ଡିନାମାଇଟ୍ ଟିକୁ ବାହାର କରି ଦୂରକୁ ଫିଙ୍ଗି ଦେଲା । ଠିକ୍ ସେତିକବେଳେ ଅନ୍ତରାଳରେ ଫୁଟି ଉଠିଲା ପିସ୍ତଲ । ଗୁଳିଟି ପୁଷ୍ପାର ଗର୍ଭଦେଶ ଭେଦ କଲା । ପୁଷ୍ପା ଚତ୍କାର କରି ତଳକୁ ଟଳି ପଡ଼ିଲା ।)

ପୁଷ୍ପା—ଆଃ—

ପ୍ରଭାତ ପୁଷ୍ପା—ଏ କ'ଣ ହେଲା ପୁଷ୍ପା ?

(ପ୍ରଭାତ ବହୁ କଷ୍ଟରେ ଉଠି ଆସି ପୁଷ୍ପାକୁ ତୋଳି ଧରିବା ପାଇଁ ଚେଷ୍ଟା କଲା ।)

ପୁଷ୍ପା—ନା-ନା-ମତେ ଛୁଅଁ ନା । ତୁମେ ଦେଶ ଦ୍ରୋହୀ ।

ପ୍ରଭାତ—(ବିସ୍ମୟରେ) ପୁଷ୍ପା !!

(ଦ୍ରୁତପଦରେ ପ୍ରବେଶ କରନ୍ତି ଦେବେନ୍ଦ୍ର । ପାଖରେ ହଠାତ୍ ପୁଷ୍ପାକୁ ଦେଖି ଚମକି ଉଠିଲା ।)

ଦେବ—କିଏ ? ପୁଷ୍ପା !! (ହାତରୁ ପିସ୍ତଲଟି ଖସି ପଡ଼ିଲା ।)

ପୁଷ୍ପା—ଭାଇ !!

ଦେବ—ଏସବୁ କ'ଣ ହେଇଗଲା ପୁଷ୍ପା ? ଏ ସବୁ କ'ଣ ହେଲା ପ୍ରଭାତବାବୁ—ଶେଷରୁ ମୁଁ...

ପୁଷ୍ପା ମୁଁ ଠିକ୍ କରିଛି ଭାଇ—ମୁଁ ଠିକ୍ କରିଛି—ସେ ଦେଶଦ୍ରୋହୀ !

ଦେବ—ପୁଷ୍ପା !!

ପ୍ରଭାତ—ମତେ ବିଶ୍ୱାସକର ପୁଷ୍ପା, ମୁଁ ଦେଶଦ୍ରୋହୀ ନୁହେଁ । ଚୀନ୍ ସୈନ୍ୟଙ୍କ ଗତିରୋଧ କରିବାପାଇଁ ମୁଁ ପୋଲ ଭାଙ୍ଗିବାକୁ ଯାଉଥିଲି । କିନ୍ତୁ ତୁମେ—

ପୁଷ୍ପା—ମିଛ । ମୁଁ ସବୁ ଶୁଣିଛି । ତୁମେ ଚୀନକୁ ସମର୍ଥନ କର । ତେଣୁ—

ପ୍ରଭାତ—ପୁଷ୍ପା ! ତୁମ ସ୍ୱାମୀଙ୍କୁ ତୁମେ ବିଶ୍ୱାସ କରି ପାରୁନ ?

ପୁଷ୍ପା—ନା, ମୋ ଆଖି ଓ କାନକୁ ମୁଁ ଅବିଶ୍ୱାସ କରି ପାରିବିନି । ତୁମେ—ତୁମେ—

ପ୍ରଭାତ—ପୁଷ୍ପା !!

ଦେବ—ପୁଷ୍ପା !!

ପୁଷ୍ପା—ଭାଇ, କୁହତ ଭାଇ । ମୁଁ କ'ଣ ଭୁଲ କରିଛି ?

ଦେବ—(ନୀରବ; ଆଖିରେ ଅଶ୍ରୁ)

ପୁଷ୍ପା—ମରବ ରହିଲ ଯେ ଭାଇ ? ତୁମେ କାନ୍ଦୁଛ ଭାଇ ? (ବହୁ କଷ୍ଟରେ ପୁଷ୍ପା ହାତ ଉଠାଇ ଦେବେନ୍ଦ୍ରର ଲୁହ ପୋଛି ଦେବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କଲା ।)

ପୁଷ୍ପା—ଛି, ସୈନିକ ଆଖିରେ ଲୁହ ଶୋଭା ପାଏନା ଭାଇ ।

ଦେବ—ପୁଷ୍ପା !!

ପୁଷ୍ପା—ଭା···ଇ··· (ମୃତ୍ୟୁ)

ଦେବ ଓ ପ୍ରଭାତ—ପୁଷ୍ପା !!!

(ପ୍ରଭାତ କାନ୍ଦୁଥିଲା । ଦେବେନ୍ଦ୍ର ଉଠିଆସି, ସାମରିକ କାଇଦାରେ ପୁଷ୍ପା ପ୍ରତି ସମ୍ମାନ ପ୍ରଦର୍ଶନ କଲା । ବହୁତ ଦୂରରୁ ଭାସି ଆସୁଥିଲା ମିଳିତ କଣ୍ଠରେ ଜାତୀୟ ସଙ୍ଗୀତ "ବନ୍ଦେ ମାତରମ୍"ର କେତୋଟି ପଂକ୍ତି । ଆକାଶରେ ଧିରେ ଧିରେ ସିନ୍ଦୁରା ଫାଟି ଆସୁଥିଲା—)

—ଯ ବ ନି କା—